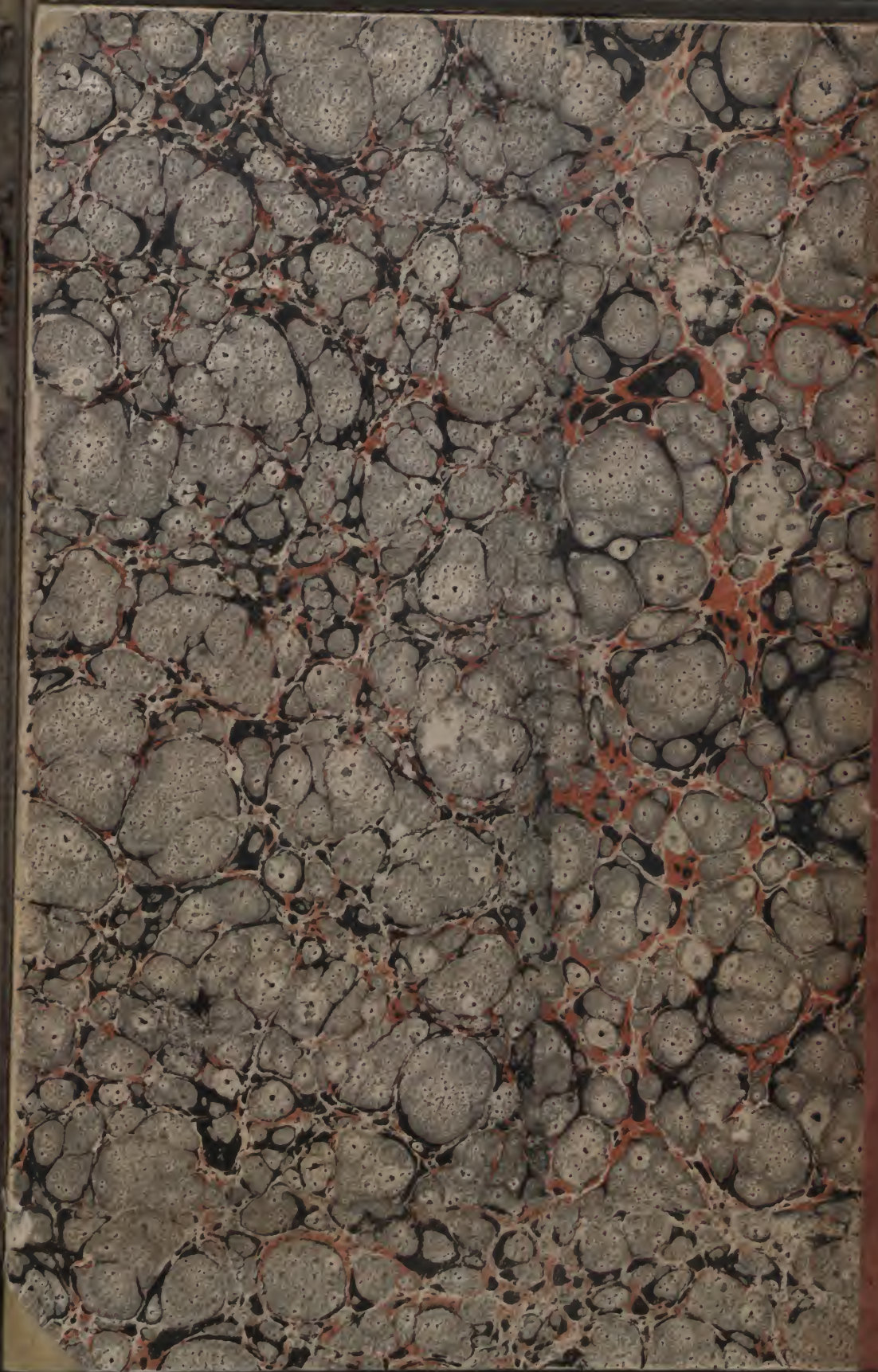

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

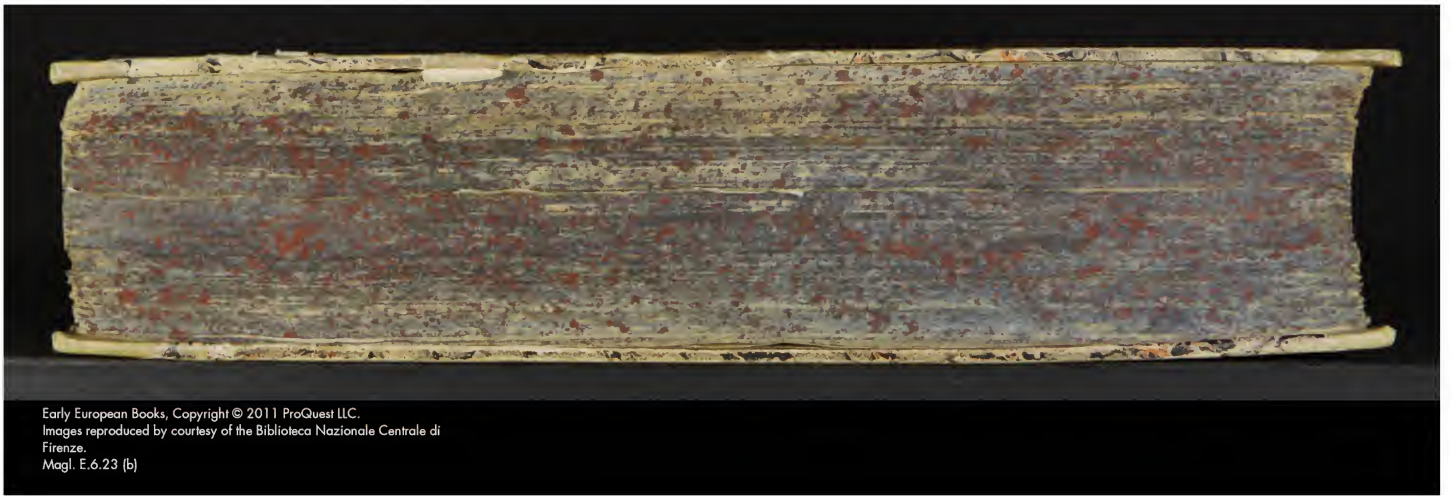

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. E.6.23 (b)

161 1542

PHILIPPI BEROADI OPVSCVLVM

Eruditum: Quo continentur Declama-

tio Philosophi Medici Oratoris

De excellētia disceptantiū.

ET LIBELLVS

de optimo statu:

& Prin-

cipe.

AD Clarissimū Paulū Sidlouiciū Scholasticū
Polonum Philippi Beroladi Bononiēsis Epistola.

Schola-
fons ami-
corum.
Minus
Roscus.
Claritas
Sidloui-
tiorum.

P Ortiū Catonē Tusculanum illū: qui optimus orator/optimus senator/optimus imperator ē habitus dicere solitū ferunt/ Mēsam eē amicitiaꝝ parētē & quādā quasi cōciliatriculā. At quāto illi honestius/uerius/speciosius: q̄ scholā amicorꝝ seminariū: q̄ litteras beniuolentiā glutinū dixere. Nimiꝝ illæ sunt ueræ diuturnæqꝫ amicitiaꝝ: q̄ parāt̄ ī gymnasiis litteratoriis: q̄ ex studioꝝ similitudine pueniūt. Ex hoc fonte amici mihi sexcenti fluxerūt: Ex hoc amicorꝝ columen & gēma Minus Roscius deriuatus: quo nil elegātius: qui cū seriā & iocaut dicit: Qui eruditorꝝ nobilissimus/nobiliū eruditissimus: Qui oīum horarꝝ instar Pollionis Asinii dici meritissimo pōt: Cuius amicitia iucūdiſſima ut peculiariter gloriōr ita maxime delectōr: quā spero sicut nūc oībꝫ notissimā ē: Ita cōgnitā quoqꝫ posteritati fore. Hic idē studioꝝ nexus: quo nihil tenacius: te mihi Paule uir clarissime copulationibus necessitudinis arctioribus deuinxit: qui iā sesquiannū degis Bononiæ inter scholasticos transmontanos: ut nobilissimus sic amabilissimus: qui nō magis tui ordinis hoībꝫ es gratus ob comitatē: q̄ nostratibꝫ ob morꝝ honestamēta. In te oīa sunt affatim cōgruētia claritudinī familię: quæ apud Polemonios/uel ut a recētioribus corrigimur/apud Polonos nō minus honorata

EPISTOLA

q̄ clara iādiu floruit/floretq̄: Et ne pauos atauosq̄ i
 p̄ntia pcenseā pater tuus: Cui Stanislao nomē: i ma-
 xima fuit: sicut par erat: ap̄d regē polonoz existima-
 tione: amplissimis honoribz gestis: fidei sinceritate p-
 batus: uitæ peritia moratus: preconio bonitatis orna-
 tus. Et cū cōsiliatores principū prudētia cōprimis p-
 ditos eē oporteat. Fuit p̄r tuus dū uiueret ap̄d Cardī-
 nalē polonū primi noīs cōsiliari⁹: ostēdēs nihil prius
 in oī uita eē cōsilio: plusq̄ sine doctrina prudentiā q̄
 sine prudētia facere doctrinā. Quid dicā de nume-
 rosa fratrū tuoz cohorte: qui oēs aulici sunt. Et cum
 summus honor sit/ principī uel unī placuisse: hī apud
 principes i gratia sunt & existimatione: Ex qbz Iaco-
 bus sacratissimo regi Alberto ē perq̄ iucundus: Cui
 ob fidē/thesauroz regioz mādata custodia: quæ nisi
 integerrimo pbatissimoq̄ haud temere cōmitti so-
 let: Petrus uero mēsa regīæ structor ē & scindēdorū
 obsonioz sciuz artifex. Quod qdē ministeriū i aula
 principalī honorificū haud dubie ē: idq̄ solī īgenuo
 & plane nobili iniūgit. Idē rebz bellicis ppollēs nec
 in toga sp̄nēdus: pp qd apud regē ītimus ē: Et auli-
 cis purpuratisq̄ fere oībz uenerabilis amabilisq̄. Se-
 cūdū hos Nicolai quoq̄ sūt uetī ualde secūdi: necnō
 & huic adolescētulo aura principalis aspirat. Cæterū
 ut hī ap̄d regē fauorabiles: sic ap̄d illustrissimū regis
 fratrē Sigismūdū Christophor⁹ tecū sinu ē. uterq̄
 fouet/ uterq̄ diligit. Nā Christophori prudētia sin-
 gularis ac īgeniū p̄ns effecerūt ut dignitate discopho-

Pris laus

Fratres
Aulici

Disco-
phorus.

A ii

EPISTOLA

ri Cracouiēsis peculiariter īsigneret: Quā apđ uos
 est oppido q̄ honorata puīcia. Tu uero mi Paule ob
 dexteritatē/ob eruditionē/ob bonitatē:meruisti ut ei
 La⁹ Pau dē prīcipi eēs a secretis: Tu archigrāmate⁹:tu auricu
 li. larius illustrissimi prīcipis nūcuparis/Cācellariū uul
 go noītat. His de rebz sit ut familia Sidlouicia tantē
 sit auctoritatis existimationisq; apđ polonos:ut qui
 emergere illic atq; enitescere cōcupiscūt:hi ad Sidlo
 uirtios fratres cōfugiāt:Vobisq; depcatoribz potissi
 mū utant^r: Venisti tu haud ita pridē ī gymnasiū no
 strū:ut nos latinos latialiter psonātes audires:Vt do
 latorio latinitatis:si ulla eēt līguæ aspitas leuigare^r.
 Qđ adeo te delectat/detinet/pascit:ut nō solū publi
 cas scholas frequens:Sed priuatim quoq; aliqd scitu
 dignū mē docēte cōtinēter inaudias:Iamq; domus
 tua facta ē officina & cōciliabulū politioris litteratu
 re:Ex hoc quotidiano docēdi/discēdiq; cōmertio be
 niuolētia īter nos uberior adoleuit:hac aurē uellicāte
 cōmonitus libellū hūc tibi Paule Vir clarissime noīa
 tim dedicaui:ut monumētum sit mei erga te amoris
 sempiternū:ut absens in patria hāc interuisens Phi
 lippū tuū subīde recorderis.Materia ē opinor nō in
 digna cognitu nec triuialiter protrita:Cuius uarietas
 multiūga lectore oblectare/nec minus īstituere posi
 sit:Et te p̄sertim:Cui oīa q̄liacūq; meapbant^r:Sed
 iam plege quēso cōrouersia triū fratrum/neq; illepidā/
 neq; ieruditā:Mox de optimo statu libellū plectur⁹
 Vale decus scholasticorum:& dilige doctorem.

PHILIPPI BEROALDI DECLAMA-
TIO AN ORATOR SIT PHILO-
SOPHO ET MEDICO ANTE-
PONENDVS.

AGNA AC VENERABILIS
res est eloquentia Viri ornatissimi.
m Cuius bono nihil prestabilius: Cuius
beneficio fit: ut tanto hominibus ipsis
prestet eloquentes: Quanto homines
ceteris animantibus antecellunt: hoc
cunctis satis liquet: hoc preconio omnium atq; con-
sensu celebratissimum: hoc nostra quoq; oratione iam-
 pridem edita testatum est. At tamen hodierno die Phi-
lippicas. M. Tulli siue Antonianas auspicaturus exi-
stimavi me facturum opere precium: si ritu scholasti-
co paulum rhetoricarer: Et declamatoria dictione pre-
luderem: Quod ut commodius fiat unam de scho-
la Priscorum declamatorum controuersiam pertra-
ctabo: Daboq; operam ut conditura nostra coccin-
taq; edulia faciant ad stomachum: ut quae a me dicent
ea & animos foueant: & aures permulceant. Sed ut lo-
gas praefationes recidamus rem ipsam ingrediemur.
Quod dum fit uos quaeso diligenter ac libenter attendite.

Argumentum.
p Ater qui tres liberos habebat: philosophum/
medicum/oratorem: moriens testamento eum

A iii

DECLAMATIO ORATORIS

heredē fecit qui esset utilissimus ciuitati: post mortē patris contendunt tres fratres: cui hereditas paterna cedere debeat. Primus philosophus corā iudicibus agit causam: a quo cum alia tum hæc dicuntur.

Declamatio.

Emiror iudices cui piā mortalium dubium uideri: Cui ex tribus fratribus potius paterna bona sint adiudicāda: Cum

Laus philosophiæ. philosophia sit Regina cunctarum disciplinarum. Quam. M. Tullius inuentum deorum. Plato uero donum deorū esse tradiderunt. Quo bono/ut ipsius Platonis uerbis utar/nihil unquam maius mortalibus datū est a diis nec unquam dabitur: Hæc est uitæ lex/uirutū indagatrix: uitiorum expultrix. lumen legum/magistra morum. Rerum elementarum exploratrix. Cœli & mundi contemplatrix: qui in altitudinis studio etiā cœlo ipso sublimiora quæpiam uestigat. Et ut inquit platonicus Apuleius. In extimo mundi tergo degit: Hæc internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur. Quid per deos imortales excellentius sacratissima illa philosophia: quæ supra hanc caliginē/in qua uolutamur excedens/docet quid agatur in cœlo: Meritoq; Seneca philosophorum sincerissimus sanctissimusq;: Cui utiq; credi cōuenit. Nature rerum gratias agit: cum secretiora eius ingressus discit quæ uniuersi materia sit: quid sit deus. totus in

Philosophia naturalis & Theologica.

PHILOSOPHI ET ORATORIS

se intenderit/An ad nos aliquando respiciat: faciat
 quotidie aliquid. An semel fecerit: pars mūdi sit an
 mūdus: An mūdi aīa: an potius opifex & factitor:
 liceat ne illi ex lege fatoꝝ aliquid derogare/ An maie
 stas diminutio & erroris cōfessio sit mutāda fecisse.
 Ad hæc nulla res magis discussit caliginem illam
 nebulae crassissimam: quæ ut duo poetæ clarissimi
 prodiderunt/ obtutus mortalium hebetat/ mentesq;
 obducit oppāso ignorationis uelamento. Quid por-
 ro utilius illa altera philosophiæ parte. Quā partim
 ethicen: partim mortālē apellitāt: quæ maxime ad ho-
 mines spectat: quæ docet qd ī terris agēdū sit. Et er-
 rores nostros discutit: Quæ urbes pepit/ Dissipatos
 hoīes ī societate uitæ cōuocauit: Res pu. bene mera-
 tas instituit. Vnde nō īmerito sectatores philosophiæ
 ubiq; gentiū philosophos nominant noīe. s. sancto
 & religioso quasi solos sapiētiae studiosos: Qui ante
 Pythagoram sophi id est sapientes & habebantur &
 nominabātur. Quid quod & philosophus medicus
 est: Cū philosophia ut inquit Arpinas orator sit ani-
 morum medicina: Quod & Galenus quoq; testa-
 tur: Cum autem morbi perniciosiores pluresq; sint
 animi q̄ corporis: præstantior haud dubie est philo-
 sophus: qui grauioribus morbis medelas ac fomen-
 ta salutariter apponit: qui deniq; tanto est q̄ corporis
 medicus nobilior utiliorq;: quanto animus corpore
 est præciosior. Quin etiam philosophus Orator est.

Caligo
hebeta-
trix.
mentis.

Ethice
Moralis.

Philoso-
phus sapi-
entiæ stu-
diosus.

Philoso-
phus me-
dicus.

Philoso-
phia aīoꝝ
medicina

Philoso-
phus ora-
tor.

A iiii

DECLAMATIO ORATORIS

unde enim uis & silua dicendi nisi ex scholis philosophorum ducta est: Vnde riuus eloquentiae nisi ex fontibus philosophiae derivatus: Huc adde quod dialectice id est disputatoria siue disputatrix philosophorum est: quae rhetoricae prope germana est: In tantum ut Zenon dialecticem manui in manum compressa: Rhetoricam uero explicata similem esse tradiderit. Quid per deos immortales hac tripartita philosophia praestabilius: quid utilius esse ac dici potest: Cuius una pars rerum naturam scrutatur: altera componit animum & mores: tertia structuram uerborum exigit & argumentationes: Ipsum porro philosophiae uocabulum quid aliud significat quam amorem studiumque sapientiae: quod melius: Cuius germana est philocalia quae amor pulchritudinis interpretatur: tanquam sine philosophia pulchritudo esse non possit. Caterum ut semel finiam. Philosophus hoc est sapiens est omnia: Et ut inquit ille. Vno minor est Ioue: diues: liber: honoratus: pulcher: rex denique regum. In tanta apud Priscos estimatione ac reuerentia habiti philosophi. ut Platoni sapientiae Antistiti Dionysius tyrannus uitatam nauem obuiam miserit: Ipse quadrigis albis egredientem in littore exceperit: ut Alexander magnus Aristotelis philosophorum doctissimi patriam restituerit in honorem Praeceptoris: Cui se non minus debere quam Philippo parenti profitebatur: ut Pythagoram Crotoniensem ac Metapontini pro deo colerent: & ex eius do-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

mo templū facerent: Qui in tanta fuit admiratione: ut qui præsencia illius frui meruissent: id perscriberent ad suos: tanq̃ magnum quiddam ac præclarum adepti forent: quod Pythagoram uidiſſent. Nunc quoq; uos o iudices reueriti nomē philoſophi ſacra ſanctū ac uenerabile/philopho mihi bona pater- na ut par eſt/adiudicate:& ſentētia ueſtra decernite: Cum uoluntas patris hoc uoluerit: Cum ſenſus cō- munis hoc diiudicet: Cum excellētia doctrinæ quā prōfiteor/hoc peculiariter depoſcat. Dixi.

Audiſtis haſtenus uiri clariffimi: quæ ex philoſo- phi pſona ī petitione hereditatis paternæ dicta ſunt: nūc quæſo audite attētis aīs & auribus: quæ ſecūdo loco medicus egerit: Qui cauſæ ſuæ patrocīnatus ē patrocīnio huiusce uel conſimilis orationis.

Diſceptatio eſt iudices inter nos non quæ ex no- ſtris ſit ars ſpecioſiſſima: Sed quæ ciuitati utiliſſima: Quæritur quis ex nobis plus mortalibus proſit: Quis nescit medicum ad omnes totius ciuitatis or- dīnes: Ad omnem ſexum: Ad omnem ætatem per- tinere: Cum ſummatibus infimatibus uiris/ſcēmi- nis/ſenibus/pueris/egrotare contingat: Cum omnes ex hoc utilitatem indiſcriminatim petant: Meritoq; dici poteſt medicum rem cōmunem terrarum eſſe. Et mehercles ſi uera diſpicimus/ſi curioſe cuncta perpendimus/ſola medicina ſoloq; medico opus eſt omnibus: Medicina eſt quæ una contra fata depu-

Utilitas
ex medi-
co.

Medicus
res cōis.
Laus me-
dicinæ.

DECLAMATIO ORATORIS 19

Defun-
ctus ab
Asclepia/
de reuoca
tus.

Archia-
trus æscu/
lapius.

gnat eaq; identidē expugnat: quæ languentibus ui-
tā prorogat: quæ iā deploratos/ iam defletos/ iam in
familia orci numeratos/ luci auræq; uitali persæpe re
stituit: mūltiq; medicinæ opera reuixisse creduntur:
Et ne fabulas percenseam: quæ ab Esculapio Hip-
polytum & Tyndaridam ad uitam reuocatos ferūt:
Nōne Asclepiades inter medicos famigerabilis ar-
gumentum huiusce rei uel potētissimum est: qui ho-
mini iam conclamato depositoq; dum effertur fatū
attulit: Cuius animam in corporis latibulis delitescē
tem euocauit: eumq; ab inferis post liminio prope fu-
neratum domum rettulit. Huc adde qd' huic arti tā-
tum honoris tribuere maiores/ ut diis inuētores suos
assignauerint/ cæloq; dicauerint: Apollinem/ Escu-
lapiumq; prodendo: quem ob id Archiatrum quasi
principem medicorum dixit Antiquitas: Et profe-
cto medicina res est sacra: Et ut Solomonis sapien-
tia testat' omnis medela a deo est. Ideoq; saluberri-
me sapientissimus ille præcepit medicum honoran-
dum esse propter necessitatem: Cum illum altissi-
mus creuarit: Quod autem philosophus frater glo-
riatus est philosophos prisco seculo honoratissimos
extitisse apud reges: ne in hac quoq; parte illi utiq;
cesserim: cum medicos acceperimus prope cultos ad
deorū uicem: Nāq; Hippocrates ille maximus medi-
corū ob depulsam arte medica pestilentia ex illirico
in greciā ueniētē/ honores illos meruit a grecis/ quos

PHILOSOPHI ET MEDICI.

Herculi decreuerūt: quā ī re subit mētē illud Galeni
 ex libro theriaces/ quē admodū. s. iussit diuinus Hip
 pocrates ignes fieri medicatos odoramētis & suaueo Odora
 lētibus unguētis pfusos: ut ita aer tabificus emacula mēta ad
 ret/ fieretq; ī attrahēdo īnocētior sinceriorq;: Qd ī pe uersus pe
 stilētia factitādū Auicēna quoq; pcepit. Quid A scle stilentia.
 piades idē iter medicos priscos (Hippocratē semper
 excipio) facile princeps/ nōne uniuersū ppe humanū
 genus circūegit ī se se: nō alio mō q̄ si e cōelo emissus
 aduenisset: qnq; res maxie cōmuniū auxilioꝝ pfe
 sus. Abstinentia cibi/ uini/ frictionē corporis/ ambula
 tionē/ gestationēq;: q̄ expetitus a maxio regū mīthri
 date legatos illi⁹ ad se missos pollicitatiōesq; īgētes
 spreuit posthabuitq; quieti lraꝝ. Critobolus quoq;
 & Erasistratus habiti sūt ī maxia apd reges maxios
 existimatiōe: cū alter Philippū Alexādrī patrē/ alter
 Anthiochū syrię regē solerti curatiōe sanassēt. Quid
 multa: cū sanitate nihil utili⁹ sit mortalib⁹/ qd Gale
 nus quoq; asserit/ ī libro hēreseō. i. sectaꝝ. Medicina
 at cū sanitatē p̄stet liqdo colligim⁹ medicū & philo
 sopho & orator lōge utiliorē eē ciuitati: qd si philoso
 phia aī medicina dicit: medicina quoq; corpꝝ phi
 losophia rite phibet: cui⁹ adiuuētā īfirmītas hoīum
 aduocat: & cōtinuo ubi egritudo īuasit solatia medi
 ci requirit/ philosophis oratoribusq; posthabitis: īn qb⁹
 nullae suppetiæ salutare nulla sunt adminicula lan
 guentium: Quibus p̄sto est medicus: & remediis

Sanitate
 nil utilius
 Medicia
 corporū
 philoso
 phia.

DECLAMATIO ORATORIS

præsentissimis opitulatur. proinde iurisperiti me-
dicos professoribus Studiorum liberalium merito
anteponunt. Cum hi salutem hominum agant. Illi
studiorum curam. quid nunc ego enumerem medi-
cinæ partes: quas omnis sacras ac salutares puto:
Dietetica Dieteticam quæ uictu/pharmaceuticam: quæ medi-
Pharma- cametis: Chirurgicam: quæ manu curat: Ex quo fit
ceutica. ut qui medicinæ utilitatem non uidet/Is non ut lu-
Chirurgi sciosus sed ut exoculatus nihil prorsus uideat. Quo
ca. circa iudices/si utilitati publicæ consulitis/si medicum
in ciuitate utilissimum esse cognoscitis/mihi qui sa-
luberrimam artium utilissimamq; profiteor heredi-
tatem paternam assignatote. Dixi.

Audistis uiri spectatissimi: quæ philosophus: quæ
post philosophum medicus dixerint in causa adipi-
scendæ paternæ hereditatis: nunc sedulo auscultate:
atq; animum aduertite: & ea qua soletis comitate p-
pendite: quid nouissimo loco dixerit orator: Erunt
opinor hæc/nec iniucunda relatu/nec ingrata audi-
tu/nec indigna cognitu: sic autem Oratorem causam
suam egisse creditote.

Nunq̃ magis iudices sensi quanta sit oratoriæ fa-
cultatis uis atq; excellentia: quam hodierno die/dū
fratres audio non ex instrumento philosophiæ: aut
medicinæ: sed ex Oratoria supellectile instructos
causam actitasse: A deo sua philosopho philosophia/
medico medicina nihil opis in agenda causa præsti-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

tere: Quin muti pene conticuissent nisi ad eloquentiæ nostræ adminicula confugissent: sine cuius nitore philosophia sordescit: medicina obsolescit. Disciplina omnes incultæ rubiginant. Adeo necessaria est atq; conducibilis omnibus omnium ingenuarum doctrinarum professoribus eloquentia: Cuius utilitati maiestatiq; nihil (absit uerbo inuidia) est comporandum: Et quia mihi primū cū fratre philosopho agendum est: An ego philosophiam cū oratoria: philosophum cum oratore contendam: Parcius tecū agere cogor & mitius quia frater es: sed tamen qd̄ inter nos dictū sit ista tua p̄clara philosophia quam gloriose iactas mi frater: & tanq̄ filiola exocularis nequaquā tanti est: quāti eam uideri uis: nec tam in philosophia studium sapientiæ est q̄ opinatio: Nam cum scientia certi sit/opinatio incerti: scholæ philosophorum omniū ac secte dū philosophantur haud dubie opinantur: Id. n. opinatur quisq; qd̄ nescit: Illi autē qui de rebus naturalibus & cœlestibus disputant opinione educunt: Cum ueritas demersa in secretariis naturæ deliteat: hinc philosophos a scriptoribus luculentis opinatores/opiniosos/opiniosissimos dici nouimus. Vnde autē q̄ so nisi ex opinatione tot dissidia/ tot compugnationes philosophorum emanarūt/ tot sectæ discordantes. Dicam. n. nō obstrigilandi cā sed quia ita res se habet. Pugnat philosophi inter se atq; dissentiunt dissidio nō paruo magnis in rebus & se-

Aduer-
sus philo-
sophum.

Opiniosi
philoso-
phi.

DECLAMATIO ORATORIS

Thales. riis. Quidā principiū rerū eē autumat/aquā/ut Tha-
les Mileſi⁹. Alii ignē/ut Heraclitus cognomēto ſcoi-
tinos. i. tenebricoſus. Quidā aera/ut Anaximenes:
Pythagoras uero/ Empedocles/ Epicarmus/ Aliiq;
Phyſici cōpluſculi q̄ttuor elemēta principiū rerū eē
poſuerūt: Plato deū factitatorū mūdi eē tradit. Ari-
ſtoteles mūdū inatū eē autumat. Epicurus/ Democri-

Mundus tus/Leucippus ex atomis hoc ē corpusculis īscabili
ex atomis bus mūdū formatū eē cōtendūt. Preterea de deo/de
De deo. aīa/de finibꝫ bonorꝫ/de meteoris:inter philosophos

nō cōstat: Quidā deos innumeros/ qdā nullū eē credi-
derunt: Platonici unū qdē curatē rerū. At Epī rei
ociosum & iexercitū. Stoici deū extrīsecus figuli mō-
torquētē hāc mūdi molē eē pdiderūt. Platonici ītra
mūdū: ut gubernatoris exēplo/ ītra illud maneat qd
regat. Sūt q ī fortunæ iā lapsibus oīa ponāt: & nullo
credāt mūdū rectore moueri: natura uoluēte uices &
lucis & anni. quidā curā deorū intra sydera cōtinent:
Nōnulli diuinā puidētiā ad lunā usq; deducūt: tāq;
irridēdū sit agere curā rerū humanarū illud qcqd ē sū-
mū: atq; indecorū sit dei maiestātē pollui tā multipli-
ci sordidoq; ministerio: Quāta dii boni de aīa inter
philosophos pugna: Plato ait aīam esse substantiam
αὐτοκίνητον. i. se mouētē: Xenocrates numerū:
Aristoteles/ Entelechiā: Pythagoras & Philolaus &
Aristoxenus/ harmoniā: Possidonius/ ideam: Hippo-
crates/ spiritum tenuē per corpus omne dispersum.

PHILOSOPHI ET MEDICI.

Origenes adamātius/substātiā sensibīlē & mobilē: Origenes
 Hipparchus & Zeno/ignē: Anaximenes: aera: Em-
 pedocles/suffusum cordi sanguinē: Democritus/ex
 atomis conflāt. Dicearchus uero nullū esse animū/
 nullā animā: frustra q; & animalia & animantes ap-
 pelliari: Alii æternā: Alii mortalē animam dissolubi-
 lem q; esse cōtendunt. Ecclesiasticorū quoq; sup eadē
 re est dissidiū: Alii ab origine mundi factas in cœlo
 aīas: Alii ex traduce ppagari: Alii deū quotidie aīas
 operari tradūt: Qd & xpianū dogma cōfirmat. Hæc
 & id genus alia: tā uaria tā dissidētia cū lego quo me
 uertam: quē sequar: cui credā: succurrit illud Oratia
 num: Bellua multorū capitū es: Nā quid sequar aut
 quē? Merito dixit Lactantius/de aīa inter philoso-
 phos nondū cōuenit: nec unq; fortasse cōueniet: &
 a Lucretio decēter & uere dictū ē. Ignorat .n. quē sit Natura
 natura animai. Eadē fere cōtētiō ē circa fines bonorū aīa igno-
 cum alii ī uoluptate ut Aristipphus: Alii ī uirtute/ut ratur.
 Zeno: Alii ī primis nature. Quæ græci τα πρωτα De fini-
 φουστωσ. Augustinus & Varro primigenia uocāt: ut bus bono-
 Carneades. Alii ī idolētia: ut Hieronymus Rhodi⁹ rum.
 sūmū bonū collocauerint: Peripatetici ex triplici ge-
 nere bonorū: animi. s. & corporis atq; externis felici-
 tatē metiunt. nec multo secus Academici: uoluptatē
 cū honestate Dinomachus & Calipho copularunt:
 indolentiā quē Græce ἀμαλγηστία dicitur honestati ἀμαλγη-
 Diodorus Stoicus adiunxit. Quid dicā de rebus na/ στία.

DECLAMATIO ORATORIS

Meteoro **logi.** **Causæ** **motus ter** **ræ multi** **plices.**

naturalibus quanta sit inter Metheorologos disparilitas atq; dissensio: De cometis: De fulminib; De arcu cœlesti: De niloticis incrementis non constat: Quid multa? De motu terræ/ & ut inquit Poeta. Vn de tremor terris/ & qua ui maria alta tumescant: obitibus ruptis. Sunt philosophi inter se discrepantissimi. Et in hac re uel sola oppido q̄ mira inconstantia est: Namq; Anaxagoras ignem causam motus existimat. Anaximenes terrā ipsam sibiipsi esse causam motus nec extrinsecus incurrere qđ illam impellat: sed intus ipsam illidi in semetipsam. Quidā motū aquæ imputauere ut Thales Milesius: Democritus uero motū fieri autumat/ aliquando spiritu/ aliquando aqua/ aliquādo utroq; Aristoteles: Albertus magnus: & omnis Peripateticorum schola spiritum ac uentos/ Causam esse motus terrę alacriter affirmant: Cui sententiæ Plinius noster & Seneca subscribunt: Ex hoc tam multiplici dissidio ex tanta philosophorum discordia haud dubie fit ut incertus sim quibus credam/ quibus accedam/ Cuius sectæ me candidatum esse p̄fitear: Quicquid elegero plurimos uideo improbaturus: quicquid probauero plures negaturos. ut inter tot ambigua illud tantum Socraticum mihi certum uerūq; esse uideatur: Hoc scio q̄ nescio. Inde fit ut Academicor; ἀκαταληψια. i. incōprehensibilitatē minime iprobē: q̄ nulli rei assentiendū eē cōtendūt: q̄ ob id σκεπτικοι καὶ ἀπορητικοι idest

PHILOSOPHI ET MEDICI

consideratores & ambigentes dicuntur. Meritoq;
 Proteus personam ueritatis sustinere creditus: quam
 obtinere nemo pōt falsis imaginibus illudentem &
 comprehensionis nodos relaxantē. Ad hæc adde q;
 philosophos irreligiosos putant. Eosq; ferme arbitra
 ri deos non esse: Dum meras rerum causas & simpli
 ces rimantur. Ex hac opinor incōcinnitate dissidiisq;
 sectarum factum fuit olim uetus Senatuscōsultum:
 Quo philosophi ex urbe Roma pulsi sunt perinde
 ac inutiles atq; infructuosi. Mox iterum Domitia
 no imperāte exacti ex urbe & Italia iterdicti. Vt se
 mel finiam proopsitum fratris demiror inhiātis pa
 terna bona: Cum philosophus si Platoni credimus:
 Cui utiq; in re philosophica credi conuenit: minime
 sit philochrematos idest pecuniæ cupidus. Immo cō
 temptor diuitiarū: Quo circa desiste frater moneo
 a petitione hereditaria: ne ab iſtituto sectæ tuæ de
 flexisse uidearis. & uitæ contrarius ire priori. Nihil
 enim habet philosophia præstātius q̄ q; modicis cō
 tenta ampliores opes non desiderat: Vnde fit ut cō
 ditores legum philosophos professorū numero non
 habeant: Quia hoc primum eos profiteri oporteat
 mercenariā operam spernere: hæc satis ad philoso
 phum: qui nimis urgeri iam uidetur & cōmoueri ue
 ra castigatione commonitus. Transeamus deinceps
 ad medicum: quem intelligo fiducia medicinæ ad
 hanc causam oppido q̄ fidenter descendisse: Cuius

B

Proteus.

typus ue
ritatis.

Philoso
phi irreli
giosi.

Philoso
phi ex ur
be eiecti.

Philoso
phus non
philochre
matos.

Philoso
phia con
tenta mo
dico.

DECLAMATIO ORATORIS

ars haud quaꝫ philosophiæ absimilis ē. uidelicet uaria. inconstans. interpollis. Et non parum saepe per-
Cōtra me ritiosa: quam ut in uestibulo disertationis statim re-
dicos. percutiā eleuēq: Nonne inter medicos prope maior
q̃ inter philosophos pugna est atq; contentio? Qui
in diuersas curandi uias processerūt: Hippocrati cau-
Origo sa morbi originalis uidetur esse in spiritu siue flatu:
morbor. quem morborum omnium patrem & auum appel-
Hyppo- lat: Herophilo in humidis omne uitium uisum est:
Spiritus Erasistrato si sanguis in arterias hoc est uenas: quæ
morbor spiritui accommodatæ sunt: Quas recentiores medi-
pī & au ci pulsatiles nominant/ transfunditur: A sclepiadi uer-
Erasistra ro placuit originem egritudinū esse si manantia cor-
tus. puscula per inuisibilia foramina subsistēdo iter clau-
A sclepiad dant & meatus obturent. Ad hæc cum ciborum cō-
des. coctione maxime sanitas constet: Meritoq; stoma-
Stoma / chus paterfamilias & rex totius corporis in homine:
chus pīfa dicatur: In hac quoq; parte discrepātissimi sunt. Era-
mīlias. stratus enim cibos atteri in uentre contendit: Plī-
Calore ci stonicus putrescere: Hippocrati placet per calorem
bos cōco cibos concoqui: Quod Galenus: Auicenna: & me-
qui. dicorum neotericorum scholæ confirmant: A sclepiades uero nihil cōcoqui autumat: sed crudam ma-
teriam sicut assumpta est in corpus omne diduci:
Huc adde quod alii medicinam dicunt esse rationalē:
Alii in usu tantum & experimentis eam posuerunt: perinde ac usus in curationibus sicut in cæteris

PHILOSOPHI ET MEDICI

omnibus artibus sit magister efficacissimus : Vnde Vfus ma
logici quidam quasi rationales dicti: Quidam ab gister effi
experimentis empirici ut Serapion & Apollonius cax.
& Heraclides. Sunt & Methodici a uia quadam qua Logici.
sequuntur nominati. Ob hoc dixit Ausonius in gryp Empirici
po ternario. Triplicem esse medicinam illo uersu. Methodi
Triplex quoq; forma medendi: qua logos & metho ci.
dos cuiq; experientia nomen: Sunt & dogmatici qui Triplex
bus sunt sua decreta seu placita sine quibus nulla se medicina
cta consistere potest: hos maxime probat Galenus:
a quo Empirici improbantur: qui ait Herophilum
& Philippum imprimis Empirices idest experien/
tia sectatores extitisse: Cū Hippocrates & Diocles Hippo-
Caristius & Heraclistratus logicē heresin, i. rationa crates lo-
lē sectā sectati sint: Methodices uero principes fue gicus.
runt Archigenes & Themison. De qbo opinor sen Archige/
sit Satyrographus scribens. Aduocat Archigenen nes Mei/
onerosaq; pallia iactat: Itē quot Themison egros au thodicus.
tūno occiderit uno: Fuit & Prodicus selymbriæ na Themisō
tus: q̄ instituit Iatrolepticen, i. unctoriā medicinā. hinc Iatrolepti
innumere secte fluxerūt. Dogmata īfinita: sentētiæ ce.
multiplices. hīc ille circa egros misere cōcertationes Turba
nullo idē censente ne uideatur assertio alterius. hinc mdicorū
illa infelicitis monumenti inscriptio. turba medico perii,
rū se periisse. Et Adrianus imperator: ut auctor est
Dion moriēs dixit: Medicorū turba prīcipē pdit: cui
cōcinnit uersiculus ille apd grācos uice puerbiū cele

DECLAMATIO ORATORIS

bratus πολλῶν ἰατρῶν εἰσοδος μαπολεσεν.
idest multorum medicorum introitus me perdidit.
Pliniana Nequeo mihi tēperare quominus Pliniana illa per-
peroratio censeam ad hoc totum negocium mire faciētia: qui-
in medi- bus luculētus ille scriptor in medicos perorans asse-
cos. rit nullam artem medicina inconstantiorē fuisse: nec
dubium esse medicos omnis scientiæ famam noui-
tate aliqua aucupantes animas nostras statim nego-
ciari: discunt periculis nostris: & experimenta p mori-
tes agunt: medicoq; tātum hominem occidisse sum-
ma impunitas est: quinimo transit in conuiuium. &
intemperātia culpatur: Quod si lex ulla extaret: quę
puniret inscitiam capitalem: oppido q̄ paucos uide-
res medicinæ professores. prouerbiale illud sat no-
tum: Tituli medicorum remedia habēt pyxides uei-
nena. hinc ille Lacon medico dicenti nihil habes ma-
li: οὐ γὰρ σοι ἐφη ἰατρῷ χρωμαί. Non enim in-
quit te medico utor: Et iterum cum medicus dixisset
γερῶν γεγὼρας .i. senex factus es. Διότι εἶπερ
οὐκ ἐχρησάμην σοι ἰατρῷ. Quoniam inquit non
usus sum te medico. At qui dicet quispiā uidemus
quotidie multos morbis grauissimis acutissimisq;
implicitos auxilio medicorum conualuisse: Quibus
responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fa-
ti ope non medici: Contra plures uideas occumbere
q̄ sanescere: Quibus medici: qui habentur clarissi-
mi medicorum nihil profuere. Præterea millia geni-

Tituli re-
media.
Pyxides
uenena.
Dictū la-
conis.

PHILOSOPHI ET MEDICI.

tium olim fuerunt. & in præsentia sunt sine medicis
degetium. Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis
pedibus ambulamus: Alienis promissis credimus.
Quod nisi iam ad finem mea festinaret oratio. Oste-
dere possemq̃ multa sunt nomina rerum medicata-
rum. apud Galenum/Auicennam/aliosq̃ medicorū
celeberrimos male intellecta/peius tradita/peissime
usurpata. In quibus cum dispendio uitæ mortalium
recentiores hallucinantur: Et aliud pro alio propi-
nantes sæpe dant mortiferam potionem pro saluti-
fera: Quas ob res liquido colligimus o frater medi-
ce disciplinam tuam quā tu iactantulus tantopere
extollis non tam utilem esse ciuitati q̃ detrimento-
sam: Salubriterq̃ Portius Cato creditur medicis in-
terdixisse: Cuius oraculo cludam hanc de medicis
disputationem. Sunt autē Catonis uerba hæc: Quā-
docunq̃ gens ista suas litteras dabit omnia corrup-
pet. Tunc etiam magis si medicos suos huc mittet.

Hæc autem omnia in philosophos & medicos in-
flāmanter satis perorata: Nemo uestrum uiri claris-
simi quæso perinde dicta accipiat atq̃ si ex persona
mea dicerentur: Absit enim a me talis insectatio: sed
tanq̃ ex persona oratoris agentis causam aduersus
fratres. Alterum philosophum: Alterum medicum:
qui cum diluerit eleuaueritq̃ fraternas professiones
oratoriam disciplinam & oratoris nomen ualentissi-
me tutatus est: Vt. s. dixerit non solum illa omnium

Error re-
centiorū in
rebus me-
dicis.

Cato in
medicos.

DECLAMATIO ORATORIS

Exorabu iudicum exorabula: quæ a nobis dici & solēt/ & pos-
la iudicū. sunt: sed multis quoq; adminiculis fulserit/ robora-
 uerit/ erexerit causam eloquentiæ: quæ ad præsens
 omitto: Illa râtū rettulisse cōtētus: qđ expaciatus ora-
 tor per latissimos rhetorices campos talia subiunxit.

Quod eloquētia inqt o iudices una de sūmis uir-
 tutibus sit ciuitatiq; utilissima/ adeo clarū/ adeo ī con-
 fesso est/ ut probatione non egeat. Nam cum Orator
Orator finiatur/ uir bonus dicendi peritus: rhetorice uero be-
uir bon⁹. nedicendi scientia/ utilē esse eā confitendū est: Quæ
 bonitate constat/ elegantia pollet/ nitore splendet:
 Cuius ope & opera præclara omnia fiunt & magna:
 Equidē cōditores urbiū/ non tā philosophica doctri-
Illiciū fa- na: q̃ elegantia oratoria & illicio facundiæ pellexerūt
cundiæ. dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuē-
 di rationem: Consimiliter constitutores legū quibus
 nihil pene emuncius/ limatius/ & sententiosum ma-
Condito- gis/ adminiculati fulturis eloquentiæ/ leges saluberri-
res legū mas eloquentissimasq; cōdidere: quas mox interpre-
Oratores tes interpretamentis barbaris fedauerunt: formato-
 res quoq; rerum publicarum: Imperatores bellico-
 rum exercituum/ regere cōsiliis/ & moderari res ma-
 gnas sine docta uoce & oratoris ui haud quāq; po-
 tuissent. Deniq; scriptores fere omnes in omni do-
 ctrinarum genere uel eminentissimi sine pigmentis
 oratoriis sine dolatorio rhetorico statim lectori nau-

PHILOSOPHI ET MEDICI.

seam faciunt & bilem mouent. adeo scriptio omnis
 citra elegantiā est proxima fastidio/tantāq; uim habet
 illa a Poeta prisci seculi dicta flexamina atq; omniū
 regina rerum oratio. Merito apud Romanos: qua re
 publica nulla unquam maior: nulla sanctior/ nulla
 bonis exemplis ditior extitit/ summa semper orato-
 ribus dignitas fuit: Et auctor est Cornelius Tacitus:
 nullus magnam potentiam sine eloquentia est con-
 sequutus: Quod ut de aliis taceam/ nonne. M. Tul-
 lius ille orandi regula & dicendi lex: Cuius inge-
 nium Romano imperio par fuit: qui latinæ facun-
 diæ pomerium promouit: ad consulatum usq; am-
 plissimamq; dignitatem ex humilitate natalium &
 loci euectus est: Quo quid utilius in Romana repu-
 blica excogitari potest: Quo suadente legem Agra-
 riam hoc est alimenta abdicarunt Romanæ tribus:
 Cuius linguæ fulmen Catilinæ infregit audaciam:
 & ipsum proscripsit Antonium: Cuius nomine sup-
 plicationes a Senatu decretae sunt. Qui maximus
 honor uictoribus bello ducibus datur: Qui togato
 ante Ciceronē habit⁹ ē nemini: Demosthenē quoq;
 admirabat⁹ græcia: obseruabat rex psar⁹: & plurimus
 de eo apud Philippū sermo hēbat⁹: cuius gloria tā ce-
 lebris tam p ora omniū uolitans extitit: ut Anicula
 aquā ferens ita insusurauerit alteri: οὗτος ἐστὶ ΔΗ-
 ΜΟΣΘΕΝΗΣ: hic ē ille Demosthenes: & olim Gorgia
 Rhetori leontino a Græcia Delphis soli statua non

Scriptio
 sine elo-
 quentia
 insuauis.

Summa
 oratorib;
 dignitas.

Ingeniū
 tullii par
 R. impio

Supplica-
 tionē i to-
 ga Cice-
 roni.

Hic ē De-
 mosthe-
 nes.

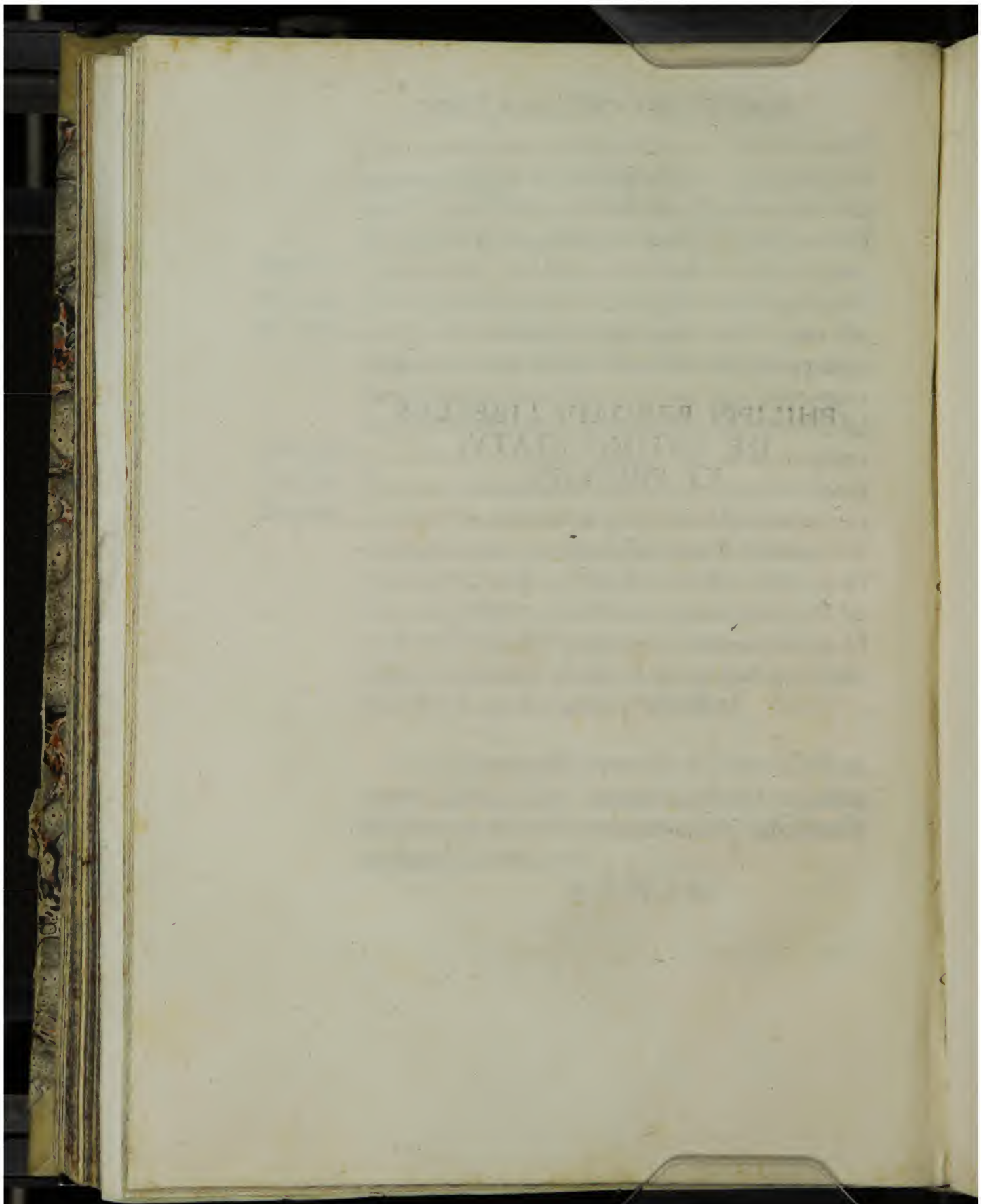
DECLAMATIO ORATORIS.

inaurata: sed aurea dedicata: Tantus honos habebat
 oratorie artis professoribus: In homine precipue duo
 sunt/ Ratio/ & Oratio: Vnde ab Apuleio homines
 finiuntur ratione plaudentes/ oratione pollentes: Sed
 Ratio si- ratio sine oratione prope mutila est & manca: Qua-
 ne oratio/ re si nihil ab illo parente rerum fabricatoreq; mundi
 ne m̃aca. deo melius oratione accepimus: si utilissimum esse
 nemo non nouit eloquentia pollere: senatum/ popu-
 lum/ exercitum/ mortales omnes in qua uelit orator
 ducere: si uiribus orandi tantum assequi potest ut ful-
 gere/ fulminare/ tonare: quod pericli contigit/ uideat-
 Fulmiare
 Pericles. tur orator. Pronunciate iudices pro oratore & secun-
 Tonare. dum me litem date: & ut qui orator ad uos uenerim:
 habeam a uobis exorator efficiete: ut si rhetorice est
 persuadendi opifex ac suadae medulla: uidear apud
 uos persuasibiliter dixisse: siue. n. persuadere siue be-
 ne dicere finis est: & summum in oratore: utruq; id
 munus impleuisse uidebor si uoti compos ex senten-
 tia uestra ac pronunciatione discessero. Dixi.

Credibile est/ post peroratam a tribus fratribus
 coram iudices ipsos concordi consensu omnibus
 sententiis pronunciasse pro oratore: illiq; adiudicasse
 paternam hereditatem.

F I N I S.

PHILIPPI BEROADI LIBELLVS
DE OPTIMO STATV:
ET PRINCIPE.

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS
DE OPTIMO STATV.

ARS PHILOSOPHIAE EST
& ea quidem pulcherrima uiri claris-
simi administrare rempublicā: Qd
fane negotium ianuam famae repa-
ndit:& uirum prudentem/ac politicon
ostendit:nam si praclarum & lauda-
bile ē in re economica agere bonum patrēfamilias:
quanto praclarius/ac laudabilius in republica age-
re patriae parentem:Et cum homo hominum causa
natus sit:nusquam profecto cōmodius potest homi-
nibus homo prodesse/ac patrocinari/q̄ administran-
do rempublicam quae in uniuersum cunctorum cō-
moda complectitur. Vt autem nō satis est bonas le-
ges habere/nisi custodes earum sint diligentissimi:
quos graeci nomophylacas uocant:ita non sufficit be-
ne moratas esse ciuitates:nisi earum sint tutores ui-
gilantissimi:hi autem sunt reipublicae gubernato-
res:Quorū opera sedentaria plus haud dubie pro-
dest q̄ ceterorum negotiosa strenuitas:Sed cum ad-
ministrandae reipublicae sit forma non simplex/nec
genus unum:Cum alii aliud probent:Videor factu-
rus operae precium si hodierna disertatione quepiam
de republica/deq; optimo statu & principe digna sci-
tu/nec indigna memoratu ex litterarum interiorum

Nomo³
phylaces

LIBEL. DE OPTIMO STATV

secretariis deprompsero:que audientiũ/& aures per-
mulccant/& animos refoucant: Quod dum a me fit
uos quæso diligenter attendite.

Dministrandarũ ciuitatũ tres sunt species.

Monar-
chia.

Oligar-
chia.

Aristocra-
tia.

Demo-
cratia.

R.p.laco-
num.

Mago:
phonia.

a Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorũ optimatiũq;: quæ oli-
garchia atq; aristocratia nuncupatur. Tertia est popu-
laris gubernatio: quæ græco uocabulo democratia di-
citur: auctores Dion/Plato/Aristoteles/cæteri. Idem
Aristoteles in secũdo politicorũ quosdã fuisse tradit:
qui optimam gubernationem esse crederet ex oĩbus
his cõmixtam:& propterea laudari rempub.lacedæ-
moniorum ueluti ex monarchia/aristocratia/demo-
cratia consistentẽ: Rex enim apud illos erat p unius
gubernatione: Senatus/pro paucorũ potentia: Epho-
ri autem statum popularẽ representabant: Quæ ue-
ro tribus administrationibus melior/potiorq; sit/difi-
cile est iudicatu/cum suos quæq; assertores habeat:
nec ego tanq; arbiter honorarius quicq; decernere au-
sim:sed quid ueteres senserint explicabo. Ita.n.opti-
me citraq; inuidiam alienis iudiciis rei tantæ cẽsura
peragetur:& cũ libera sint iudicia opinetur de his ut
cuiq; libitũ erit:existimatio sua cuiq; sit:ut aut facili⁹
res tota colliquescat historia remotior enarranda est
huic negotio/quod molior/accomodissima.

Post magophonian.i.magorũ cedẽ:quo die nulli

magorum fas est in publicum prodire: sed cuncti intra
domorū septa se continent: facta est cōsultatio de sta-
tu Persarū constituendo: ubi uariæ sententiæ dictæ. **Snīa i cō**
Ex qbus istæ tres potissimū memoriæ sunt proditæ. **cilio p fage**
Othanes exhortās ad gubernationē popularē a mo **Othanes**
narchia pro uirili parte dehortabatur ostēdēs princi- **p Demo**
patū unius haud quāq̃ pbādū ppter ea qd etiā si opti **cratia.**
mus fuerit: tamē ex licētia peccādi & insolētia leges
puaricet / scēminas ui cōstuperet / idēnatos iterimat /
& ipune bacchabūdu oīa ex aī libidine cōficiat. At
cū dñat iqt multitudo i primis nomē obtinet oīum
pulcherrimū / isonomiā .i. iuris æq̃bilitatē: oīa cōsilia i
cōe referunt / & i multitudie oīa isunt. hæc Othanes.

At Megabyzus ad Oligarchiā .i. ad statum pau- **Megaby**
corum rem traducens ad eam socios hortabatur im- **zus pro**
probans Othanis sententiam tanq̃ populari multi- **oligar-**
tutine nihil sit / neq̃ insipientius / neq̃ insolentius: **chia.**
Et plebi proprium suūq̃ sit nihil intelligere / quæ ad
res obeundas sine consilio præcep̃s ruit torrenti flu-
mini similis. Itaq̃ improbato statu populari tāq̃ pes-
simo hortatus est ad statum optimatiū dicens / cre-
dibile esse ex optimis optima existere consilia.

Post Megabyzi sententiā Darius tertio loco dixit / **Darius p**
statū unius principis antepōnēdū monarchiāq̃ esse **monar-**
pstantissimā: ppositis .n. tribus statibus & his oībus **chia.**
optimis / ut optime i peret populus / optime pauci / opti-
me unus: Multo antecellere unius imperiū: nā uiri

LIBEL. DE OPTIMO STATV

(inquit) unius: qui optimus sit: principatu/ nihil me-
lius esse constat: De statu populi turbulento. s. & in-
consulto/ idē sentio qd' Megabyzus. De statu uero
paucorū/ hoc amplius contra Megabyzū/ qd' uideli-
cet odia inter ipsos priuatim excitant ī publicū per-
nitiosa: Cū unusquisq; primus in republica esse ue-
lit: Ex talibus autē odiis/ seditiones: ex seditionibus/
cedes existunt/ Proinde opus est ut unus sit ueluti ca-
put/ a quo nequaquā membra dissentiant. Hæ tres in
cōsilio persæ fuerūt dictæ sententiæ: quarū ultima ui-
cit: q. s. melior foret status uni⁹: & ita auctor ipse sen-
tentiæ Darius paulopost rex Persæ est declaratus.
Hæc in curia Barbarorū agitata: qui nullo litterarum
dolatorio sunt leuigati. Videamus deinceps quid do-
ctissimi uirorum super hac re senserint.

**Cōtra sta-
tū popu-
larem.**

Pleriq; oēs dānant gubernationē populārē perin-
de ac pessimā: a qua Apollonius Tyaneus Vespasia-
num dehortatur atq; abducere contendit apud Phi-
lostratū contra Euphratis & Dionis sententiā/ Vespasia-
nō suadentiū/ ut populārē statū restituat: tanq̃ ciui-
tas Romana populari gubernatione maxime gaude-
ret: & sub tali administratione/ magnā imperii partē
adepta eēt. sententiæ Apollonii astipulat. M. Tullius
qui in oratione pro Plantio sic inquit: nō est cōsiliū
in uulgo/ non ratio/ non discrimen/ nō diligentia: Et
ab optimo poeta dictum est.

Scinditur incertū studia in contraria uulgus.

olim Demosthenes quoq; extorris & in exiliū per- Dictū de
gens cum suspirio dixit: O Pallas/ quæ tribus infe- mosthe-
stissimis belluis delectaris/ noctua/ dracone/ & popu- nis.

lo: tanq̃ populus inter κακα θηρια. i. malas bestias:
numerandus sit: Quin etiam Plato populum dixit
esse belluam multorum capitum: cui succinit illud
Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nā quid

sequar aut quem? Lycurgus Nomothetes. i. legum Lycurg⁹
cōditor: interrogatus cur statum popularem in repu- nomothe-
blica lacedæmoniorū non constitueret scite respōdit: tes.

συ πρωτος εν τη οικια σου ποιησον Δημοκρα-
τιαμ. i. tu primus in domo tua effcito principatum
popularem. Quadrat huic rei sententia quoq; illa
græci Poetæ catholica. ισχυρος οχλος εστιν: ουχ
εχει Δεμουρ: hoc intellectu: turba turbulenta est/
nec mentem habet.

Reliquæ duæ administrationes paucorum sci-
licet & unius ualde probantur: nam q; status opti-
matium qui dicitur Aristocraticus sit optimus no-
mine ipso declaratur & exemplis tam recentibus q̃
uētustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sentētia plau-
tina est in milite: Nemo solus satis sapit. Ex quo fit
ut consultationes plurium bonorum in unum con-
spirantes sint salutare & conducibiles rebus ma-
gnis administrandis. Aristoteles in tertio politicorū
Vno/ inquit/ duo meliores sunt: & ante Aristotelem

Aristocra-
ticus sta-
tus opti-
mus.

Duo me-
liores uno

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Homérus cecinit: Duos ad omnia esse prestantiores/hinc Agaménon homericus decem optat consiliarios Nestori consimiles illo uersu. **ΤΟΙΟΥΤΟΙ ΔΕ ΚΑ ΜΟΙ ΣΥΜΦΡΑΔΜΟΡΕΘ ΕΙΕΡ ΑΧΕΟΙ.**

Catez ut statū unius optimū pstantissimūq; esse credamus inclināt animus & ratio suadet/& sentētia unius an- eruditorū decernit. quorū auctoritas nobis p rōne ē reponen- inter quos ē Aristoteles/q in. viii. ethicorū cēset admi dus. nistrationē populi ēē pessimā. unius uero optimā & Homer⁹. Homerus qui in secunda illiados rhapsodia sic inq̃t οὐκ αγαθόν πολυκοιρανίη εἰς κοιρανός εἴπω εἰς βασιλευς. i. non bonus est multorū principatus/ unus sit dominus/ unus rex: qđ uno uersu sic reddi potest: Non opus ut multi sed princeps impet unus

Dion. rex unus. Dion syracusanus uersum hunc Homericum referens: olim dictitauit non posse bene regi rē publicam multorum imperiis: Et a Domitiano itidem dictū est: Non est bona imperatorū multitudo!

Ciprian⁹ Ad hæc diuus Ciprianus ut unus inquit sit princeps omnis natura consentit. Rex unus est apibus/& dux unus in gregibus/& in armentis rector unus. Multo

Rector magis mūdi rector unus/ qui uniuersa quę sunt uerbo iubet/ ratione dispensat/ uirtute consumat: Cipriano subscribit illud/ quod in decretis canoni. septima

unus. In apib⁹ quęstione prima traditum est ex auctoritate Hieronymi ad Rusticū monachum sic scribentis. In api-

dux unus

bus dux unus est/ & grues unā sequuntur ordine litterato/imperator unus/iudex unus prouincia. Ibidem precipitur: ut singuli sint ecclesiarum episcopi/singuli archiepiscopi/singuli archidiaconi: Ille quoque diuinus Plato libro de regno maxime probat monarchiam idest unius principatum. Igitur cum constet optimum esse statum unius paulo plura super hoc uidentur annotanda.

Scitum est illud Romani imperatoris principatum non nisi fato dari: & Homerus a Ioue autumat dari sceptrum & ius principi (Cū ait) Rex unus cui scepra dedit uenerandaque iura Iuppiter. Idem Diotrophis uocat reges quasi a Ioue nutritos: ex quo fit ut ueluti dii terreni principes mortalibus colendi sint: Id quoque olim ab Athanico gothorum rege dictum constat: qui cum ad Theodosium Constantinopolim uenisset/ & urbis pulchritudinem/imperatoris opes/apparatum maiestatem conspexisset mirabundus: sine dubio inquit Deus terrenus est imperator: contra quem quicumque manus leuare nixus fuerit ipse sui sanguinis reus existit: Verbum uetus est apud grecos/ uice prouerbii celebratum: $\pi\rho\pi\alpha\rho\tau\omega\mu$ $\sigma\epsilon\beta\omega\upsilon\tau\omicron$ $\theta\epsilon\iota\omicron\upsilon$ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\alpha$ $\Delta\epsilon$ $\tau\iota\mu\alpha$: hoc est in primis Deum cole: Regem autem honora: Antiqui reges iidem erant & pontifices: Vnde reges romani pontifices dicti quod & in decretis canonicis distinctione uigesima

Principatū
fato dari.
Diotre-
phis reges

LIBEL. DE OPTIMO STATV

prima proditum est: Et Poeta nobilissimus illo uersu significat:

Rex anius rex idem hominum phœbiq; sacerdos:
Quin etiam Plato memoriæ prodidit Reges ægypti pontifices extitisse. Multæ sunt constellationes principum effectrices: sicut illa qui in prima parte

Cōstella Arietis horoscopum haberint nascentur principes/
tiones pri reges/exercituumq; ductores. Item in prima parte
cipum. Aquarii habens horoscopum erit princeps glorio-

Polychro sus & Polychronius hoc est longeuus: ut auctor est
nus. Iulius Firmicus in octauo matheseos: qui secundo

uolumine loquens de imperatore sic ferme inquit:
Fatū im Solus imperator stellarum non subiacet cursibus &
peratoris solus est in cuius fato stellæ decernendi non habent
potestatem: Cum enim fuerit totius orbis dominus/
fatum eius dei summi iudicio gubernatur.

Igitur cum deus & fata & sydera principes terris
dent/ quicūq; principi insidiatur & eius molitur ex-
cidium: is exterminandus est atq; omni supplicio ple-
tendus/ tanquam in deum & fata manus inferre
conetur: nam ut scribit Apostolus in epistola ad Ro-
Paulus manos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit pote-
apostolus stat/ resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt princi-
pes: Et ut apud ueteres dictū accepimus a uita princi-
pis uelut a filo pēdet salus ciuitatis: nec solū malefi-
cia sunt casu in hoc puniēda: sed cogitationes quoq;
& uolūtates: & quīs apud Iuriscōsultos titulo de pe-

VTATET PRINCIPE

his scriptum sit: cogitationis pœnam nemo patiatur: Voluntas
quâuis Porcius Cato prodiderit uoluntates esse li- tes libere
beras: nec pœnis obnoxias: tamen uoluntas uel so- Suius Iu-
la punitur in maleficiis id genus: sicut docet Cali- riscôsul-
stratus scribens: in maleficiis uoluntas petatur: & ut torum.
Iureconsulti autumant eadem seueritare uoluntatem
sceleris qua effectum puniri iura uoluerunt. Item ad
legem Corneliam de sicariis scriptum legimus. si
quis cum telo ambulauerit: sicut is qui hominẽ oc-
ciderit: pœna coherceatur. Item titulo de extraordi-
nariis criminibus præcipitur: sollicitatores alienarũ
nuptiarum: si effectum potiti nõ sint: attamen propter
uoluntatem esse extra ordinem puniendos. Quæ
tota disceptatio distinctione prima de pœnitentiis
latissime explicatur.

Cætæꝝ q̃a unius gubernationẽ q̃ sit optimus: ma-
xime probari satis liquet. dicenda deinceps & expli-
canda sunt nõ pauc̃ multa: quæ in eo censemus inesse
debere: qui princeps optimus & eẽ & uideri uelit: uul-
gatiõra aut̃ & triuialiter p̃rita omittentes: quedã iu-
cundiora fatu audituq; degustabimus: p̃ exẽpla ma-
ximõꝝ p̃cipũ decurrẽtes: ut talis disertatio fiat neq;
sentitiosa: neq; insuauis sed uoluptaria & expetibilis.
Dicemus aut̃ nõ legitimo illo ex disciplina rhetori-
ca ordine seruato: sed prout singula subibunt mentẽ:
& nobis dicturientibus obuia sese obtulerint.

Inter cognomina p̃cipũ memoratu digna q̃ttuor

LIBEL.DE OPTIMO STATV

sunt memoratissima: quæ si cuncta iunctim i unum
cadere poterunt: is erit ille quem quærimus: sunt au-
tem hæc/ magnus/ pius/ pater patriæ/ & optimus.

Magnus Alexander ille longe omnium excellentissimus
Alexāder a magnitudine rex/ quas haud dubie maximas ges-
sit/ magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nun-
quam nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit: de
Iudicium quo Hānibal penus ita iudicauit: ut Aphricano quæ/
Hāniba- renti quem fuisse maximū imperatorē crederet/ re-
lis. sponderit/ Alexandrum macedonum regem. quod
parua manu innumerabiles exercitus fudisset/ q/ ulti-
mas oras supra spem humanam peragrasset: Verū
huic magni cognomento plus inuidiæ q̄ pulchritu-
dinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

Pius An- Antoninus imperator Romanus cognominatus
toninus. est Pius: uel qđ focerum fessa iam ætate manu suble-
uauerit: uel qđ multos senatores Hadriano iam iam
sæuienti subriperit: uel qđ ipse Hadriano magnos
honores post mortem decreuerit: uel qđ cum se Ha-
drianus interimere uellet ingenti custodia & uigilā-
tia fecerit/ ne id posset admittere/ uel q/ suapte natura
clemētissimus fuerit/ & nihil tpibus suis asperæ fece-
Aufonii rit/ Sptianus/ & Iulius Capitolinus auctores: de quo
carmen . est illud Aufonii. Antoninus abhinc regimen capit
ille uocatu Cōsultisq; Pius nomen habēs meriti: Et

VITA ET PRINCIPE

perfecto pii cognomen amabilissimum est: & maxime pietatis argumentum.

Est & patris patriæ appellatio/qua nihil pulchrius. Pater patriæ
Quod quidem nomen submonet ut princeps cum triæ Augusti
cuius suis quasi cum liberis parens uiuat:qua nungustus.
cupatione Cæsar Augustus maximopere letatus est:
Nam cum in curia Romana Valerius messalla mandantibus cunctis ita dixisset: Cæsar Auguste senatus te/consentiens cum populo Romano consalutat/patriæ patrem: tunc ille præ gaudio lachrymans ita respondit: compos factus uotorum meorum patres conscripti quid habeo aliud deos immortales precari: quàm hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat.

Superest optimi cognomen. Quod Traianus ueluti peculiare accepit ex senatus populiq; Romani appellatione: Quo nomine amplissima haud dubie bona continentur. Quod nomen sibi quisq; mallet/ut inquit Liuius: quàm honores imperiaue: De quo Silius.

Optimus heu nomen melius maiusq; triumphis: & ut auctor est Plinius Panegyrista: nomen Augusti & Cæsaris minus est quàm optimi: Iupiter apud Ethnicos optimi nomine colebatur: Dicebatur enim Iupiter optimus maximus: qua in re illud annotandum

Optimus
Traianus

Plinius
panegyrista.

Iuppiter
optimus
maximus

LIBEL. DE OPTIMO STATV

qđ ante optimus idest beneficentissimus dicebatur
q̄ maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius
est certe q̄ gratius/prodesse oībus q̄ opes magnas ha
bere. Igitur si quis principū reperiret: qui magnus
Pius/pater patrie/optimus/merito cognominari posi
set: nonne hunc deo simillimum esse iudicaremus?
Quæ autem p̄cipue res talem principem efficiant a
me summam explicabuntur. Dicāq̄ non qualis sit
in p̄sentia quispiam nuncupatim princeps: sed qua
lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xe
nophontem: Qui in p̄cēdia/scite eleganterq̄ tracta
uit: non qualis esset Cyrus sed qualis esse deberet:
neq̄ enim ad historiæ fidem: sed ad optimi princi
pis effigiem ac archetypon historia illa perscripta ē.
Cyrus xenophōtis
nō histo
rica fide.

Homerus/ut hinc ordiamur/regē appellat ποιη
μα λαω̄ hoc est pastorem populorum. Et pla
ne sicut pastor gregem curat: ut totus habitior sit &
nitidior: nec unius quidem ouiculę cura posthabita:
sic oportet principem totum corpus reipu. curare: ut
ex nulla parte manca sit: ut grex p̄pinguis/ & latus/
& numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florēs &
fortunata & opulenta laus est principis. Qui oblitus
suorum ipsius commodorum ad utilitatem publi
cam quicquid agit debet referre: ut. n. tutela sic pro
curatio reipu. gerēda est. Ad utilitatem. s. eorum: qui
cōmissi sunt: nō eorū quibus cōmittit̄: Qui uero par

Pastor po
stor popu
lorum.

tem ciuiū tutatur/partē negligit:is ut sapiēter docet
M. Tullius/rē paitiosissimā inducit in ciuitatē sedi-
tionē scilicet & discordiā: Et frustra princeps ē plebe
neglecta/ut scite scribit Plinius in panegyrico. Prin-
ceps reipublicæ animā est. Respublica corpus ē prin-
cipis:ut auctor est Seneca libro primo de clementia. aia reipu.
Ergo principi cōuenit reipublicam tueri ac fouere
perinde ac corpus suū:cui dum parcit sibi ipsi parcit.
Et ut olim decēter dixit Falconius Nicomachus in
senatu romano ad Tacitū Augustū.Ingens est glo-
ria principis reipublicā magis amare q̄ filios. Dictum
Nicomachi.

Dicere solebat Aurelianus impator/Nihil popu-
lo saturo letius esse:ideoq; decet principē Annonæ
urbicæ curā suscipere:ut populus sit satur: ne fruges
defiant:ne plebecula esuritione tabescat:ne frumēta/
rii/uel suppressione frumēti/uel enormitate p̄cii esu-
rientes pauperes trucidant. Scitum est illud Lucani.
Gnarus & irarum causas & summa fauoris
Annona momenta trahi. Namq; asserit urbes
Sola fames:emiturq; metus cum segne potentes
Vulgus alunt:nescit plebes ieiuna timere.
Romani cū primis annonariæ rei rationē habēdā cē-
sentes:præfactum annonæ creauerunt.Primus autē
ut docet Liuius in quarto præfectus annonæ Lucius
Minutius creatus:eo tempore quo tanta inopia ur-
anonæ. Prefect⁹
annonæ.

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Miserri- bem inuasit uexauitq;: ut multi ex plebe/ ne diutina
ma mors fame cruciarent/ capitibus obuolutis sese in tyberim
ex fame. precipitauerint: Et enim miserrimū mortis genus ē/ sa-
me mori: Quod græco quoq; uerbo testatū est: Λι-
μω οϊκτιστον θάπτειν. Apud Iurisperitos ti-
tulus est ad legem Iuliam de annona: quæ lex utpo-
te a Cæsare lata haud dubie indicat procurationem
rei frumentariæ esse principalem: qua pœna consti-
Lex iulia tuitur aduersus eum: qui contra annonam fecerit/ so-
de anno- cietatemq; coierit: quo annona carior fiat. Item titu-
na. lo de extraordinariis criminibus pœna irrogatur in
Dardana dardanos siue dardanarios: sic enim appellantur qui
rii qui. annonam uexant atq; flagellant: a dardano opinor
huiusce improbitatis rector. Laudat historici Tra-
ianum ex cuius prouisione factū est: ut Romæ esset
canon frumentarius septem annorum. Laudatur &
Canō fru hinc Septimius Seuerus: Qui moriēs septem anno-
mētarius rum canonem frumentarium reliquit: ita ut quoti-
diana septuaginta quinq; millia modium expendi
possent. Mamertinus quoq; in panegyrico Iulianū
Mamerti imperatorem præconio laudis extollit: Quod fru-
nus. mentis undiq; coemptis usq; ad opulentiam habun-
dantiamq; exurientem iam urbem referferit. Curet
igitur princeps ut sit facietas nec fames usquā: ut af-
fluat annona: cuius affluentia perpetui congiarii in-
star ē: cuius aliquñ cura Pōpeio magno nō minus ad-
didit glorię q̄ oriēs triūphis occidēsq; lustrat: q̄ an-

nonaria expeditione suscepta cum magnā frumenti
uim ex Libya/Sardinia/Sicilia collectā ad urbē esu-
riētē cōportaret/magna tēpestāte orta gubernatori-
busq; pteritis inscēdēs nauim & anchorā uelli iubēs
exclamauit: πλειμα γκαζηζηουκ αμα γραζη.
hoc est nauigare necesse est/uiuere non est necesse.

Plato grauissimus philosophorum principem gu-
bernatoris nomine scienter nūcupat:sicut enim gu-
bernator semper respicit ad salutem nauis & uecto-
rum:sic princeps respicere debet ad salutē subditor.
Gubernatori necesse est:ut inquit Dion:Intueri cœ-
lum/pelagus/terras:ne uspiā nauigiū periclitet: nec
illi licet totam dormire noctem.Itidem principis of-
ficium ē cuncta speculari pro salute ciuitatis:& sub-
ditis dormiētibus uigilare:Quorū salus ipsius tutele
concredita est.Hinc Silius sententialiter dixit.

Turpe duci totam somno consumere noctem:

Qd ex illo Homérico expressum est:

ου χρη παμυχιου ευδειν βουλιφορου αμδρα.
Gubernator clauū tenens nauigiū solertia regit an-
xius & puigil:Cū uectores persæpe ludāt/cantillent/
comesent/ociosi & securi reꝝ oīum.Princeps clauū
reipu.uigilātia & cōsilio moderatꝝ pspiciēs ne uspiā
periclitet & ipingat:Cū interea ciues & subditi ocio
perfruantꝝ & colāt genialia:de principe ipo illud me-
rito cōcinētes.In te oīs domus iclinata recūbit:Quo
circa satis constat principatū nequaꝝ rem segnē esse

D

Princeps
ut guber-
nator.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

sed laboriosam: nec ocio & animi relaxatione fluentem: sed laboribus/curis/uigiliis inquietam: cuius faciem amœnam & amabilem forinsecus contemplantes/laborū interiorū aspritudinē non uident.

**Dictum
agesilai.**

Interrogatus Agesilaus ille magnus quo pacto quis gloriā apud mortales cōsequatur sic respondit
 ει λεγοι τα αριστα πραττοι και τα καλλιστα.
 idest si dixerit optima necnon pulcherrima factitauerit. pulcherrimū aut cū primis ē & in principe longe speciosissimum exhibere sese omnibus obuium & facilē: audire comiter & benigne desideria adeū-
**Facilitas
admissio-
num.** tium. Ex hac adeundi facilitate miro præconio Pompeius magnus extollitur a. M. Cicerone. Laudat & in Traiano Plinius panegyrista admissionum facilitatem. Hoc & Iurisperiti in proconsule ac præside ueluti officium necessariū deposcunt ut scilicet oīum desideria audiant & in adeundo se faciles præbeant. Philippum Macedonum regem: qđ memoratu dignum est: olim adiuit anus paupercula rogans ut causam suam audire uellet: qui cum græce dixisset μη σχολαζει: hoc est ociosum se non esse. Tunc illa exclamauit και μη βασιλευε: etiam non regnes: tanq̃ imperare non debeat: qui adeuntes audire contemnit: uerbum hoc demiratus Philippus & illā audiuit diligēter: & cæteris deinceps p̃stitit se facillimū: sed sicut hic dignus laude ita Demetri⁹ acerrima re-

prehension edignissimus: cuius difficiles aditus superba responsa intolerandum fastum Historici taxant. In Hieronymo quoque tyrāno syracusano contemptus omnium hominum/ superbæ aures/ contumeliosa dicta: aditus non alienis modo/ sed tutoribus etiam difficiles iure infamantur: sed ut ad Demetrium redeam/ olim cum legati Atheniensium duos annos frustra tempus terrendo continenter secuti sunt: atque re infecta sine responso dimissi. Idem contra Lacedemonios indignabundus quod unum tantum oratorem ad se misissent: unum inquit Lacedæmonii legatū ad me misserunt: tum Lacon ille urbane simul & laconice *εἰκα ποὺ εἰς πρὸς ἑμὰ ἐφθ*: satis est inquit unus ad unum. hic Demetrius/ qui & Poliorcetes: idest expugnator urbium cognominatus est: quondam edixit sese oēs benigne ac comiter auditurū: itaque cunctis supplices libellos certatim offerentibus liberaliter accepit: & in chlamydis sinum reposuit. Cum autē suarū quisque petitionum expeditionem sitiēter expectarent/ ad fluviū nomine Axiūm perueniens aperta chlamyde libellos cunctos proiecit in flumen: qua ex re uehementē exacerbati abalienatiq; sūt animi macedonū. Debet itaque bonus princeps audire omnium desideria/ se cunctis expositū affabilemque exhibere. Sit ad indulgentias quas uocant/ propensus: Imitetur Augustum Cæsarem: qui trepidantes accedere/ comitate inuitabat. Faciat quod

Scitū Laconis.

Comitas Augusti.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Alexander Romanus imperator: qui uocabat suos
& dicebat: quid est qd nihil petis an me tibi uis fieri
debitorem: pete ne priuatus de me queraris. Memi-

Hadria- nerit Hadriani qui in colloquiis etiam humillimo-
nus ciui- rum ciuillissimus fuit detestans eos: qui sibi hanc uo-
lissimus luptatem humanitati quasi seruanti fastigium prin-

Dictū titi cipis inuiderent. Scitum est illud Titi Vespasiani in
penitissimis principum praeordiis recondendum:
& in ore semper habendum atq; imitatione quoti-
diana usurpandum: qui dicere solebat non oportere
quenq; a sermone principis tristem discedere: qui re-
cordatus quondam super coenam quod nihil cuiq; to-
to die praestitisset memorabilem illam meritoq; lau-
dandam uocem edidit: Amici diem perdidit. A solo-
ne quoq; decenter dictum: hilaritudo principis est
uelut imber serotinus. In hoc quadam quasi peculia-
ri laudatione dilaudari meretur princeps noster Ioā

Laus Io. nes Bentiuolus ad quem aditus sunt omnibus in-
Betioli. discriminatim ita faciles ut nihil facilius: cuius mira
est aurium patientia: de quo in praesentia modice lo-
quar aut etiam intra modum: propterea qd ipse corā
adeo ne uidear praesentis auribus lenocinari & qua-
dam quasi assentatiunla captare auram principalem:
aliud erit de principe nostro dicendi tempus alius lo-
cus: Cum id libellis a me editis iam non minima ex
parte factitatum sit.

Princeps Probus & circūspectus aures susurro-
nibus & calumniatoribus prebere non debet. Qui
per saepe aures principales ita preoccupant/innocen-
tes criminando: ut difficillimum sit id ex praeordiis
principis euellere: quod falsus criminator infinxit.
Laudant historici dictum illud Domitiani memo-
ratissimum. Delatores qui non castigat irritat. Age-
dum imitentur principes imitatione dignum exem-
plum illud Alexandri magni. Qui in iure dicendo
quādiu dicebat accusator/ Aurem alteram manu so-
lebat occludere quæ reo illibata seruaretur: alteram **Psalmos**
tantum porrigens accusatori: Hoc nimirum est qd graphus
significare uoluit propheta psalmographus cū dixit David.
in psalmis. Sepi aures tuas spinis/ hoc ē ut interpretat
Hieronymus: noli habere aures pruriētes ad audiē **detractio**
dum alienas calumnias. Obrectatio ut apud Hero res pess-
dotum inquit scite uereq; Artabanus res est impor- **ma.**
tunissima: in qua sunt duo qui iniuriā faciūt: Vnus
cui iniuria fit/ qui detrahit iniurius est. Item qui au-
dit & credit iniurius est/ quod prius credit q̄ rem co-
pertam habet: Maxime autem omnium principes
quodam quasi impulsu naturali/ dum audiunt/ cō-
mouentur/ & auditis fidem prestant. Ita ut merito di-
xisse uideatur: Xerxes ille magnus Persarum Rex
Animum habitare in hominum auribus: nam pro-
ut bene uel male audit. ita letatur uel excandescit: **Animus i**
ergo ne sint aures principum expositæ rumoribus: auribus.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

ne sint patulæ calumniis. Non procliuiter nimis credant susurronibus ac rumigerulis: quibus nihil perniciosius. prouerbialiter celebre est: sæpe moram esse meliorem. Et conctatio perinde ac præcipuum bonum in magnis ductoribus probatur. Itaque princeps sit cunctator & lentus in credendo. Mores hominum penset/ libret/examinet: nec recluso pectore pateat insidiantibus. immo calumniatores & criminum confarcinatores & rumorum aucupes ex aula principum

Cūctator eiiciantur/explodantur/& a limine cubiculi principis
Cibiratæ palis procul eliminentur: qui instar cibiratarum uer-
uerini. rorum odorantur omnia & peruestigant. Qui linguas uenenatas uibrant instar serpentium uirulentorum: nimirum hi homines sunt qui (ut inquit sci-

Hoies ad te Plinius noster) ad uenena nascunt: Quorum tal
uenena bes animi contrectata adurit/ qui culpant omnia: qui
nati, nullum aliud abominati spiritus linguæque maledicentissime præmiū nouere quā odisse omnia & calumniari: hæc est/ ut inquit poeta epigrammatarius: Turba grauis paci placidaque inimica quieti: hi sunt qui cum tantulum ueneni genuini in aurem principis facile stillauere/ Amicus probus/ innocens/ uetus/ fidelis limine submouetur: perierunt tempora longi seruitii & nusquam minor est iactura clientis: hi sunt qui aures principum uirosa susurrorum fece confarciunt: hi sunt quorum comparationi digitum tollerent cederetque famigerati delatores/ Narcissus/ Asiaticus/

Massa Parthenius: hi sunt q inuident opulentis di-
uitias/probis bonitatem/litteratis eruditionem/fa-
uorabilibz gratia/omnibus omnia. In cubiculis pri-
cipalibus uiperæ. In fallaciis cōsarcinandis uulpes:
In alienis negotiis introspectiendis lyncei & oculi
toti: quorum calumniæ plures pessundant q morbi
q pestis q dira infortunia. Operæ præcium est hoc in
loco commemorare quemadmodum pictorum cla-
rissimus Apelles calumniatorem calumniamq; ul-
tus sit: qui cum apud Ptolomeū ab Antiphilo tanq
proditor falso insimulatus foret & ob id capitali sup-
plicio pene multatus uixque infortunium euasis-
set: pinxit in tabula picturam hanc. Virum seden-
tem fecit auribus prægrandibus præditum/proten-
dentem manum ad calumniam propius acceden-
tem. Circa hunc stabant duæ mulieres. Ignorantia
scilicet & suspitio: ex alia parte pinxit calumniam
imagine mulierculæ uenustioris: quæ ardens & con-
citata quandam quasi rabiem & iram præseferens/
sinistra facem accensam tenebat: dextra adolescen-
tem quempiam per capillos trahebat manus in cæ-
lum tendentem & deos obtestantem: Præcedebat ca-
lumniam uir squallidus & deformis clarissime cer-
nens: hæc erat inuidia: Duæ puellæ calumniā ador-
nantes uisebant: altera erat insidia/altera fraus. A ter-
go sequebatur lugubris quædam scœmina pullis ue-
stibus ac laceris induta & hæc pœnitentia dicebatur:

Calūnia
picta ab
Apelle.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aspiciēbat ad-
 uenientē ueritatē. Hac pictura Apelles calumniā
 calumniæq; appendiculas in tabula graphice &
 Exemplū sciēter expræssit. Subit hac in reputatione exem-
 accusato- plum Prisci seculi dignum scitu nec indignum rela-
 ris. tu: & quod principes haud quā audiant incuriose
 ac negligēter. Scribit Amianus Marcellinus fuisse
 Cephidium quēdam accusatorem acerrimum: qui
 apud Iulianum imperatorem romanum accusabat
 Numerium ut furem: a quo cum obiecta dilueren-
 tur nec posset in quoquam confutari: tunc accusator
 inopia documētorum percitus exclamauit. Et quis
 florētissime Cæsar nocens poterit esse usquā si ne-
 gare sufficiet: Tūc Iulianus prudēter motus respon-
 dit hoc dictum barcteatum: Et quis innocens eē po-
 terit si accusasse sufficiet? Sed sicut laudatur Iulia-
 nus. ita reprehenditur Constantius imperator cuius
 Cōstāti⁹ aures erāt nimis patulæ ad credendum & crimina-
 credulus. toribus expositæ. Faciat bonus p̄iceps id quod Au-
 Augusti gustus: qui cum Aemilio Heliano obiiceret q̄ ma-
 probitas. le opinari de Cæsare solebat: conuersus ad accusato-
 rem cōmotoq; similis: uelim inquit mihi hoc p̄bes
 faciam sciat Helianus & me linguam habere: plura
 enim de eo loquar: nec quicquā ultra aut statim aut
 postea inquisiuit. Tiberio quoq; de eodē uiolentius
 conquerenti ita respondit: noli ætati tuæ mi Tiberi
 hac in re indulgere & nimium indignari quēquam

ET PRINCIPE

esse qui de me loquatur male: satis enim ē si hoc habemus ne quis nobis malefacere possit. Consimiliter Alexander magnus cum cognouisset se cōiūtiis a cōiūtiatore quopiam pro scindi: βασιλικὸν ἐστὶν xandri. εἶπε εὐποιοῦντα κακῶς ἀκούειν: hoc est regia res est inquit beneficientem / male adire. Et profecto inter cætera quæ principes decent / clemētia est quæ illos facit amabiles gratiosos / fauorabiles. Quæ dos prima regum est / ut inquit Vopiscus: & ut auctor ē Seneca nullum magis q̃ principem decet. hinc apud Claudianum Theodosius Honorio filio salubriter præcipiens inquit: Sis pius imprimis / nam cum uincamur ī omni munere: Sola deos equat clemētia nobis. Videt opifex rex ac parēs natura demonstrasse clemētię īsigne principibus potissimū conuenire: quæ regem apum sine aculeo exarmatū esse uoluit: uel si spiculum dedit / eo tamen uti noluit: Nō enim constat inter auctores: Res in apibus nullū ne solus habeat aculeum / an dederit eum quidē natura / sed eius usum negauerit. illud constat imperatorem aculeo non uti: ut scilicet ita ostenderet natura: Regem neq; sceuum neq; crudelem esse debere: & ut inquit Ambrosius uolumine exameri quinto. In rege præcipuum est ut præstet morum mansuetudine: Nam & si habet aculeum tamen eo non utitur ad uindicā dum. Sunt enim leges naturæ non inscriptæ litteris: sed impressæ moribus: ut leniores sint ad puniendū.

Clemētia
dos regū.

Rex apū
sine aculeo.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Principes dum: qui maxima potestate potiuntur. Igitur prin-
 sine acu- cipes sine aculeo sint: uel si aculeum habent eum re-
 leo sint. condant: & maximum deorū Iouē imitentur: Qui
 missurus fulmē perniciosum aduocat in consilium
 deos: idq; ex consilii sententiā iaculatur: Quod ue-
 ro placabile est & pdest: id solus emittit. Hoc philo-
 sopher poetarq; rationabiliter finxerunt quia scilicet
 Iouem idest regem prodesse etiā solum oportet: no-
 cere non nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut
 Senecæ uerbis utar: quicunq; magnam potentiam
 inter homines adepti sunt: sine consilio nec quidem
 fulmen mitti. aduocent: considerent multorum sen-
 tentiis: nocitura temperent: & hoc sibi proponāt ubi
 aliquid percuti debet ne Ioui quidem suum satis eē
 cōsiliū. Herodianus apud grācos: Lāpridius apud
 nostros: Alexandrum Romanum imperatorem ex
 hoc clementiæ bono maxime extollunt: cuius impe-
 rium appellāt Anæmaton: hoc est incruentū & sine
 sanguine. Dicere solebat Scipio: malle se unū ciuē
 seruare q̄ mille hostes occidere: quā sentētiā An-
 toninus quoq; pius frequēter usurpabat utpote cle-
 mentiæ ac bonitatis exemplum. Responsum illud
 Alexandri magni ad matrem olympiadem: quis nō
 laudet: quis nō celebret ut cōsultissimum dignissi-
 mūq; memoratu: q̄ illi roganti urgentiq; ut sua cau-
 sa occideret quendam infontē: ita prudenter respon-
 dit: Aliam parens optima posce mercedem: hominis

**Dictū sci-
 pionis.**

enim salus beneficio nullo pensatur. Et profecto ut
uerissime scribit Antoninus i epistola ad Faustina:
nihil est: quod imperatorem romanum melius cō-
mendet gentibus q̄ clementia: hæc Cæsarem deum
fecit: hæc Augustum consecrauit: hæc Antoninū pii
nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictatoris
laudem decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec
admirabilior: nec gratior misericordia est. Itē aliubi
quoq; dixit oppido q̄ eleganter. Qui nihil obliuisci
soles nisi iniurias. Non nunq̄ tamen seueritate utē-
dum est ut i officio omnes sint: ut metu pœnæ a ma-
leficiis improbi absterreant & sicut bonos premio
prosequi decet ita malos pœna mulctari. Prudenter
enim Solon: qui & sapiēs unus fuit ex septem: & le-
gum scriptor solus ex septem: rempublicam duab;
rebus contineri dixit: premio. s. & pœna. En age dū
princeps bonus & clemens: bonos honoribus exor-
net: Malos si a malitia reuocare nō potest per indul-
gētiam/ pœna coerceat per seueritatē/ sic secreti sint
a bonis mali: ut a frumento lolium incerniculo se-
cernitur. faciat quod medicus qui interdum urit/ se-
cat/ abscindit in corpore membrum: quod insanabi-
le est: ne pars integra cōtagione serpēte pariter cor-
rumpatur. Iuxta illud cantatissimū: Immedicabile
uulnus ense recidendum ē: ne pars sincera trahatur.
Consimiliter princeps secet aliquādo/ amputetq; de
corpore ciuitatis membra putrida: hoc ē ciues scele-

Cicero &
Cæsare.

Scitū So-
lonis.
Honor &
pœna.

Medicus
urit & se-
cat.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Princeps ratos/pfidiosos/turbatores publici cōmodi/& moli-
imitetur tores rerum nouarū exterminet/tollatq; de medio.
medicum Medici officium ē/ut dicebat A sclepiades/& a Cor.
 cello repetitū est/ut cito/ut tuto/ut iucunde curet:ta-
 men quādoq; austeriore medicina uti cogit:ad uim
 morbi grauioris retundendā profligandāq;. Itidem
 principis officiū est ut molliter/ut delicate/ut indul-
 genter subditos foueat/curet/tueatur. Nonnunq; in
 curatione mordaci & austerula utet. Causticaq; ad-
 hibebit ad edomādos duriores ciuiū morbos & oīa
 molliora malagmata recusantes. Nam ut dixit ele-
 ganter Origenes libro secundo pariarchon. Opus ē
Opus au interdum austeriore & mordatiore medicina quādo
sterula lenia medicamenta nō psunt. Et ut scite ait Hiero-
medicina nymus. Putride carnes ferro curātur & cauterio. In
Dictum hanc sententiā illud Ciceronis saluberrimum ē do-
Hierony cumētum. In corpore si qd huiusmodi ē qd reliquo
mi. corpori noceat/urere/secari patimur:ut mēbroꝝ ali-
 quod potiusq; totū corpus intereat:Sic in reipu.cor-
 pore ut totum saluū sit:quicqd est pestifex ampute-
Dictum tur. Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus:
Agesilai. qui dicente quodam αγαθου βασιλεα πραου
 ειραι Δει ουκουμ εφη αχρι του μη ευκα ταφρο-
 μητου ειραι:idest oportet bonum regem clemētem
 esse & mitem ita plane inquit quatenus contempti-
 bilis non fiat. Ex quo non pauci sunt qui magis
 sententiam Cleomenis probantque Aristonis.

Cleomenes. n. olim interrogatus: Quid bonū prīcipē Snia cleo
facere oportere/respondit. Amicis benefacere/& ma/ menis.
lesacere inimicis: tanq̃ bono principi & circumspecto
conueniat inter amicos & inimicos facere discrimen.
Hanc uero Cleomenis sententiā cū quispiā laudaret Snia Ari
ut optimā/dixit Ariston προσω κριστον του μεν stonis de
φιλουσ ευεργετευ τουσ δε χθρουσ φιλουσ. ποι princepe.
ειρ hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere.
Inimicos autem amicos efficere: utcunq; censemus
principem ad mansuetudinem & clementiam q̃ ad
seueritatem & pœnam propensio rem esse debere. Id
quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam
cum manipulares duo incumbentes ipsius taberna-
culo facerent qđ hoies & piculosissime & libentissi-
me faciunt/ut de rege suo male existimarēt atq; oblo-
querentur/audiuit omnia rex Antigonus: utpote cū Antigoni
inter dicentes & audientem parum interesset/nec ta- mansue-
men excandescens immo leniter cōmonens/longius tudo.
inquit discedite ne rex uos audiat. Quid hac mā sue/
tudine mitius? quid hac benignitate prestantius? nō
exarsit princeps in ultionē/non excanduit: sed ma-
luit regia quadā lenitudine ignoscere q̃ uendicare.
Laudat in Augusto ingeniosus Poeta Ouidius.
Qđ sit piger ad pœnas princeps ad prēmia uelox.
Et ut inquit Cassiodorus: Propositū regale ē pressis
labe fortunæ pietatis remedio subuenire.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Sit ma-
gnificus.

Decet principem in primis esse magnificum. Est aut magnificus/ut docet Aristoteles in quarto ethico-
rum/is: qui in publica facit impēsas: ueluti in specta-
culis/in epulo/in ædificiis. Hinc Plinius in Traiani
laudē: At q̄ magnificus inquit ī publicū es. hinc por-
ticus/inde delubra occulta celeritate properant: Ma-
gnificētia: ut Tulliana finitione declaratur: ē rex ma-
gnarū & excelsarū cū aī ampla quadā & splēdida pro-
positione cogitatio atq; administratio: ergo princeps
ut magnificus dici merito possit/res magnas sibi ad-
ministrādas esse proponat: Homerus appellat reges

Aedifica-
re res re-
gia.

Gloratio
Augusti.

Laus. Io.
Bētioli.

κοσμιτορας λαων. i. ornatores populorū. Ex eo
opinor q̄ principis officiū sit exornare ciuitates: Et
ornatu cultuq; magnifico præbere se monstrabilem:
Maximū haud dubie ornamentū est & ornatissimo
principe dignissimū constructio ædificiorū. Olim glo-
riatus est Augustus se urbē marmoream relinquere
quā lateritiā accepisset: Auctores Sueronius/ Sextus
Aurelius/Orosius/cæteri. In laudē Domitiani dictū
est: ut autumat Plutarchus: Aedificare gaudes. An-
cus Martius quartus Romanorū Rex ædificator cū
laude nominatur: hoc quā bene/quā uere/quā lau-
dabiliter de principe nostro Ioanne Bentiuolo dici
possit: Quis ignorat: cuius ædes urbice/uille rustice/
ac prætoria magnificenter constructa quotidie testimo-
niū perhibēt principalis magnificentia: Cuius du-

VT ET PRINCIPE

Et & auspicio hec urbs exuto squalore ac situ ex de-
formi pulcherrima facta est: ut merito gloriari pos-
sit: se Bononiā luteā/ligneā/inconditā accepisse: late-
ritiā/marmoreā/cultissimā reddidisse.

Plato ille deus philosophorū libro quinto de repu-
blica dixit beatas fore ciuitates si aut philosophi im-
perarent/aut principes philosopharent. Pulchrū est **Prīcipes**
medius fidius si fieri potest principē cē litteratū: quo **sint litte-**
nihil pulchrius/nihil excellētius fieri posse cōtendo. **rati.**
hinc Hiero/Attalus/Mago/Iuba: studioꝝ claritudi-
ne memorabiliore extitere q̄ regno: hinc Cæsar di-
ctator: hinc Augustus: hinc alii Cæsarū cōplusculi **dictū ale-**
nō min⁹ eloquētia & eruditōe/q̄ īperio cēsēnt. Hic **xandri.**
Alexāder magnus dicei solebat: malle se disciplinis **Calliope**
aŋcellere q̄ opulētis: Et ab homero rectissime dictū **regū co-**
Calliope regū comes est/Ioue nata parente: **mes.**
Olim a senatu romano ī laudē Taciti īpatoris accla-
matū ī curia ē: Quis melius q̄ litteratus īperat? Sed
cū principes oēs litterati esse nō possint: cū ī principe
aliud queratur q̄ litteratura: ut inquit Iulius Capito-
linus: sit saltē princeps amator litteratorū: faciat qd
Dionysius: qui dicebat se in aula habere & nutrire
multos sophistas & eruditos: ut per illos fieret admi-
rabilis/dignusq; apud alios cōmendatione. Et profe-
cto si uerū dispicere uelimus: nisi forent litteræ/nisi
ingenia eruditorū: Ignorarentur principes/reges/im-
peratores oēs/barbari/græci/romani. Quis Cyrum?

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Quis Alexandrum magnum? Quis Pompeium tri-
bus fulgentem triumphis? Quis Paulum Emiliū/
Fabios/Scipiones? Quis Cæsarem dictatorem: imo
Cæsares omnes noscet: nisi eos/Luculenti scriptores
Litteris in litteras rettulissent/nisi monumētis librorum: qui
imortalitas uitæ constat: eos immortales effe-
tas cōstat cissent ac posteritati cōmendassent. Hinc Alexander
magnus felicem dixit Achillem qui Homerum ha-
buisse suæ uirtutis preconē: Cuius extat Elogium
Felix æa/ illud apud Silium memoria dignum. Felix Aeacida
cida. cui tali contigit ore gentibus ostendi: Creuit tua car-
mine uirtus. Alter Alexander Romanorum impe-
rator litteratorum hominum confabulatione recrea-
ri se dicebat/ & pasci. Si Principes fouebunt erudi-
tos: si Mæcenates extiterint/ingenia uegetabuntur:
litteræ quæ hactenus intermotuæ iacuerunt/reuiu-
scent: Cateruas uidebimus eruditorum. Iudicio enī
principum stant ingenia & cadunt.

Præterea cui dubium est. Quin id quoq; optimo
principi gloriosum sit habere rationem studiorum:
Gymna/ constituit in suis urbibus gymnasia litteratoria. Et
fia littera A sylum/ut ita dicam doctrinarum patefacere: Quo
toria. agminatim undiq; conueniant multiugæ eruditio-
Cādidi/ nis candidati cismotani/transmontaniqu: Quibus cu
doctrina/ ræ est linguam eloquio/animum disciplinæ excole-
rum, re:hoc nimirum beneficentissimi principis benefi-

eium amplissimum est/ac laudabile institutum:honorem habere dicendi magistris:dignitatem emolumenta;q; sapientię doctoribus impartiri. Est enim ut inquit elegēter Symmachus:hoc specimen florētis reipublicę:ut disciplinarum professoribus premia opulenta pendantur. Hinc Traianum nō pro-
 letarii scriptores sed classici merito laudant quod in genuas artes earumq; professores in complexu: oculis/aurib; habuerit. Quod studia humanitatis professi apud cum fauorabiles extiterint.deniq; q; sub ipso spiritum/& sanguinem/& patriam studia receperint. Bononia quod inter omnes constat florens famigerataq; est inter italicas urbes:sed eam florentissimam illustrissimamq; nulla ferme res alia peræque facit/ac diatribę & gymnasia litterarū atq; cōciliabula scholasticorū:quę haud dubie cū oib; toti⁹ Italiae celebratoribus gymnasiis claritudine cōtendunt nulli cedunt. Quę Alexādrino/Attico/Tharsensi/Massiliotico memoratissimis apd̄ priscos gymnasiis p̄xima accedūt:quāq; longo interuallo tamen proxima. In præsentiā princeps noster Bentiuolus operam & quidem impensam dat/ut gymnasium hoc nostrū indies magis florescat cōuētū scholasticorum frequētissimo & claritudine professorū: qui tanta sunt excellentiā præditi & in eo doctrinarum fastigio collocati:ut etiam non nominati nominentur:ut solo nutu intelligantur: Quorum uirtuti

Traianus
auctor
litterarum.

Bononia
florēs
ex
litteris.

E

LIBEL. DE OPTIMO STATV

& nomini fauet cetus scholasticorum: & assurgit ordo professorum: sed de tota re litteraria aliubi plura.

Ante omnia princeps si uult laudari pbariq; perinde ac optimus principum: sit munificus ac liberalis: Nam ut inquit Epigrammaticus poeta.

Nulla ducis uirtus dulcior esse potest.

Auctor ē Aristoteles ī ethicis qđ liberales maxime omniū uirtute pcellētū diligant. Pacatus in Pane-

Liberali-gyrico ait: Et rei & famæ cōtulit munificus impator.

tas ī prin- Lucrat enim gloriā cū det pecuniā reuersurā. quic-
cipe ama- quid enim in ciues manat a principe: redūdat in prin-
bilissima. cipem. Apđ Rabiriū poetā dicit. M. Antonius: Hoc

habeo quodcūq; dedi: cui subscribit illud Epigram-
matistæ uulgatissimū: Extra fortunam est quicquid
donatur amicis: Quas dederis solas semper habe-
bis opes. Plinius noster loquens de deo. Deus ē in-
quit mortali iuuare mortalem: Et hec ad æternā glo-
riā uia: hac ire procures Romani. hac ingenti passu
nunc uadit. Maximus cui rector Vespasianus: fessis
rebus subueniēs. Maro quoq; sub inuolucro poeti-
co designat munificis ac liberalibus remunerationē
post obitum rependi: Certumq; illis cōstitutum lo-
cum ubi quo beatissimo perfruantur. Nam cum Eli-
sios campos/ In sexto describeret ubi putant habitare
animas beatorum: nō solum ibi posuit eos: qui pro-

Munifici priis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed
in Eliso. id quoq; adiecit. Quiq; sui memores alios fecere me

ET PRINCIPE

rendo: id est ut interpretatur Augustinus qui promeruerunt alios eosque sui memores promerendo hoc est beneficium prestando fecerunt. Quid aliud euangelica illa sententia precipitur: quam ut liberalitate exerceamus: que ait. Facite uobis amicos de mamona iniquitatis: id est de pecunia/uel de diuitiis que de iniquitate proueniunt. Diues enim/ut inquit Hieronymus/aut iniquius/aut iniqui heres. Cecinit Claudianus in laudem Theodosii. Magnarum largitor opum largitor honorum. Augustus de se ipso scripsit hæc: Liberalitas mea me ad cælum euehet. Sicut autem nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita nullum plane uitium odiosus tetriusque est auaricia: In principibus & rempublicam gubernantibus habere enim questui rempublicam. ut inquit uerissime Marcus Tullius: non modo turpe est/ sed sceleratum etiam ac nefarium. Idem non minus uere quam eleganter tradit amorem multitudinis commoueri ipsa fama & opinione liberalitatis. Auidius cassius dicere solebat/ Auaritiam in Impatore esse acerbissimum malum. Eia habeat bonus princeps in ore promptum/ & in petore conditum uerbum illud Traiani: Qui fiscum principis scitissime lyenem uocabat: Nam ut lyene crescente reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco principis turgente ciuitatis corpus una cum membris languescit & intermoritur: ut lyen modicus uegetat in corpore membra/ & auget robur: sic fiscus principalis

Amici de
mamona
iniquitatis.

Auaritia in
principe
teterrima

Dictum
Auidii
Cassii

Fiscus princeps
ut lyen.

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Apollo-
nius ut
deus.

Aurū ex
lachrimis
sordidū.

Exēplū
Cyri libe-
ralitatis.

moderatus/nec extuberans causa est bonæ ualeitudi-
nis in corpore ciuitatis. Vespasianus apud Philo-
stratū rogat Apolloniū Thyaneū: quē Antiquitas
ut diuinū immo ut deū admirata est: ut ipsum do-
ceat quacūq; facere bonū principem oporteat: Cui
Apollonius in primis præcipit diuitias illas esse fu-
giendas quæ ex collatione tributorū a gementibus
hominibus proueniūt. Sordidū enim id aurū ē pu-
tandū: qđ ex lachrymis oritur. Non quæo mihi ob-
temperare: quin hoc in loco cōmemorem documē-
tum saluberrimū Cyri persarū regis: qđ memorat
Xenophon in pædia: qđ sine dubio dignissimū est
memoratu. Scribit. n. luculentus ille scriptor: Cyrū
inter ceteros fuisse beneficū ac liberalē: adeo ut di-
ctitaret se thesauros habere diuitiarū amicos: quos
donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui di-
cere solebat consimilia esse opera pastoz & regum.
Nā sicut pastorem decet præstare ut pecora habeat
lata & succulenta: Ita regem par est ciues & subdi-
tos facere fœlices & opulētos. Huic Cyro regū mu-
nificentissimo dixit olim Crœsus fore: ut imodica
donans pauper fieret: Cū posset domi recōdere the-
sauros ingentes. Cui Cyrus quantā inquit pecuniæ
summā putas me in hodiernū potuisse colligere si
aurū nulli dono dedissem: ex quo tēpore in impe-
rio sum. Crœsus infinitū quēdā numerū respondit:
Tunc Cyrus tibi inquit ostendā maiores me pecu-

ET PRINCIPE

nias possidere: mitte quempiam ex tuis cum nuntio
meo: mox cōuersus ad Hystaspam/ I/ Hystaspa in-
quit ad amicos meos: dic indigere me auro: Roga
ut mihi suggerāt affatim pecuniā: perscribereq; quā-
tum quisq; amicorum mihi uelit contribuere. Iuit
ille/ petiit: conscripsit/ & maiorem pecunię summam
supputauit/ q̄ duxerat Crœsus futuram in thesauris:
si eam conseruasset: Vbi hoc patuit uidēs ne inquit
Cyrus o Crœse mihi thesauros esse: nam dum ami-
cos diuites reddo/ hos mihi thesauros cōparo: & lon-
ge quidem fideliores q̄ si ipse domi defodissem.
Idem aiebat se pecunias ob id desiderare/ ut amicis
subueniret. Iulianus imperator/ auctore Amiano
Marcellino/ predicabat illud Alexandri magni: qui
interrogatus ubi thesauros haberet: Apud amicos
beniuole habere sese respondit. Nonne principes
cum talia/ aut audiunt/ aut legūt ad liberalitatē exer-
cendam inflamantur: quæ subditos reddit deuotos/
fideles/ obnoxios: qua immortales efficiuntur: quæ
deniq; tanti momenti est: ut possit princeps obten-
tu liberalitatis obumbrare crimina tantum nō enor-
mia: & hac una laude pensare.

Recte etiam in principe laudatur hospitalitas: Hospita-
utpote/ Germana liberalitatis. Est enim ualde de-
corum: ut inquit Arpinas orator: patere domos ho-
minū illustrium illustribus hospitibus. Idq; etiā

LIBEL. DE OPTIMO STATV

reipublicæ est ornamento. Ideoq; domus principū
amplæ esse debent/ & laxitate conspicuæ: cum hospi-
tibus & hominum cuiusq; generis multitudine fre-

Laus Io. Bētioli. quentētur. Ab hac quoq; hospitalitatis laude: dila-
dandus est princeps noster: Cuius ædes pulcherri-
me/ magnificentissimeq; patēt hospitibus illustrio-
ribus: A quo omnes ferme & minuti reguli/ & ma-
ximi principes istac transeūtes hospitaliter ac comi-
ter accipiuntur. Theophrastus/ Plutarchus/ Emilius
Cimon probus: Cateri/ Cimonem atheniensem: ut hospita-
hospitalis lissimum in suos curiales laudibus ferunt:
simus. qui ita instituisse fertur & uillicis imperasse ut oīa
preberentur: quicūq; tribulis in uillā suā diuertisset.
Apostolus quoq; præcipit/ Episcopos cōprimis ho-
spitales eē debere: qđ & in decretis canonicis. D. xli
latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes definiant quattuor uir-
tutes: Iustitiā/ Prudentiā/ Fortitudinē/ Temperatiā.
Quarum quadriga alias quoq; secum uehat. Quis
nescit eas bono principi studiose enixeque colendas?
Et ne in presentia sinuosos nimis ac longos cōmen-
tarios faciā: ut succinctius cūcta perstrigam/ & qua-
si transeūter attingam. Iustus esse ante oīa princeps
debet: & ueluti in statera/ atq; in librili cūcta ppen-
dere. Ius religiose & æquabiliter dicere/ nec digitum
Iustus sit quidem transuersum/ aut unguem latū: ut dicitur: a
princeps. legis præscripto discedere: nisi quatenus in pœna

ET PRINCIPE

exigenda mitius agat & mollius. Lex enim ut inquit
 rectissime Pindarus domina est: quæ uitiorum emē Lex dñā,
 datrix est/ cōmendatrixq; uirtutum: qui legē præesse
 iubet/ uidetur iubere deū præesse: ut auctor est Ari-
 stoteles. Ministri legum sunt magistratus uereq; di-
 ci potest magistratū legē esse loquētem: Legē autē
 mutum magistratum. illi uero ciuitati paratū/ inquit
 Plato/ interitū uideo in qua non lex magistratibus/
 sed legi magistratus præsunt. Salutem uero illi/ ubi
 lex magistratibus dominat. cuncta mediis fidius
 bona illi reipublicæ affore conspicio/ cuius princeps
 sincerissimus iustitiæ cultor extiterit: q̄ uirtus oīum
 est domina: ut. M. Tullii uerbis utar/ & regina uirtu Iustitia re-
 rum: sine qua quid sunt magna regna/ ut autumat gina uir-
 Augustinus/ nisi magna latrocinia. Interrogatus ali tutum.
 quādo Agesilaus: utra uirtus esse melior fortitudo/ Dictum
 an iustitia: oppido q̄ scite respondit. οὐδ' ἐφ' ἡμ' Agesilai,
 Δρῖσ' ἤρ' οὐ μὲν ἐὰν παρτεὶς ὦμεν Δικαιοί
 nihil inquit fortitudine indigemus: si iusti oēs simus.
 Darium persarū regē iustitiæ olim sacrificantem: di Dicti da-
 xisse refert Philostratus. O dñā si qua es usquā: qui rii.
 bus plane uerbis satis ostēdit se iam pridē exoptasse
 iustitiam neq; illā usquā gentiū agnoscere potuisse.
 A nobilissimo philosophorū dictū ē: οὐτε πε-
 ρος οὐτε εὐωσ' οὕτω θαυμασιος. Qd neq; he-
 sperus neq; lucifer pinde atq; iustitia admirabilis ē.
 Quam eruditi/ erudite/ graphiceq; oleo comparant:

E ||||

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Iustitia ut enim oleū intus ingestū obest: infusum prodest:
oleo com sic & iustitia omnis a nobis circa alios est: magisq;
paratur. aliis prodest q̄ exercitori.

Aristides Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles Iustitiam uir-
iustus. tutem esse ad aliū/ex qua una uirtute uiri boni ap-
 pellātur: Ex qua Aristides dicaxos. i. iustus cogno-
 minatus. Hinc Traianus laudibus effert q̄ se legi-
 bus subiecerit: Qui abiturus cōsulatu iurauit se ni-
 hil cōtra leges fecisse. Et sane sicut princeps ē supra
 ciuitatē: ita leges eē debēt supra principē. Symbola
 illa Pythagoræ & enigmata intelligat princeps ad
 se potissimū ptinere. Staterā ne trāsiliat. i. ne p̄tergre-
 diare iustitiā. Coronā minime carpendā. i. leges ur-
 bium cōseruādas. Per uia publicā ne ambules. i. ne
 multorū sequaris errores. Itaq; faciat princeps iustus
 q̄ in bonis principibus gloriosum fuisse accepimus
 ut nullius ab eo magistratus ius/ nullius auctoritas
 minuat/ ad p̄torē/ ad Iuridicos magistratus/ pleraq;
 oīa remittat/ leges ne cōculcet: Et iustitia perinde ac
 adminiculo firmissimo fulciat: Ad quā cū oēs mor-
 tales/ tū p̄cipue principes se esse natos intelligāt: quā
 græci dicaxosynen appellāt quasi Δικαιου συνησις
 i. iusti intelligētia/ ut interpretatur Plato in Craty-
 lo. Atq; cū iustitiæ pars sit religio. Cum dei cultus iu-
 stitiæ ascribatur speciosum haud dubie ē/ p̄cipem/
 & esse/ & uideri religiosum: reiq; diuinæ cultorem.
 Religione. n. uita constat. Religione/ ut auctor est

ET PRINCIPE

Lactātius) homo p̄stat ceteris animātibus. Religio nis uinculo hoīes deo obstringunt ac religant: unde ipsa religio nomē creditur accepisse: quāuis alii aliunde deducāt. deo omnes homines seruitutē debent: quē latria gr̄ce dicit̄. In primis uero p̄cipes decet dei cultus: quā Theosebiam gr̄ci appellant. Cultura aut̄ dei potissima ē bonitas: Vis: inquit Seneca: deos p̄pitari: bonus esto/ satis illos coluit q̄sq̄ imitatus ē. Caueat p̄ceps: ne illud quo peius nihil dici p̄t: de se merito dicat: Cōtēptor diuū Mezentius: P̄ceps nō minus hoīem se q̄ hominibus p̄esse meminerit. In pectore principali conditum sit illud Oratianum. Diis te minore qd̄ geris imperas. Hinc omne principiū/ huc refer exitū. Religio in principe efficit ut oēs subditi modestia quadā/ & quasi sanctitudine cōtineant̄. Illa quoq̄ religionis pars nec ea qd̄ minia ē: extruere tēpla/ restituere delubra uetustate labētia. In laudē Augusti dictū est. Tēplorum positor. temploꝝ sancte repostor. Sciat tñ princeps deos nō tā adorantis erogatione q̄ sanctitate letari: qui puram mentem q̄ aurum malunt. Hinc Alexander Romanus imperator auri ne guttulā quidē/ aut bracteolā in tēplis posuit Susurrās illud Persianū. In sancto qd̄ facit aux̄. Ego uero ceseo principe & mēte/ & manu erga deos munificum esse oportere: Qui & si nullius rei idigi sunt tñ uolunt principes beneficiorum/ nec imemores/ nec ingratos existere.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Quid dicā principem prudentem esse debere: &
Prudētia cuncta solerti ratione perpēdere: Cū prudētiæ inter
in p̄cipe uirtutes principatum Plato det libro secundo de le-
 gibus. Cum dicat Solomon. Fructū prudentiæ me-
 liorem esse auro & lapide precioso: Cum Socrates
 asserat nullam uirtutem esse sine prudentia: quæ græ-
 co uocabulo phronesis nominatur. Anaxagorā &
 Thalem/ aliosq; id genus homines sapientes esse di-
 cunt/ prudentes negant. Impossibile est inquit Ari-
 stoteles prudentē esse quēpiā nisi sit bonus. Sit igit̃
 princeps non solum ipse p̄ditus prudentia uerum
Cōsiliarii etiam consiliarios prudentes habeat: quibus bene
prudētes. cōsulentibus credere possit. Nemo enim per se unq̃
 solus ita sapit: Nemo ita circumspectus ac sagax:
 Nemo ita lynceus est/ ut non aliquando labet atq;
 cecutiat: q; si genuina quadā excellentiq; prudentia
 p̄ditus princeps aliqn̄ reperiat: ut alieno consilio
 nō egeat tñ id faciat qđ sūmi nauīū gubernatores: q;
 in magnis tēpestatibus a uectorib; admoneri nō re-
 cusant. Cōsiliū bonū/ ut inquit uerissime. M. Varro
Cōsiliū & ei q cōsultat & qui cōsultat bonū habendū est: sicut
malū/ cō- ecōtrario. Malū consiliū cōsultori pessimū est: qui
sultori uersus prouerbialis de græco illo Hesiodi uersu
pessimū. expressus uidet̃. ΗΔΕ ΚΑΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩ ΒΟΥΛΕΥΣΑΜ-
 ΤΙ ΚΑΚΙΣΤΗ. i. consultum male/ consultori pessima
 res est. Amicum fidelem/ uitæ medicamentum esse
 prodidit Solomon. Quod si sancti & uenerabiles

ET PRINCIPE

cōsiliarii/nō malitiosi neq; furaces principi cōtinge-
 rint:cuncta salubriter/sancte/innocēter administra-
 buntur:Cum talibus princeps omnia cōmunicabit
 talium saluberrimis consiliis libens obsequetur.Fa-
 cietq; quod.M.Antoninus imperator:cuius memo-
 rabilis est illa sententia:Aequius est ut ego tot con-
 filiū amicorū sequar:q̄ ut tot tales amici meā unius
 uoluntatē sequātur.Et sane/sicuti proditū est a scri-
 ptoribus idoneis:Melior ē respublica:& prope tu-
 tior:in qua princeps malus est:ea:in qua sunt amici
 principis mali:Siquidē unus malus pōt a pluribus
 bonis corrigi.Multi autem mali nō possunt ab uno
 quāuis bono ulla ratione supari.Id qđ Homulius
 quōdā Traiano imperatori dixisse memorat.Sed
 saepenumero:qđ dolenter dicēdū est:euenit/ut san-
 ctus/cautus/optimus princeps/uendat/circūscriba-
 turq; ab ip̄robis cōsiliariis:q̄ excubare sese simu-
 lātes in negotiis principalibus clāculū cūcta puer-
 tunt:Et cupiditate priuati emolumētū rectū p̄uaria
 res fumū precio uenditant:ut Prisci dicebant:digni
 prorsus:qui fumo ipsi puniantur:sicut olim Thuri-
 nus ab Alexādro romano imperatore punitus est:
 Precone dicente.Fumo punitur qui fumū uendidit.
 Cæterum sicut fidi cōsiliarii & prudentes audiendi
 sunt:Ita assentatores/adulatoresq; explodendi qui
 ad uoluntatem loquuntur omnia/nihil ad ueritatē.
 Prestat inquit Antisthenes/In coruos q̄ in assenta-

Snia An-
 tonini me-
 morabilis

Fumo pu-
 nitur q̄ fu-
 mū uendi-
 dit.
 Contra
 aduato-
 res.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

tores incidere: quippe illi mortuos, isti uiuos deuorant. Et sane adulatio prout clarissimi scriptorū prodiderunt res est seruilis ac pernitiōsa: In aula principum prope peculiariter gliscens uigensq; perpetuū ut inquit Curtius regum malū: quorū opes sapius assentatio q̄ hostis euertit. Quo circa etiam atq; etiā caueant principes: ne aures assentatoribus patulas prebeant: neq; se adulari sinant. Multi enim gnatorum similes: qui gloriosum militem infatuant. Verba adulatorum mollia feriunt interiora uentris.

Adulator Quippe adulator blādus inimicus esse credit. **Lau**
blandus dat Mamertinus Iulianum imperatorem q̄ aduer-
inimicus sus oēs assentatorū illecebras captionesq; munitus
Venena esset: quodq; ei a fucatis adulantīū uenenis periculū
adulatiū. nullū foret: Augustū quoq; Cēsare ex eo celebrant:
quod adulationes indecoras represserit: de quo nō
minus uere q̄ scite dixit Oratius: Cui male si palpe-
re recalcitrat undiq; tutus. Meminisse hoc in loco
par est: id quod Pescenius niger dixisse quondam
memoratur: Nam cum quidam illi imperatori iam
facto Panegyricum recitare uellet dixisse fertur uer-
bum hoc dignum scitu relatuq; . Scribe laudes Ma-
rii: uel Hānibalis: uel alicuius ducis optime functi.
Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Nam uiue-
tes laudare irrisio est: maxime principes: a qbus spe-
ratur q̄ timent: qui p̄stare publice possunt: q̄ possūt
necare: qui p̄scribere. Sed cum naturam uel bonam

ET PRINCIPE

fortuna plerūq; corrūpat: Accidit frequēter: ut prin-
cipes magniloquentia adulatorū sufflati uera credāt
oīa esse quæ de se ipsis audiunt prædicari. Tūc Cri-
stæ consurgunt. Et ut inquit Satyrographus: Nihil
est qđ credere de se non possit: cū laudatur diis e qua
potestas: tunc adulatoribus arrident/ ac blandiūtur:
seueris/ignariq; blandiēdi prorsus infesti. Sic olim
Cræsus Solonē expulit p̄cipitē: quia blādiri nescier Solō ex-
bat. Sic Dionysius Philoxeno acriter succensuit/ mi plosus.
nime assentātī. Infatuāt nimirū hæc adulatio uitioꝝ Adulatio
altrix & ueluti gangrena serpens latissime intra li- ut gāgre-
mina potentiorū: & hæc hæcenus. na.

Præterea quis nescit principē fortitudine quasi
muro septū ac uallatū eē debere: ut aīo subnixo er-
rectoq; īperterritus/ īpauīdus/ extrilīdus cūcta regat Fortitu-
ac moderet: nec terriculis uanis cōcuciat: nec mu- do ī prin-
scas/ ut aiunt/ uolitantes pertimescat. Propriā est ui- cipe.
rorū fortitudo: quę ex uirtutibus una peculiari qua/
si noīe uirtus nuncupatur. Est enim ex uiro uirtus
appellata: perinde ac uirū fortitudo maxime deceat.
ut auctor est Marcus Tullius. Andria apud græcos Andria.
noīatur: quasi uirilītas: quāq; Plato etymon atq; in-
terpretamentū aliunde deducat. Homerus duas re-
gis uirtutes ueluti præcipuas probat: iustitiā. s. & for Versus
tudinē: Cū sic inqt: Ille bonus pugnator erat dux Homeri
optimus idē: quē uersum Alexander magnus adeo optimus.
adamabat: ut eū censeret oībus aliis uersibus homei

LIBEL.DE OPTIMO STATV

ricis anteponendum. Inter fortitudinis partes exigi-
mus ut princeps nō minus sit rei militaris q̄ ciuilis
administrationis gnarus consultusq; nec minus bel-
lica laude q̄ urbica præpollēs. Hic locus me submo-
nebat ut de re militari: & de imperatoriis uirtutibus
non nihil differerē. Verū hac ad præsens narratione
superfledūdū: Cum aliquot ab hinc annos totum id
negotium luculenta opinor disertatione affatim ex-
plicauerim. Cæterū cum alia fortitudo in milite/alia
in duce requiratur: Cum sit alia animi/alia corporis
fortitudo: tempestiuū erat hic quoq; pauca quadam
inserere: facientia ad robur corporis agendū & bonā
habitudinē custodiendā: qđ imprimis prestat gymna-

Gymna-
stica exer-
citatio.

stica exercitatio: qua cuncta cōualescunt: Qua mē-
bra corporis fiunt uiridiora uegetioraq;. Scitum. n.
illud est: Ad bonā ualetudinē plus exercitationem
prodesse q̄ medicos: Sed super hac quoq; parte in li-
bello de felicitate differui: Opinor fatis diligēter ex
doctrina medicorū philosophorūq;. Verū ut quadri-
ga uirtutū tota curriculū suū cōficiat. Quis inficiat.
quis abnuit: principē temperatū ac cōtinētē eē oport-
tere. Et cū tēperantia: quā σωφροσύνη greci uocāt
quasi prudētiæ conseruationē: que frugalitas quoq;
dici pōt: sit rōnis ī libidinē/atq; ī alios nō rectos ap-
petitus/dominatio. Quid in principe p̄clarius esse
pōt q̄ in maxima peccādi licētia nō peccare: frenare
libidines/coercere appetitiones exultantes. Scipio

ET PRINCIPE

africanus apud Liuiū. Nō alia inquit uirtute æque
atq; tēperātia/ & cōtinētia libidinū gloriatus fuerim
Alexander magnus arbitrabat nō minus opus re- Continē-
giū eē se ipsum uincere q̄ hostes edomare: qui cū dī- tia Alexā
lectā sibi ex pellicibus suis p̄cipue noīe Cāpaspen dri.
nudā pingi ob admirationē formæ ab Apelle iussis-
set: Cūq; eū pari captū amore sensisset dono dedit
eā. Magnus aīo maior īperio sui: nec minor hoc fa-
cto q̄ uictoria aliq; q̄ppe/ ut Plinii uerbis utar/ se ui-
cit: nec thoz tātū suū/ sed et affectū donauit artifici:
ne dilectę qdē respectu motus: ut quę mō regis fuisset/
mō p̄ictoris esset. Quē magis admiraberis (inqt
Seneca) q̄ qui impat sibi: q̄ qui se habet ī potestate?
Gentes facilius ē barbaras īpatiētesq; alieni arbitrii
regere q̄ aīum suū cōtinere & tradere sibi. Vex ne-
quaq; satis ē ipm p̄cipē oculos/ manus/ uentrē/ & q̄
infra uētrē sūt cōtinere/ ac moderari: Sed ei circūspi-
ciendū quoq; est/ ut ministros oēs habeat cōtinētes/
ac moderatos. Sæpe. n. princeps optimus/ tempatissi-
musq; infamat ob improbos/ ac neq; ministros.
Habeat itaq; princeps comptos exploratosq; mores
dispensatorum/ scribarum/ cubiculariorum: aliorūq;
in aula principali ministratiū: nam ut inqt Epigrā-
matista: principis ē uirtus maxima nosce suos quos
nouerit egregie fideles: his res obeūdas cōmittere re-
ctissime pōt. Sed plerūq; ī aulico famulatio/ superbi-
furaces/ iactātici cōspiciunt/ qui se se ob hoc quia

LIBEL.DE OPTIMO STATV

principi seruiunt dominari ciuibus iure arbitrant:
Qui sui cōmodi causa perperā pleraq; moliunt: q
supercilioso fastu tumentes uideri uolunt se apud
principē suū multū posse ut non minus uere q̄ decē
ter dixerit Satyrographus:

Maxima quæq; domus seruis est plena superbis.
Et sane pleriq; principes extiterunt: qui cū essent ei
uīū domini/ famulor; erant serui: hor; consiliis hor;
nutu regebāt/ p hos audiebāt/ p hos loq̄bant. Talē
fuisse Claudiū cesarē tradūt. Cui nō amor/ nō odiū
incerant nisi indita & iussa: qui famuliciis mancipa-
tus ac addictus nō p̄cipē se sed ministrū egit: cuius
libertus Polybius inter duos saepe consules ambu-

Pulchre i labat seruiebat. Ecōtrario Hadrianus iure laudat:
seruū ha/ qui cū quodā tēpore seruū suū inter duos senatores
drianus. ambulare uidisset/ misit qui ei colaphū incuteret: &
diceret/ noli inter eos ambulare: quor; esse adhuc po-
tes seruus. Coerceat ergo princeps ac regat aulicā fa-
miliā/ ita ut nouerint se famulos eē nō dños: ut sciāt
sibi frugaliter/ abstinenter/ innocenter esse uiuēdū.
Sit ipsūm p̄cipis sigillū annulusq; signatorius nō
minister alienæ libidinis: sed testis uoluntatis prin-
cipalis: nec eo scribæ ad priuatū/ ut plerūq; fit/ cōpē-
diū abutantur. Deniq; oībus cognitū exploratūq;
sit principi neqtias/ fraudes/ rapinas suor; displicere:
Eūq; talibus inimicissimū si id cognouerit futurū.
Ipse uero princeps nihil per impotentia: nihil per

iniustitiam/nihil per crudelitatem/nihil per auari-
tiam agat/non odio/non gratia/non pecunia a uia
recta transuersus deducatur/nihil per affectum ira-
cundiae impotentissimum furenter decernat:sed ra-
tione ueluti domina/ducatur:Cunctatione ac con-
silio gubernatione cuncta perpendens:Nam ut in-
quit Claudianus.Diiis proximus ille ē quem ratio Nihil per
non ira mouet. Habeant principes saluberrimum iracundiā
illud Athenodori documētum in penitissimis prae- Preceptū
cordiis recōditum:qui petito ab Augusto cōmeatu Atheno-
iam iam discessurus.Cū ira:inquit:o Cēsar te cepe- dori salu-
rit nihil prius/neq; dixeris/neq; feceris q̄ ipsas ui- tare.
ginti quattuor elementarias litteras tecum ipse per-
curreris.Tūc Augustus eō manu apprehēso/adhuc
inquit tua mihi praesentia opus est:Eumq; penes se
retinuit.Audite quāso uersus non minus frequenti
assiduoq; memoratu dignos q̄ philosophorū decre-
ta documentaq;.Tu licet extremos late dominare p
indos.Te Medus/Te mollis Arabs/Te seres ado-
rent:Si metuis/si praua cupis/si duceris ira: Seruitii
patiēre iugū:Tolerabis iniquas Interius leges:tunc
omnia iure tenebis:Cum poteris rex esse tui.

Cæterum quāuis princeps legibus solutus esse
dicatur:quāuis de principe dictum sit:si libet/licet:
An nescis principem legem dare non accipere:Tā-
men bonus princeps non tam quid liceat sibi spe-
ctabit;q̄ quid deceat:nec.n.quod quisq; potest id ei

F

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Licere qđ licere id dicimus: ut docet. M. Tullius ī Philippicis.

Vita prin Qđ legibz/ qđ more maiorū institutisq; cōceditur.
cipis exē Platonis sententia ē/ Quales in repu. principes sint/
plar. tales reliquos solere esse ciues. Vita principis: ut Plinii panegyristæ uerbis utar: censura ē/ eaq; perpetua

Ad hāc dirigimur/ ad hāc cōuertimur: nec tā īperio nobis opus ē/ qđ exēplo: pinde fit ut perniciosius de repu. mereant uitiosi pīcipes: qđ nō solū uitia cōcipiūt ipsi/ sed ea īfundūt ī ciuitatē: neq; solū obsunt/ qđ illi ipsi corrūpūt/ sed et qđ corrūpūt: plusq; exēplo qđ peccato nocēt: nā quāto qsq; maior ē: tāto eius dicta/ factaq; sunt conspectiora illustrioraq;: Et ut inqđ Satyrographus. Omne aī uitiū tāto cōspectius in se crimē habet: Quāto qđ peccat maior habet. Pīcipi ergoq; in cōspectu mortaliū uiuit: in quē oculi omniū cōiiciunt/ cuius in clarissima luce uersantis nullū obscurū pōt/ nec dictū esse/ nec factū/ Circūspectius/ cautiū/ sanctius uiuēdū est: ut eius uita p speculo sit cōtemplantibus: Et pfecto non parū multa priuatis pmittunt qđ minime pīcipē deceāt: imo qđ pīcipē dehonestēt ac īdecorēt: In quā sniam ē illud ab Ouidio ī cōsolatione ad Liuiā decenter proditū.

Non eadem uulguſq; decent & lumina rerum.

Ouidius Est quod pīcipuum debeat ista domus.

ad Liuiā. Ad te oculos auresq; trahis: tua facta notamus.

Nec uox missa potest principis ore regi.

Concinit subscribitq; Nasonis carmini luculēta
illa Claudiani & memoratu ac scitu digna sentētia:
Hoc te preterea crebo sermone monebo.

Vt te totius medio telluris in orbe

Viuere cognoscas: cunctis tua gentibus esse

Facta palam: nec posse dari regalibus usquā

Secretum uitis: nam lux altissima fari

Occultum nil esse sinit: latebrasq; per omnes

Intrat: & abstrusos explorat fama recessus.

Apostolus Paulus in epistola ad Titium: & altera

ad Timotheum precipiēs qbus moribus episcopus

preditus esse debeat. Oportet inq; episcopū sine cri-

mine eē: nō supbū: nō iracūdū: nō uinolētū: nō pcul-

forē: nō turpis lucri cupidū: sed hospitalē: benignū:

prudētē: sobriū. Quis non uidet hac apostolica do-

cumenta fere omnia perfecto principi cōuenire: &

in illo quē effingimus principe desiderari. Quæ sin-

gula si minutatim: & ut ita dicā frustillatim percēse-

re uelim: dies me deficiet. Equidē iā uereor nec hac

nauseosa & molesta fuerint cōplusculis audiētium.

Quo circa faciā qd bon⁹ impator. Iā canā receptui

& instar nautici gubernatoris uela complicabo: &

remis in portum festinanter excurrā. Scio plura dici

potuisse ob materiæ largitatē: quæ prope infinita ē:

quæ quāto plura dixeris tāto dicturiēti plura suppe-

ditat: Sed utilissimus omnibus in rebus ē modus:

& habenas pressisse q̄ laxasse plerunq; salubrius.

F ii

Versus
claudiani

Eadē pri
cipi quæ
episcopo.

LIBEL. DE OPTIMO STATV

Diximus haecenus de triplici forma administrandae reipublicae. Percursuimus illa fere omnia: quae in principe optimo absolutissimoque exigantur. Qui si talis usque gentium fuerit reus: merito quattuor illa cognomina merebitur indipisci: ut. scilicet. Pius/ Magnus Patriae pater. Optimus/ ab omnibus appelletur. Talis omnis populus delicias suas esse dicet: Sicut olim romanus populus Gordianum appellauit. Talis cuncti amabunt ut parentem; uenerabunt ut deum: Sub talis imperio uiuet quae beatissima

Amor
munimentum
firmis-

Talis caritate ciuium sepius erit: quae arx inaccessa est: & inexpugnabile munimentum. Melius. n. tutei principis per amor ciuium quam ferrum lateronum: nam ut insimul. quit uerissime Claudianus.

Adaman-
tina uin-
cula.

Non sic excubiae: Non circumstantia perila: quae tutat amor. Non sunt/ non sunt adamantina uincula illa: quae Dionysius tyrannus dictitabat/ metus/ Violentia/ Classis/ praesidium decem millium armatorum. Sed beniuolentia/ gratia/ bonitas/ innocentia. Da principem tale quale libellus iste describit: huic affatum praesto erunt/ qui oculi

Oculus
regis.

regum: quae aures principum apud ueteres dicebantur: & cum iucundissimum sit in rebus humanis amari & amare/ hic amabitur & amabit mutuis affectibus. Hic denique cum electos habebit/ deuotos/ fideles/ obnoxios nec minus de uita principis/ quam de suamet ipsorum incolumitate sollicitos. Vix. n. uero cum difficillimum sit/ & oppido quod arduum inueniri principem tale/ ex omnibus his: quae retulimus compactum & quasi coagulatum. Merito dixit

VTAT ET PRINCIPE

Dioclitianus impator. Nihil esse difficilius q̄ bene In annu
imperare. Et a scurra nescio quo bene dictum ē. In lo boni
uno annulo bonos principes posse p̄scribi. Quis ē principes
enim tā irreprehēibilis princeps qui nō quasi ī pul
chro corpore aut neuū aut uerrucā habeat? Vidcor
facturus opere p̄ciū: si hodiernā hāc enarrationē uer
sibus clusero: a poeta luculento graphice & cōcinni
ter factis ad principē intuēdū: quos scribi debere cē
semus pro foribus omniū a diū principalium: quos
habere principes cordi & memoriā saluberrimum
puto: Versus autem de quibus loquor: qui didasca
lici & instar protreptici probantur: hi sunt.

Tu ciuem pattemq; geras: tu consule cunctis
Nec tibi/nec tua te moucant/sed publica uota.
In commune iubes si quid censesq; tenendum
Primus iussa subi:tunc obseruantior aequi
Fit populus:nec ferre uetat/cū uiderit ipsum
Auctorem parere sibi:componitur orbis
Regis ad exemplū.nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent q̄ uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Superat ut ostēderemus in romano impio hosce
oēs status: de qbus ante dictū ē extitisse. Qd ut sum
matim & quasi trāseūter attingā. A Platone philo
sophiaq; didicimus naturales eē cōuersiones quas
dā rerū publicarū ut eā tū a principibus teneantur:
tū a populis aliquādo ab optimatibus: Qd potissi

Claudia
hi uersus
memora
biles.

LIBEL.DE OPTIMO STATV

Sunt autem
modi
quidam
Virtus
Fortuna.
Cæsares
tanq̃ filii.
 mum accidit romanæ reipu. quæ ut sublimibus in
 cremētis augeret uirtus & fortuna plerūq; alioqui
 dissidentes mutuo cōcordiæ nexu conuenerūt: & ita
 factū est: ut populus Romanus uirtute/ ac fortuna
 simul suffragatibus: Virtus. n. sine fortuna mēca est
 & mutila: ad summū fastigiū peruenerit. Cuius pri
 ma etas & quasi incunabula sub septē regib; annos
 ppe. ccl. fuerūt. Dein atātē ingressus adultā modo
 sub Aristocratico mō sub Democratico statu/ uires
 exercuit & lacertos mouit p annos circiter. cccc. Tā
 de post gētū/ nationū/ regū ceruices oppressas. post
 subactā diutinis bellis maximā orbis terrarū partē:
 Vrbs uenerabilis Cæsaribus tāq̃ liberis suis regen
 da patrimonii hoc ē imperii romani iura pmisit. De
 quibus Suetonius Trāqllus unus oīum cōpositissi
 me diligētissimeq; cōscribit: Cuius libros multiu
 ga: nec triuiali eruditione pgnātes scaturiētesq; una
 cum commentariis nostris hoc anno enarrabimus:
 dabimusq; operam/ ut edulia nostra nouis condi
 mētis cōdita/ faciāt ad stomachū: sintq; citra nausēā
 & facietatē. Trāqllō copulabitur Oratius Flaccus:
 Cuius sermones nō minus frugiferi q̃ uoluptifici fu
 turi sunt animis/ auribusq; auditorū purgationibus.

ΤΕΛΟΣ.

Impressum Bononiæ per Benedictum Hectoris
 Bibliopolam Bon. anno Dñi. M. IIID. Eid.
 Decemb. Io. Bētiuolo feliciter regnāte,

Regeſtum .

A.iiii. B.ii. C.iiii. D.iiii. E.iiii. F.ii.

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS
QVO SEPTEM SAPIENTVM
SENTENTIAE DISCV-
TIVNTVR.

PHILIPPO LEROUX DE L'ESLIVS
QVO SEPTEM SACRAMENTVM
SENTENTIAE QVA
TYNIVM.

Ad Clarissimum Ioannem Vartimbergensem scho-
lasticum Boemū Philippi Beroaldi Bonoñ.
Epistola.

VLTA me amabilissime mi Ioannes ut
m tibi Libellum hunc nominatim dedicem
hortantur & inuitant: Tua erga me mihi
pspectissima beniuolētia: Mirus studiorū
amor: genuina probitas: hilaris comitas. Mores dese-
cati: quæ sunt uera hominis honestamēta: ad hæc no-
bilitas familiæ Vartimbergenſis apud Boemos ho-
noratissima: quæ arcto cognitionis nexu copulatur
cum illustrissimis Principibus Rosensibus: quibus
affinem esse & necessarium maximus ē honor: quos
ego summa cum reuerētia diligo: quorūq; beniuolē-
tia cum primis gloriōr: hortamentū quoq; non mini-
mum fuit meū illud solemne: quo nobilibus schola-
sticis transmontanis hoc genus libellos nuncupatim
dicare cōsueui. Imprimis uero aurem uellit tua illa:
qua in me pliberaliter es usus munificētia: qua effe-
ctum est: ut cū preceptorī discipulus debere consue-
uerit. Ego tibi discipulo doctor plurimū debere me
profitear. Vitiū aut ingratitudinis q̄ tetrū/q̄q; ī ama-
bile sit: homo nemo nō nouit. Sapiētis uiri uerbum
est: ingratus ne sis: Persæ in ingratos seuerissime ani-
maduertunt: Apud Atheniēses aduersus ingratos Malū no-
actio constituta est. Igitur ne malum nomen sim: Ne

Laus Io-
annis.

Cōtra in-
gratos.

Malū no-
men.

A ii

ingratum agam: quo in uitio nihil mali non inest.
 Tibi peculiariter dono/dicoq; opusculum hoc quā-
 tulūcūq; est:& pro argentaria liberalitate chartariam
 remunerationem rependo ac repono: Quē tamen ta-
 lis est: ut apud ingenuos uirtutisq; cultores: qualis es
 tu: Auro gratior esse & soleat:& debeat. Tu rogo ut
 id quicquid est ex chartacea supellectile nostra de-
 promptum hilaro uultu:& obuiis ut aiunt manibus
 excipias:& post sanctiores iuris pontificii paginas:
 post ebibitam seriæ lucernæ fuliginem: summas in
 manum libellum hunc non minus uarietate rerum:q̃
 breuitate expetibilem. Philosophica est incude for-
 matus:& ex illius philosophiæ secretariis erutus:quā
 græci pareneticen:nostri præceptiuam appellant. Ti-
 tulus est Heptalogos. Ex græca scilicet festiuitate:qđ
 si latinam inscriptionē mauis:septem sapiētes inscri-
 bito. Sed quid nugis hisce meis lenocinor:cum tu li-
 bentissime lectites/sine fine lecturias:cum mei nomi-
 nis meeq; quātulacūq; est/eruditionis amator/
 laudator/admirator semp extiteris. Ego
 uero amicitias Proborum / inter
 quos ipse splendescis/ sitiē-
 terq; expeto: diligē-
 ter colo:perēni-
 ter seruo.
 Vale.

PHILIPPI BEROALDI HEPTALOGOS
SIVE SEPTEM SAPIENTES.

MAGNUM miraculum est homo Viri
ornatissimi: Maximum miraculum est
sapiens homo: qui ad beate uiuendum
se ipso contentus est: qui supra Fortu-
nam collocatus instar liquidī cœli imperturbatus de-
fecatusq; degit. Cuius serenitatem nulla tempestas
obducit: Cui cū deo uirtute conciliante cognatio est:
qui ut celeberrimi conditores dixerē. Est mortalis q̄
dam deus: & cum raritas ipsa conciliet rebus admira-
tionem. Tam raro hominem sapientem uidere con-
tingit: ut sepius nullam peperisse arbitretur Arpinas
Orator: q̄ fuisse sapientem. Antiquitas multos quidē
multiugis uirtutibus præcellentes prædicat. Sed ex
his septem tantum sapientum nomine censentur.
Adeo ex infinitis millibus mortalium rari extitere
digni tanto cognomine. Nec hi quidem ipsi qui no-
minati sunt ut inquit. M. Tullius sapientes fuerunt.
Sed similitudinem quādam gerebant spetiemq; sa-
pientum. Horum sententiæ quādam catholicæ circū-
feruntur: quæ non tam hominum q̄ oraculorum sunt
existimandæ. Quid enim aliud est oraculum: q̄ uolū-
tas sententiæq; diuina hominis ore enūtiata? Et quos
tandem Antistites sanctiores inuenire sibi diuinitas
potuit: q̄ Solonem/ Thalem/ Chilonem/ Reliquosq;

Sapiens
deus mor-
talis.

Oraculū
quidē

LIBELLVS

in sapientum albo conscriptos: per quos humano ge-
neri praecepta saluberrima traderent. Qui uerborum
parci regis fecundi bracteata dicta non parum multa
sententialiter protulere: Quae breui periodo conclu-
sa latissimam continet explicationem. Instar legum: quarum
scriptum angustum est interpretatio diffusa. Ex his ego ho-
dierno die singula singulorum apophthegmata dele-
gi: quae in hoc frequentissimo auditorio cetumque uiro-
rum celeberrimo explicare: Quae inter cetera sunt illustrio-
ra & magis famigerata: quibus nihil sanctius doctius
conducibilius excogitari posse contenderim. Eccle-
siastici concionatores multa quidem salubriter pro pul-
pitis pro tribunalibus in propatulo in delubris reli-
giosissimis precipere consueuerunt. Sed nihil est in sermo-
nibus illorum prolixis clamoribusque septem Sapientum Ethni-
corum breuibus sententiis praefereendum ne dicam compara-
dum. Quod idem uos ubi perorauero sensuros esse nihil
ambigo. Cunctosque in sententiam meam non tam pedibus quam
animis ituros asseueranter affirmo. Itaque dum septena
septemuiratus decreta a nobis edisserunt uos quae so di-
ligenter attendite. Hodierna haec oratio ad duas metas
Ad metas dirigetur utilitatem & uoluptatem. Utilitas fructum animi/
utilitatis uoluptas delectationem auribus suppeditabit. Initium
& uolu- autem hinc auspicabimur non ex scripto pronuncian-
ptatis. tes: sed prout res suppetent. Ita uerba rebus accomo-
dictum dantes. Male enim ut deceter inquit A finius Pollio
Pollionis uerbis eueniat: si rem non subsequuntur.

SEPTEM SAPIENTVM

Septenarius numerus quem Græci modo hebdomada: modo Heptada appellant: uirtutibus potestatibusq; innumeris præditus esse traditur: de quo nonnulla carptim libasse ab re: quam molior non fuerit alienum. Et illud imprimis quod is numerus septē in cælo facit stellas: quas græco uocabulo planetas uocamus: quasi erraticas. Nigidius errone ap-
pellat. Septē in tauro uirgilii. Septem in polo arctico triones sunt. Septem circuli circum axis longitudinem. In zodiaco quoq; potentia septenarii potentissima. Namq; solstitium a bruma: æquinoctium ab æquinoctio fiunt septimis signis. Et cū in genituris quattuor sint mundi cardines ut docet Firmicus Maternus: mediū cœli imū cœli: ortus Horoscopi & occasus. Omnes hi septenario numero & diametrali radiatione sese uicissim contuētur. Quin etiā septimus conspectus qui fit a septimo zodio hoc est signo plenissimus potētissimusq; habet: qui ut auctor ē Censorinus quosdam iam maturos infantes educit in lucem: q; græce επταμηροι latine septimestres appellant: quia septimo mēse nascunt: Ante quē neq; masculus neq; fœmina salubriter nasci potest. Ad homines quoq; gignendos cōformandosq; uis numeri septenarii ptinet ut. M. Varro. Gellius. Macrobius. Ceteriq; clarissimi cōditores p̄didere: Nā cū i uterū mulieris genitale semē datū ē: primis septē dieb⁹ cōglobatur coagulaturq; fitq; ad capiendā figurā idoneū

Super septenario numero notabilia

Quatuor mundi cardines.

Septimestres.

A iiii

LIBELLVS

Egressos quoq; ex utero materno numerus septēna-
rius suscipit ac comitatur: post partum an uicturus sit
infans septima hora decernit. A septimo die nomina
infantibus imponuntur: tanquam saluti puerili tunc
primum fidendum sit: ut docet Aristoteles in septi-
mo de animalibus: plurimis ante diē septimū pereū-
tibus. Post septimum mensem fiunt dentitiones inci-
piuntq; dentes mandibulis emergere: post annos sei-
ptem primi dentes cadunt. Aliis ad cibum solidum
subnascentibus atq; succedaneis. Septimo quoq; an-
no plene absoluitur integritas loquendi: unde & sei-
ptem uocales apud græcos in usu sunt: licet quinque
pro septem latinitas tantum usurpauerit. Annis uero
bis septennis pueri pubescunt. fitq; initium genera-
tionis: quod & Albertus Magnus memorat in octa-
uo de animalibus. Annis ter septēnis genitura fit pol-
lens atq; robusta: & ut inquit Plinius. Crescit homo
in longitudinem. quarta annorum hebdomade in la-
tum quoq; fit crescendi modus. quinta omne uirium
& roboris completur augumētum. In septimo anno
rum septēnario ut saltuatim decurram summamq;
delibem: prudentia & lingua consumatur: ut refert
Aristoteles in septimo Politicorum: & ut annotant
Eruditi: septem septies multiplicati faciunt ætatem:
quæ proprie perfecta habetur & dicitur. Cum uero
decas Heptadi iungitur idest decies septem anni cō-
putantur: qui septuaginta sunt: hæc a Physicis credi

**Dentitio-
nes,**

**Septē uo-
cales.**

**Albertus
Magnus**

**Aristote-
les.**

SEPTEM SAPIENTVM

tur meta uiuendi. Et hoc uitæ humanæ perfectū spa-
tium terminatur. Quod quisquis excesserit ab omni
officio uacuuus ut inquit scitissime Macrobius: soli
exercitio sapiētiae uacat. Et omnem usum sui in sua-
dendo habet. Aliorum munerum uacatione reueren-
dus. Præterea Medici autumant in hominibus ue-
nas uel potius arterias numero moueri septennario:
Discrimina etiam periculorum in morbis maiore
ui fieri putant diebus septimis: eosq; maxime obser-
uāt: quos κριτικουσ η κρισημουσ. Idest iudiciales ap-
pellant. propterea q; ut interpretatur. Cor. Celsus tūc
de agris iudicatur: Hippocrates septimum quenq;
diem ut efficacissimum apprehendit. liber Galeni est
de diebus Creticis siue Criticis: quo septimum diē.
diebus omnibus iudicialibus antecellere tradit potē-
tia & nobilitate. Verum dies in morbis septimi ma-
xime Crisimi idest iudicatorii sunt siue ut elegantius
loquar decretorii. Ita per omnē uitam septimus q; q;
annus periculosus & uelut Crisimos est: quem scri-
ptores clīctamericum quasi scalarium siue scansilem
nominant. Sed ex his genethliaci difficillimos peri-
culosissimosq; Climacteras duos prodidere annum
scilicet undequinquagesimum: quem complent an-
ni septies septenni: & annum sexagesimum tertium:
quem hebdomades nouem conficiunt: qui ab agy-
ptiis Androclas dictus est: ex eo quod omnem uiri
substantiam frangat atq; debilitet: Cuius mentionē

Meta ui-
uendi.

Cretici
dies.
Hippo-
crates.
Galenus

Dies de-
cretorii.

climacter-
ici.

Andro-
clas.

LIBELLVS

facit & Firmicus Maternus in tertio Matheſeos: Et
olim diuus Auguſtus epiſtola quadam gaudiū ani-
mi teſtatus eſt: q̄ tertium & ſexageſimum annū eua-
ſiſſet communem ſeniorum omniū. præter hæc ſum-
mus modus adoleſcendi humani corporis eſt ſeptem
pedum. Et quibus inedia mori decretum eſt ſeptimo
demū die moriunt̃. Adde q̄ ſeptem fuerunt ſpecta-
ricula in orbe terrarum mirāda: q̄ ſeptem curricula lu-
dorum Circēſium ſolemnia. q̄ ſeptem duces ad op-
pugnādas Thebas proſecti. Et ut hæc tam longo re-
petita principio ad rem noſtram accommodentur.
Septem ſapientes Græciæ famigerati extitere, quib⁹
nomen iſtud dedit ſuperior ætas, ut Auſoniū uerbis
utar, nec ſecuta ſuſtulit, quorum nomina ſunt hæc.
Solon Atticus. Chilon Lacedæmonius. Cleobulus
Lindius. Thales Miſeſius. Bias Prieneus. Pittacus
Mithileneus. Periander Corinthius. Hi non parum
multa ſapiēter & ſalubriter p̄cepere publice mortaliū
utilitati p̄ſpicientes: Ex quorū theſauris totidē aureas
ſententias, quot ipſi ſunt Sapiētes hodierno die pro-
memus orſi a Solone Nomotheta, hoc eſt legū con-
ditore clariffimo ſapiētiffimoq̄: cui ut inq̄t Auſoni⁹.
Fama ſeptem ſapientum palmam dedit.
Eſt igitur Solonis iſta ſententia, ac ſalutare docu-
mentum τέλος οραμ μακρου βίου hoc eſt ſpecta-
re uitæ iubeo cunctos terminum: id Creſo Regi di-
ctum omnes homines ſibi dictū putent: iubet Solon

SEPTEM SAPIENTVM

spectādum esse finem uitæ: & ex eo beatos aut mise-
 ros mortales dicēdos: Tanq̃ ante supremū diem bea-
 tus nemo dici merito possit. Sententiæ Solonis sub-
 scribit Ouidius illis uersibus uulgarissimis. Sed scili-
 cet ultima semper Expectāda dies homini est diciq;
 beatus Ante obitum nemo supremaq; funera debet.
 Ita est profecto ut inquit uerissime Plinius. Alius de
 alio iudicat dies: supremus de omnibus: ideoq; nulli
 credēdū est: & si uerū facere iudicium uolumus ac re-
 pudiata omni fortunæ Ambitione decernere morta-
 lium nemo dicendus est felix. Tu qui robore corpo-
 ris & ualetudine psperrima te beatū ducis respice ui-
 tæ terminū: nescis qd uesper serus uehat. Nāq; febrī
 cula: uulnūsculū uipere dēticulus ulcusculū possunt
 uel Milonis uires: uel Iunii Valēris lacertos uel Ru-
 sticelli Romani Herculis robur subneruare: & unius
 dieculæ spacio omnē: qua prius fidebas fortitudinē
 depopulari. Quin tantulo casu extingui potes: Et si
 cut Anacreon acino uuæ passæ strangulari: sicut Fa-
 bius senator in lactis haustu uno pilo suffocari: Scito
 nihil fragilius homine esse: nihil imbecillius. Tu q
 latifundia ingentia possides & diuitiarum opulētis
 suffarcinatus incedis ostentator insolens: & iactanti-
 culus: specta uitæ exitum. Scito bona fortunæ mobi-
 lia esse: fluxa/instabilia: quæ prout repēte dantur: sic
 etiam repente adimuntur. Cogita multos te ipso lon-
 ge opulētiore aquam & panem emendicasse: & ut

Specta ui-
 tæ termi-
 num.

Acino u-
 uæ strāgu-
 lat⁹ Ana-
 creon.

Senece uerbis utar locuples es nunquid ditior Pompeio? Cui defuit panis & aqua: qui fame & siti periit: Tu qui fortunæ alumnum immo partum te esse existimas: qui principatu & opibus polles: Cui ex animi sententia cuncta prosperrime succedunt: finē uitę respicito. Cogita quod quiuis beatus uersa fortunæ rota ante uesperam potest esse miserrimus. Cogita multos in medio cursu florentium gloriarum fuisse pessundatos. Et a summo culmine dignitatis excussos
 ex beatis ut uulgo credebantur factos repēte miser-
 rimos. presto sunt innumera felicitatis fluxæ & fortu-
 næ uariantis exempla. Ex quibus duo: aut summum
 tria ad præsens rettulisse suffecerit.

Ex bea-
 tis miser-
 rimi.

Dionysi-
 us ex re-
 ge rhetor

Dionysius Syracusanus gentium quondam ter-
 ror regno deuolutus Corinthi ludum litterarium ex-
 ercuit: seq; eo artificio sustentauit: filius Persei Mace-
 donum regis artem ferrariam ob querendum docuit
 uictum: Verum ne longum faciam Cresi Lydorum
 Regis opulentissimi historiā breuiter summatimq;
 percurram: Ad hoc negociū prope peculiariter per-
 tinentem. Solon decennali illa peregrinatione cum
 Sardis ad Cresum peruenisset hospitaliter in regiam
 exceptus est. Et cū iussu Cresi omnes thesauri oīsq;
 regia supellex eius oculis contemplanda præberent:
 Et cum ipse rex omni ornatu pretiosissimo sese ex-
 coluisset sublimiq; in solio cultissimus sedisset: serūt
 interrogatum Solonem ecquod formosius unquam

Cresi hi-
 storia.

SEPTEM SAPIENTVM

spectaculum uidisset respondisse gallos gallinaceos:
 phasianos atq; pauones se uidisse. naturali enim eos
 flore & inenarrabili formositate uestiri. Præterea qd
 facit ad causam: Cresus Solonem percontatus ē quē
 hominum beatissimum uel ut quidam tradūt quem
 hominem se ipso beatiorem uidisset? Tum Solon ci-
 tra assentationem omnem Tellum municipē suum
 se uidisse respondit docens Tellum optimum uirum
 fuisse filiosq; ac nepotes probatissimos habuisse: qui
 cum integerrime sanctissimeq; uixisset: & hoc cui qd
 longissimum mortales degunt feliciter traduxisset:
 pugnans strenue pro patria hoste in fugā uerso mor-
 tem pulcherrimam oppetierat. Iterū Cresus sciscitan-
 te quēnam secundum a Tello beatissimum uidisset.
 Cleobem inquit & Vitonem qui cum dies festus Iu-
 nonis apud Argiuos foret, oporteretq; matrem illoꝝ
 ad solenne sacrificium curru uehi morarenturq; iu-
 menta: tunc ipsi iugum subeuntes: & uicariam boum
 operam obeuntes, in fanum matrē aduexerunt: omni-
 bus tantam pietatem laude celebrantibus. Tunc ma-
 ter precata Deum dicitur ut illis premium daret pro
 pietate quod maximum homini dari posset a Deo.
 Post hanc precationem epulati cum parente adole-
 scentes cū somno se dedissent non sunt amplius exci-
 tati inuentiq; sunt mane mortui: optimo genere mor-
 tis defuncti. Tunc Cresus indignabundus conturba-
 tusq; adeo ne inquit o Solon tibi pro nulla contēni-

Tellus a
theniēsis.

Cleobis
Biton.

nonis
Iunonis

tur nostra felicitas: ut ne priuatis quidem uiris nos æquiperandos ducas. Et Solon cuius ingenium minime erat adulationibus accommodatū o Crese inquit calamitosus est homo: neq; ante obitum beatus ē dicendus. Cum uiuentis felicitas/ut certantis uictoria instabilis incertaq; sit. Et omnis rei oportet inspicere exitum/quo sit euasura: quoniā multos deus: quibus fortuna subscripserat arriseratq; paulisper radicitus euertit: Hæc cum Solon prope diuinitus differuisset dimittere pro indocto despectissimoq; qui bonis presentibus prætermisissis iubet spectandum uitæ terminum. Sed q̄ uera foret Solonis sententia euentus ostendit. Nanq; haud ita multo post Cresus cum Cyro Persarum Rege depugnans prælio superatur. Capturq; incendio destinatus pyre flagranti superponitur. Tunc cum mentē subiisset Solonis recordatio dictitantis ex uiuentibus beatū eē neminē. Ter ingenti

Exclama sono exclamauit o Solon/Solon: q̄ interrogatus quā
tio Cresi. ciendi Solonis causam haberet seriē per oēm cuncta
Cyro edisserit. miseratur ille uimq; fortunæ uidens
cum se quoq; hoīem esse nosceret laudat Solonem:
Cresum in amicis habet: quem secum iubet reliquū
quod esset uitæ degere. Ita uisus est Solon eadē ora-
tione Alterum seruasse ex regibus: cautiorem & pru-
dentiore alterū reddidisse. hæc ex Herodoto/Plutar-
cho/Laertio/Luciano/Ausonio. M. Tullio cæteris.
hinc exiit illud Satyrici poetæ.

SEPTEM SAPIENTVM

Et Cresum quem uox facunda Solonis:
 Respicere extrema iussit spatia ultima uita:
 Secūdu hāc Solonis sententiā uidet dici posse bea-
 tus clarissimus Iuriscōsultorum & legalis doctrinæ
 thesaurus focer meus Vincentius Paleotus. nunquā Beatitas
 a me sine honoris nōtatione nominandus: qui ani- focerū uin-
 mi dotibus cultissimus diu inter legales professores centii pa-
 obtinuit in hoc gymnasio primatum: stare ī fastigio leoti.
 esse summi subselii uirum q̄ dulce q̄ iucūdu sit sciūt
 illi qui eminent: quibus datum est in doctrinarum
 arce consistere. idem diuitias bono modo parras reli-
 quit luculētas: quales inter felicitatis munera nume-
 rat Plato: & Metellus expetiuit. Domus uero Iurif-
 consulti cū sit totius oraculum ciuitatis: Ianua uesti-
 bulum focerī mei perinde ac alterius Mutii Sceuole Dom⁹ iu-
 maxima quotidie frequentia consultorū ac summo ris cōsulti
 rum hominū splendore celebrabat: principi autem oraculū
 placuisse cū maxima laus sit summusq; honos: focer ciuitatis.
 meus illustrissimo principi nostro Io. Bētiuolo adeo
 carus adeo iucundus fuit: ut sine illo cēnare iucūde
 non posset: ut edulia omnia sine illius condimentis Cōuictor
 insulsa ingratiq; saporis esse uiderent. erat. n. fabula prīcipalis
 tor elegātissimus: ac fandī dulcissimus: q̄ cūcta prin-
 cipalis mētis nubila dictorū tēpestiuitate discuteret
 & facetosa urbanitate exhilaret: qui merito uir oīum Vir oīum
 horarū dici poterat: id qđ de Asinio Pollione seriis horarum
 iocisq; accommodato dictum est. Ad hāc cū omnis

beatitas sine sobole manca sit & mutila/ut auctor est
 Aristoteles in primo Ethicorum:ex hac quoq; parte
 socer meus felix censerī potest:qui cum ex duabus
 uxoribus primariis foeminis liberos sex & triginta su-
 sceperit undecim superstites reliquit:& cum meta ui-
 uendi homini esse dicať Annus septuagesimus:cūq;
 felicitas sit in felicitate mori/ipse hunc terminū trāscē-
 dens annos impleuit tres & septuaginta senioq; bea-
 tissimo atq; honoratissimo degens nuperrime deces-
 sit alui profluuiū:quod genus mortis sane lenissimū
 est.quo & maximi Romanorum Imperatores obie-
 re:accessit & hic quoq; cumulus consumandæ homi-
 nis felicitati:ut feretrum subierint filii octo pientissi-
 mi/ut paternum cadauer in eodem diui Iacobi ad se-
 pulchrum usq; humeris hora uespertina ex ritu Pri-
 scorum deportauerint ministerio uestillonū ac san-
 dapilariū laudabiliter fungentes:quod uni Me-
 tello Macedonico contigisse inter rara felicitatis hu-
 manæ exempla memoratur.Libuit ex amoris affe-
 ctu/qui potentissimus est/quo socer genero parentis
 loco est:in hoc diuerticulum non minus fauorabili-
 ter q̄ tempestiuiter excurrere/ut quem uiuētem reue-
 renter colui/pieq; dilexi/eundem defunctum pro ui-
 rili parte commendem posteritati:quāq; uiuit uigetq;
 fama doctrinarum:florent atq; in manibus habentur
 consultissima ipsius responsa.Sed cum ad men-
 tionem defunctorum testemur/ut inquit Plinius/me

SEPTEM SAPIENTVM

moriam eorum a nobis non sollicitari: Iam ad propositum redeamus. Ultramundanum Deum precātes ut manibus soceri tribuat certum in cœlo locum ubi beati sempiterno aëo perfruātur: ut ita inter immortales beatissime agat sicut inter mortales felicissime uixit.

Aristoteles in primo Ethicorum Solonis hanc de spectando uitæ fine sententiā reprobāt repercutitq; ut absurdam quī beatos uiuentes dici debere autumat non defunctos: cum felicitas operatio quadam sit. Solonis & illæ sententiæ sunt. Rege cum prius didiceris regi: rationem ut ducem sequere. Nolito malis congregi. Deos uenerare/parentes reuerere/leges aranearum telis simillimas esse dicebat: ut enim illas infirmiora animalia tenere/ualentiora transmittere. Ita his humiles & pauperes constringi: diuites & prepotentes non alligari. Quidam hoc Anacharsi attribuant. Idem eos: quī apud Principē plurimum polerent essentq; maxime fauorabiles calculis ratiocinatorum comparare solebat. Nanq; ut illi interdum maximum numerum interdum minimum designāt Ita & illos prout principibus libitum fuerit. Aliquando illustres & inclytos haberi. Aliquando obscuros & ingnobiles. Quādoq; posse totum. quādoq; minimum: Cui consimile Orontis Artoxersis generi Apophthegma accepimus: sed iam tempus est ut primo curriculo decurso Lacedæmonium cursorem spe

Sententiæ
Solonis.

leges araneis
similes.

B

LIBELLVS

ctemus. Quemadmodum celeritate quadam peculiari ad metam festinabundus properet.

Laconis- Laconibus semper breuiloquiū cordi fuit: quod
mos. laconismon uocāt: unde Chilon breuiloquus sic inquit γῶτι σαυτοῦ. latine dicitur nosce te ipsum. siue ut interpretat diuus Hieronymus scito te ipsum: hoc Chilonis præceptū tam salutare est: tāq; ad cunctos generaliter pertinēs ut in templo Apollinis delphici litteris aureis consecratum merito fuerit: ut & ipsi deo ascribatur: qui cōsulenti ab beatitudine: quo
Nosce te itinere perueniret si te inquit cognoueris: Ignorantia
ipsum. enim sui ut inquit Plato uolumine de legibus tertio
Ignoratio perniciosa est: Plautus ī Pseudolo ait in foro uix de-
sui pñicio cimus quisq; est: qui ipse sese nouerit. adeo pauci
sa. sunt qui nouerint semetipsos. Nos igitur in præsencia fecerimus operæpretium si curiose trutinabimur atque dispiciemus quemadmodum homo se ipsum noscat. Cuius sententię intellectus atq; interpretatio latissime diffunditur. Et ad res prope sexcentas apposita est.

Solomon in cantico canticorū ad animā quasi ad mulierē sub cōminatione loquens dicit. Nisi cognoueris temetipsam o pulchra inter mulieres. Admonetur anima ex Solomonis præcepto/ut noscat semet
Interior ipsam: ut impleat Chilonis oraculū γῶτι σαυτοῦ
homo ani nosce te ipsum. dicitur autē anima qui est homo ue-
ma. rus & homo interior ab ecclesiasticis scriptoribus nū

SEPTEM SAPIENTVM

cupat: Agnitionē sui capere si intelligit qd sit & qua
 liter moueat: id est quid in substantia / quid in affecti
 bus habeat: utrū sit sanguis ut Zeno credidit: An spi
 ritus ut Hippocrates / utrū ignis ut Hipparchus: an aer
 ut Anaximenes. An enthelechia ut Aristoteles. An
 essentia αὐτοκίνητος id est seipsum mouēs ut Pla
 to. Vtrum facta sit / an omnino a nullo sit facta: & si
 facta quomodo facta utrū p traducē seminis corpo
 ralis ut origo eius pariter cum origine corporis tra
 ducat: quod sentit Tertulianus: & idem sensisse La
 ctantiū autumat Ruffinus. An perfecta extrinsecus
 ueniens parato iam & formato intra uterum genita
 lem corpori induatur: Et utrum nuper creata ueniat
 in corpus. An prius & olim facta ob aliquā causam
 ad corpus sumēdū uenire existimetur: quod credidit
 Origenes Adamantius. Ignoratur enim quæ sit na
 tura Animai: ut inquit Lucretius. Et ut auctor ē La
 ctantius / nondum inter philosophos conuenit quid
 sit anima. nec unquā fortasse conueniet. Item homo
 cognoscit semetipsum quando disquirat an mortalis
 sit & una cū corpore intereat: ut Epicurei persuasissi
 mum habuerunt & Sadducei existimabāt. An imor
 talis: ut omnium nobiliū Philosophorū scholæ cōcla
 māt: nū aliud post mortē corpus assumat: quod Py
 thagoras asserit: & Pythagorici dogmatis assertores
 affirmāt: apud quos palingenesia id est regeneratio
 & metempsychosis hoc est trāsanimatio celebrantur.

Varia de
anima.

Ignorat
natura a
nimæ.

Palinge
nesia
Metēpsy
chosis.

B ii

Corpus
uas ani-
mi.

Præterea cognoscit se ipsum homo quādo nōscit quæ agenda sint quæ cauenda: quid sibi desit quid abundet/ quid emendandum ut uituperabile/ quid seruandum sit ut laudabile. M. Tullius in prima Thusculana præceptum inquit Apollinis quo monet ut se quisq; noscat: non præcipit ut membra nostra/ staturam figurāq; noscamus/ neq; nos corpora sumus/ sed cum dicit nosce te hoc dicit nosce animum tuum. Nā corpus quasi uas ē animi aut. aliquod receptaculum ab animo tuo quicquid agitur/ id agitur a te. Item in epistola ad Quintum fratrem. illud γνοῦ σαυτοῦ noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum. uerum etiam ut bona nostra norimus. Item in quinto de finibus bonorum. Iubet nos Pythius Apollo noscere nos metipsos. Cognitio autem hæc est una/ ut uim nostri corporis animiq; norimus: sequamurq; eam uitam: quæ rebus ipsis perfruatur. Plato in Charmide præceptum hoc interpretatur nosce te ipsum: id est temperate uiue. tanq̃ se ipsum cognoscere temperantia quædam sit. Et ita homines templum ingredientes singulari hac sententia deus alloquitur/ nihil aliud præcipiens q̃ uiuere temperanter. Præterea illud γνωῦ σαυτοῦ illū habet intellectū ut norit quisq; quid se potissimum deceat: quod ad omnem sexum/ ad conditiones omnis hominum referri potest. Tu qui princeps es/ cuius nutu cūcta gerunt. nosce te ipsum. Cogita te esse ποιμενα λαῶν

SEPTEM SAPIENTVM

hæc est pastorem populorum: cuius tutelæ salus sub Princeps
ditorum commissa est. Noscito princeps te esse ani pastor po
mam ciuitatis illam corpus tuum. Te omni indulgē pulorum
tia fouere oportere ciues tuos & reip. magis q̄ priua
tæ consulere. Vt gubemnatori cursus secundus/medi Médico
co salus/imperatori uictoria/ sic p̄cipi & reip. mode salus pro
ratori beata ciuium uita proposita est: ut opibus fir posita.
ma copiis locuples uirtute honesta sit. Olim legati Scit ū le
Scytharum Alexandro Magno dixerunt: si deus es gati scy
tribuere mortalibus beneficia debes/ nō sua eripere. tharum.
Sin autem homo es id quod es semper esse te cogita:
stultum est eorum meminisse propter quæ tui obliui
sceris. Tu qui magistratus es nosce te ipsum. intelli
ge te gerere personam ciuitatis debere. Et iura fidei
tuæ esse cōmissa. Tu scholastice qui legū: qui ponti Scholasti
ficii iuris/q̄ philosophiæ/q̄ medicinæ/q̄ eloquētiæ es cus norit
candidatus: scito te ipsum/nosce te intus & in cute ut ingeniū
dicit: ingeniū tuū solerter introspecte: & uide cui disci suum.
plina sis idoneus. Nam ut scite præcipit Oratius.
Tu nihil inuita dices faciesq; Minerua.
id est aduersante & repugnāte natura: ut interpreta
M. Tullius. Olim Isocrates Ephorū discipulū a fo
rensibus causis subduxit cōponendis historiis acco Iocrates.
modatiore ratus. male enim respōdēt coacta ingenia Ephorus.
reluctāte natura irritus est labor. Ideoq; ut monet Se
neca inclinādū est eo/quo te uis īgeniū refert: hinc p
bari accipim⁹ Alabādēsem Apolloniū: qui cū mer

LIBELLVS

Dictum
Metelli
ad mariũ

Sutor ne
supra cre-
pidam.

Quã q̃s-
q̃ nouit
artem.

cede doceret/tamẽ nõ patiebatur eos quos iudicabat
nõ posse oratores euadere/operã apud se perdere/di-
mittebatq̃:& ad quã quẽq̃ artẽ putabat esse aptũ ad
eam impellere atq̃ hortari solebat. Scriptor in omni
genere doct̃rinãq̃ noscat semet ipsũ & ingenii sui
uires ante perpẽdat:& ut salubriter præcipit Oratius
quid ferre recusent quid ualeãt humeri diu secũ uer-
set. qua in re dii boni q̃ multi peccant atq̃ cecutiunt:
qui nec se satis noscunt nec sua. Tu qui inhias hono-
res ambis præfecturas nosce te & dic tecum nõquid
sis dignus illis fascibus/ad quos tam sitiẽter anhelas.
Recordare id quod olim dixit Metellus Mario:quẽ
ad consulatum festinantem & ob id missionem fla-
gitantem monuit. ne super fortunam animum gere-
ret:nõ omnia oĩbus cupiẽda esse:debere illi res suas
placere. Opifices/cerdonez norint semetipsos. me-
minerint tenere se intra pelliculam. Et ut inquit ille
in propria pelle quiescere. Sutor ne supra crepidã iu-
dicet/ut præcepit Apelles:Quod medicorum ẽ pro-
mittant medici/tractẽt fabrilia fabri. Naturã noscat
semina quisq̃ suę:unus q̃sq̃ sua nouerit ire uia:& ut
uetus uerbũ ẽ:Quã q̃sq̃ nouit artẽ i hac se exercẽat.
Sulmonẽsis poeta in libris de arte huiusce oraculi sic
meminit. Fama celebrata per orbem littera cogno-
sci quẽq̃ sibi quẽq̃ iubet. Vbi monet iuuenes ut i ama-
toria palestra norint semetipsos. Nam qui sibi notus
erit solus sapiẽter amabit:satyrographus e cœlo dei

SEPTEM SAPIENTVM

scendisse prodidit hoc. γυῶθι σαυτοῦ. Quod præcipit intimis præcordiis esse figendū & memori seruandum pectore: siue coniugium quæras/ siue causam agas/ siue senator esse uelis. Neq; enim Ioricam Iuuenalis poscit Achillis Thersites. quin etiam si quid empturus es nosce te/ nec mulum cupias qui piscis est pretiosissimus/ cum sit tibi Gobio tantum in oculis. buccæ noscenda est mensura suæ seruandaq; rebus tam magnis q̃ minimis. uersiculus græcus est uice prouerbii celebratus.

τοῦ γυῶθι σαυτοῦ παρταχού ἐστι χρηστέον. quod significat nosce se ipsum ubiq; esse frugiferū. Et nullū mehercule pōt esse pceptū cōducibilius. & quod in uniuersum ad omnia melius accommodari possit q̃ hoc. Quod si unus q;sq; uestrū in omnibus actionibus suis habuerit in memoria atq; in pectore pleraq; agetis utilius inoffensiusq;. Chilonis & illæ sententiæ celebrant. In uia non festinandū. inter loquendū nō agitandā manū quoniā id uecordiæ specimen est: linguā in cōuiuio cōtinēdā: dānū potius q̃ turpe lucrū eligendū. iracundiam superandam.

Sed iā a Chilonis curriculo ad Cleobulū stadio-
dromon trāseamus. is igit̃ sententiā illā bracteata
& uere auream cōdidit ἀριστοῦ μετροῦ. Quod la-
tine interpretatur optimus est modus. huc pertinet
illud quoq; græce dictum. μὴ δὲν ἀγαπᾷ id est ne
quid nimis: quod tam celebre factum est. ut comico

In uia nō
festinādū

Sentētia
Cleobuli
Optimus
est mod⁹.
Neq; ni-
mis.

B iiii

quoq; Terentii uersiculo expressum sit: id arbitror
 apprime in uita esse utile/ nequid nimis. Plinius Chi
 lonis præceptū esse autumat nihil nemiū cupere. Sed
 id siue ab hoc siue ab illo dictum sit parum refert: Et
 nihil ad nos. dummodo constet dictū esse & sapien
 ter & a sapiente: porro autem quid sapiētius quid sa
 lubrius præcipi potest: q̄ modū esse optimum eūq; in
 rebus omnibus custodiendū. Nam loquendi & tacē
 di/ uigilandi & dormiendi optimus est modus. studia
 labores/ cultus/ supellex. deniq; quicquid in omni ui
 ta est modū istū mediocritatēq; requirunt: tanq̄ rem
 rerum omniū optimā saluberrimāq;. Plinius permi
 tiosissimum esse inquit in omni uita quod nimum:

Plinius.

Plautus.

Plautus in Penulo modus omnibus in rebus soror
 optimus est habitu: nimia omnia nemiū exhibēt ne
 gociū hoībus ex se. Plinius minor. Optimus inquit
 modus est. quis negat. Quintilianus in quarto. mo
 dus ubiq; custodiendus est. Plato in Menexeno præ
 cipit parendū esse ueteri prouerbio qđ ē μὴ Δεῦ α
 γὰρ id est nihil nimis: ut siue pecunias homo nāci
 scatur ac filios/ siue amittat/ neq; letitia imodica exul
 tet/ neq; dolore nimio cōflictetur. Philosophi tradūt

Virtutes

mediocri

tates.

Aristote

les.

uirtutes esse mediocritates/ quod græce dicūt. τὰς
 ἀρετὰς μεσότητας εἶναι. Aristoteles in Ethi
 cis quid aliud docet q̄ uirtutē esse mediocritatem in
 mediocritate excessus ac defectus collocatā. ut quicqd
 a modo medioq; recedit id inter uitia sit anumerādū

SEPTEM SAPIENTVM

qđ Oratius poeticis nemeris eleganter cōplexus est:

Virtus ē mediū uitiorū & utrinq; reductū. Itē in sermonibus. Est modus ī rebus sunt certi deniq; fines. quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Schola omnis eruditorū clamat cuncta ferme ad mediocritatem referenda: quam merito auream appellant/ quæ oratiano preconio sic extollitur. Aureā quisquis mediocritatē deligit tutus caret obsoleti sordibus tecti caret inuidēda sobrius aula. M. Tullius mediocritatem in uestitu sicut ī plerisq; rebus optimā esse precipit. hinc nimirum Hesiodus dimidiū plus toto esse intelligi uoluit: cum ait πλεον η μισυ παντος: quauidelicet moderatū īmoderato melius ē: & ita Plato enodat Hesiodicū scirpū/ qui libro tertio de legibus & in quarto de rep. scribit rectissime dictum esse ab Hesiodo dimidiū plus esse q̄ totū quando uidelicet totum comprehendere noxiū est: dimidiū uero temperate se habet: docetq; principatū moderate cōstituendum esse & ad mediocritatem redigendum. Consimiliter Aristoteles in quarto Politicorum dimidiū esse plus toto docet: ex eo quod gubernatio moderata durabilior ē & melior q̄ īmoderata. Extat in appendicula cōmētariorū nostrorū in Trāquillū interpretatio explicatio super hoc Hesiodi paradoxo. Quod moderatum īmoderato antepōndum & optimus in principatu modus sit euidenter ostendit exēplū Theopompī dignū memoratu: q̄ cum

Virtus ē
mediū ui
tiorum .

Dimidiū
plus toto

Paradoxo
xotato he
siodicum
Exēplū
Theopō
pi.

Ephori. esset Rex Sparthanorum Ephoros primus instituit. Qui ita regiae potestati apud Lacedemonios oppositi sunt: sicut apud Romanos Tribuni plebis consulari imperio obices & refractarii opponerentur. ob id cum uxor maritum criminaretur dicens eum relictum filiis minorem potestatem fertur Theopompus laudabilem uocem emisisse. Relinquam inquit minorem filiis potestatem o uxor sed diuturniorem. hoc idem sensit Alexander Romanorum imperatorum moderatissimus: qui cum ei mater Mamaea & uxor Memia nimiam ciuilitatem ac moderationem in principatu agendo obiecerent: & saepe dicerent: molliorem tibi potestatem & contemptibiliorem imperii fecisti. Scite respondit sed securiorem atque diuturniorem. huic dies nunquam transiit quo non aliquid mansuetum/ciuile/pium fecerit: qui ueluti sententiam illam probans: qua dicitur/moderata durare. Tante fuit moderationis ut omnibus se blandum affabilemque preberet.

Dictum Alexandri romani. Aristoteles in problematis ad medicum pertinentibus secunda inquit ualetudo mediocritas quadam est frigido & calido/humido/& sicco: ex quibus corpora mortaliu compacta sunt/temperatis & mediocritate quadam congruentibus: quorum defectus/uel excessus morbos gignit ut medici tradunt. Et ut auctor est Plato in Timaeo elementa siue principia ex quibus constamus: per excessum defectumque ex proprio loco in alienum translata intestinam quadam seditionem & egritudines inferunt. Inde, n. fit: ut imodice aut cale-

Sanitas
mediocri-
tas.

Plato in
Timaeo.

SEPTEM SAPIENTVM

scant frigida: aut madescant arida/ Et cætera omnia si-
militer permutentur. Et ita mediocritate ac tēperamē-
to de corporibus subducto mutationes uariæ/ morbi/
corruptiones prope ifinitæ irroborāt atq; inualescūt.
huius platonica sententiæ testimoniū citat Galenus
in primo de elementis: cui subscribit schola medico-
rum. & Cor. Celsus astipulat: qui sic refert in primo
ex quattuor principiis uel superans aliquid uel defi-
ciens aduersam ualeitudinē creat: Columella quoq;
libro quarto agricolationis opus ē inqt inter has tam
diuersas inæqualitates magno tēperamēto: quod in
corporibus nostris quoq; desideratur: quorum bona
ualetudo calidi & frigidi. humidi & aridi densi & ra-
ri certo & quasi examinato modo continet. Galenus
in libris cōplexionū. Cōplexionē æquabilē ac mode-
ratā dicit esse optimā. Nō me præterit causas morbo-
rum plurifarias a medicis pponi: quarū alias uocāt
abditas alias euidentēs: & Hippocrates in libro de fla-
tibus spiritū morboꝝ oīum patrē & auū nūcupat: ue-
rū ex cūctis id colligit qđ initio ppositū est. sanitatē
mediocritate subsistere: optimū esse in rebus huma-
nis modū: imoderata reprēsibilia: qđ adeo uerū est:
ut sapiens insipientis æquus iniqui nomen ferat. ul-
traq; satis ē uirtutē si petat ipsam: ut ex remediis uitia
fiant si nimia & imoderata sit medicina: Qua ppter
diligēter etiā atq; etiā caueāt medici: q uita nra ne-
cisq; impatores sunt ne ī portionibus medicamentoz

Cor. Cel
sus.

Columel
la.

Galenus

Spiritus
pi mor-
borum.

Catapota. propinandis excedant modum/ut Catapota ut Alexipharmaca/ut Antidota mixturis rerū medicarum
Alexipharmaca. salutarī tēperamēto compositis propinent: ut potius intra modū medicina salutariter coherceatur/ q̄ supra modum letaliter exuberet. Error enim in medico pestiferus est: nec patitur emēdationem: & ut auctor est Galenus in primo simpliciū. Medici errātes p̄cipita-
Cib⁹ immodicus noxius. uerunt secū gentes innumeras. Cibus quo alimur & substētatur noxius fit corpori & exitiabilis si sit immodicus. Venæ/ut auctor est Cato Portius/sufflatae
Auicēna. ex cibo non possunt perspirare in toto corpore: unde aliquis morbo nascit̄. Et ut refert Io. Chrysostomus quod in decretis quoq; canonicis repetitū est. Abundantia cibi morbum facit/ & molestias ingerit/ & egritudinem generat: proinde salutariter p̄cipit Auicēna inter classici medicos clarissimus ita surgendum a mensa ut reliquiae appetentiæ adhuc supersint. Vi-
Vinū perniciosum si modus absit. no quo uires/ sanguis/ colos hominū alunt̄. cuius utilitatē Asclepiades uix deorū potentia æquari posse pronūciauit/ nihil perniciosius ut inq̄t uerissime Plinius si modus absit. Idem alibi uelut ex oraculo cecinit multo utilissimā esse temperantiam in cibis. Item inter medicinas ab homine pendentes esse ait abstinere a cibo nimio aut potu. Vīno modico nerui iuuantur. Copiosiore leduntur: sic & oculi: quid multa. Adeo antiqui modū esse optimum in rebus crediderunt: ut in agricolatione/ in qua quanto quis maiora

SEPTEM SAPIENTVM

possidet latifundia tanto fortunatior censetur: modū Modus
agri imprimis seruandum putauerint: quippe ita cē agri ser-
sebant satius esse minus screre & melius arare: super uendus.
quo Lucius Columella omnis rusticationis con-
sultrissimus sic scribit. Nos ad cetera præcep ta illud
adiicimus: quod sapiens unus de septem in perpe-
tuū posteritati pronūciauit: adhibendū modū mēsu-
ramq; rebus: idq; ut non solum aliud acturis sed &
agrum paraturis dictum intelligatur: Ne maiorem
fundū q̄ ratio calculorū patitur emere uelit. In eadē
sentētia Virgiliū fuisse animaduerto ita præcipiētē.
Laudato ingentia rura exiguum colito. Exiguū
Plinius quoq; noster cui nihil intentatū nihil in exp colito.
tum fuit. iudico inquit modum rerum omnium uti- Iuricon-
lissimum. Quin etiam Iuriconsulti modū in suppli sulti.
ciis decernēdis probātes salubriter præceperunt pœ-
nas interpretatione legū molliendas/moderandasq;
potius esse q̄ exasperandas. Igitur ne immodici imo-
deratq; iudicemur eludamus modū optimū utilissi-
mumq; esse rerū omnium concinētes cum Sidonio
Apollinari. Līndie qd' Cleobule canis modus opti- Sidonii
mus esto: item Līndie tu Cleobule iubes modus o- Versus.
mnibus ut sit. Inter Cleobuli sententias celebriores
& illæ sunt. Ingratus ne sis. amicos beneficiis fouen-
dos inimicos amicos faciendos. Ante q̄ domo quis Vxor cōi-
exeat quid acturus sit secum cogitet. Rursus cum re par eligē-
dierit quid egerit renetiatur. Vxorem comparem eli da.

LIBELLVS

gendam. Audiendi magis q̄ loquēdi studio sum esse oportere.

Subsequit̄ Quarto loco Thales Milesius: qui si Apuleio credimus ex septem illis sapientiæ memoratis uiris fuit facile precipuus: utpote qui Geometriæ primus repertor extiterit. Et naturæ reꝝ certissimus explorator. & Astroꝝ peritissimus cōtēplator: qui aquā principiū reꝝ esse censuit: Cui Tripos ex præscripto oraculi datus est: cū sapiēti dādū esse cecinisset: is itaq; uadimonia perinde ac noxia præcipit fugiēda: cuius hæc sūt uerba. *εγγυα παρὰ Δατη.*
Thales . latine dicitur / spōde noxa p̄sto est. per mille possum
Sponde presto est noxa , ut Ausonii uerbis utar currere exēpla ut probē pre-
des: uadesq; pœnitudinis reos: sed nolo nominatim quēq; dicere sibi quisq; uestꝝ dicat & secum putet: spondere quantis dāno fuerit & malo: Plinius inq̄ comitē æris alieni atq; litis esse sponsionē. Eāq; sentētiā assignat Chiloni Lacedæmonio: sunt nō parū multi Codices Pliniani in quibus nō sponsionē legas sed miseriam: utraq; lectio suos assertores habet.
Plato in charmide Plato in Charmide inscripta esse pro Apollinis delphici templo testat̄ tria hæc p̄cepta. Nosce se quēq; nihil nimis: Et spōsioni adiūcta icōmoda: Laertius Diogenes Chilonis inquit hæc sentētiola est: sponsioni non deesse iacturā. Sed pleriq; omnes eā assignāt ascribūtq; Thaleti. Quod & nos sequimur: De quo Sidonius Apollinaris Thales Mileto genitus

SEPTEM SAPIENTVM

uadimonia culpat: Et aliubi: Mileto q̄ crete Tha-
les uadimonia damnas: ex hoc saluberrimo p̄cepto
ad monemur cauere a sp̄sionibus: ne uerborū obli-
gationibus uinciamur: ne predes: uades: sp̄sores qđ
detrimentosum est: efficiamur: multos redegit ad in-
citas & egestatē formula illa stipulationis. Mihi de-
cem dabis: dabo. Mihi decem dare spondeſne? spon-
deo. hoc est illud damnosum uerbum: de quo intelle-
xit Ouidius illo uersiculo.

Vni⁹ ut uerbi grādia dāna ferat. hec ē plautia stipu-
latio ex Pseudolo: ubi senex stipulat uerbis ita cōce-
ptis. Viginti minas dabin? Respōdet Leno dabunt:
& ita ex hoc uerbo obligatus uinginti minas soluere
cogit. Vnde mox queribundus dolēter inſit. Aufe-
retur id premiū a me quod p̄miſi per iocum. Cauete
ergo hoc uerbū spondeo: cui comes est noxa, siue ia-
ctura. Cauete a stipulatione: quæ obligat p̄miſſores:
que ut diffinit Pōponius iuriscōsultus titulo de uer-
borū obligationibus: est uerborū cōceptio: qbus is: q
int̄rogatur datur: facturū ue se id quod interroga-
tus est spondet: pragmatici hoīes ī callido uersutoq;
iure solertes: quorum aucupia sunt uerborū syllaba-
rumq; tendiculæ: omnibus p̄ceptis historiis uersibus
cauere iubent & uetant credere. Alterum se facere ait
M. Tullius ut scilicet caueat. Alterum ut non credat
se facere non posse. Vos utrūq; facite diligenter ca-
ute: nec temere credite: Nam qui cauet ne decipiat.

Vadimo-
nia culpat

Formula
stipulatio-
nis.

Plautin⁹

stipulator

Finitio sti-
pulationis.

Tēdiculæ
uerborū.

Cauere
iubent.

Credere
uetant.

LIBELLVS

ut inquit Plautinus senex: uix cauet cum etiā cauet:
 etiam cum cauisse rarus est: saepe is cautor captus est
 apud Liuium ait Philippus Macedonum Rex non
 omnium se fidei credere: cauendi autem credendiq;
 intellectus multiplex est. Et ad multa protenditur.
Nō puta uerbum illud uetus: non putaram. In omni negocio
ram. turpe est. Cuius comitem scitote esse poenitentiam.
Rei dicti Subit hac in parte admirari Priscorum diligentia:
pmisso- qui reos dici uoluerūt eos: qui quid pmisissent spo-
res. pondissent ue. Caueamus ergo ne per sponsionem:
 in numero reorum habeamur: ne unius uerbi fluctu
 in dispendii scopulum illidamur. Thaletis & ille sen-
 tentia circumferuntur. Antiquissimum omnium esse
 deum/pulcherrimum mundum/uelocissimum men-
 tem quæ per uniuersa discurrat: sapientissimum tem-
Triū cāa pus: quo omnia inueniātur. Idem trium maxime rei
gebat gra rum causa gratias sese agere natura dicebat: quod ho-
tias deos. mo & non bellua: q; uir & non fœmina: q; græcus na-
 tus esset & non Barbarus.

Sed iam peracto quarto curriculo: quintum decur-
Bias. ramus/cuius quadrigarius ac ductor est Bias Pri-
 enensis: is olim filio ad Aegyptios proficiscenti prece-
 pit/ut εφοδιον προσηρασ idest uiaticum ad se-
 nectutē sibi cōpararet/uirutē nimirū pro uiatico in-
 telligēs quæ sola est certa ac uera possessio. Idem cū
 patriam Prienā cepisset hostis ceteris multa de suis
 rebus dum fugiunt asportantibus admonitus a quo-

SEPTEM SAPIENTVM

dam ut idem ipse faceret: ego uero inquit facio: nam Oīa mea
omnia mea mecum porto. huius itaq; Biantis est illa mecum.
sentētia: οἱ πλεῖστοι κακοί. latine dicitur plures sunt
malī: q̄ sit hoc uero uerū? homo nemo gnarus sciūsq;
rerum humanarum est qui ambigat. Deteriorū ma-
gna natio est. ut inquit uerissime Cicerō: boni uero
singulares: omne tempus Clodios ut Senecę uerbis
utar: non omne Catones fert: ad deteriora faciles su-
mus: & Catilinam ut ait Satyrographus quocūq; in
populo uideas quocūq; sub axe: sed nec Brutus erit
Bruti nec auūculus usq;: Rari quippe boni numero
uix sūt totidē quot Thebag; portæ uel diuitis hostia
Nili. Apud sodomitas ut canonicæ scripturæ prodi-
derunt. Decem boni inuenti non sunt: Quorum bo-
nitate improborum uitiositas sustentari posset. Mo-
res boni ut inquit Plautus in trinūmo sunt intermor-
tui. Mores uero malī quasi herba irrigua succreuerūt
uberrime. Cum uideris forum multitudine refertum
& septa concursu omnis frequentię plena: scito illic
tantundem esse uitiorum quantum hominū: omnia
uitiis ac sceleribus plena sunt: malī inter malos uiui-
mus. Nobiscum bene agitur si inter pessimos nō si-
mus. Quoties uirū bonum uidere cōtingit illi assur-
gito illi caput aperito: illum ut deum colito. uia uitio-
rum lata est: & decliuis: & ideo cūctis per uia: uia uir-
tutis angusta: cliuosa senticosa: & ideo paucissimis
patēs. Fimbria olim iudex electus in causa Pinthiæ: cosa.

Mores
boni in-
termor-
tui.

Malī iter
malos ui-
uimus.

Via uirtu-
tis senti-
cosa.

C

Nó lique qui sponſionē fecerat: quod uir bonus eſſet: iudica-
re de uiro tu illo ſuperſedit dicens non liquet: Quoniam ut uir
bono. bonus aliquis ſit: ea res innumerabilibus officiis &

Mali im-
periti.

imperitos & barbaros: qui ius æquum ſacros mores
negligunt: tanq̃ plures dixerit Bias eſſe imperitos ac
iniquos: Quod euidentiffime planū eſt: quotus enim
quiſq; aut peritus aut peritiæ eſt aſſectator? quotus
quiſq; ſtudet ingenuis diſciplinis: imperitia atq; bar-
baria hoc tempore graſſat & uiget: exploſa elimina-
taq; eruditione atq; humanitate. Idiotis ludibrio ſūt:
ſi qui ſunt boni. Imperiti in honore ſunt atq; eſtima-
tione. periti probro atq; cauillis obnoxii eſſe ceperūt.
Magna ē ut dicebat Tuſculanus Cato uirtutis incu-
ria. Si mali imperiti boni conſequēter periti dicent:
& quis non uidet inter mille uix milleſimum bonū
hoc eſt peritum merito dici poſſe? Malos ab antiquis
Mali p̃ui pro uiliſſimis dictos eſſe docet Plinius ſic ſcribens.
liſſimis. Quonam modo inquit utiliſſime coluntur agri?
Exoraculo ſcilicet malis ac bonis. Itaque cum abauī
dicerent malos intelligere uoluiſſe uiliſſimos. Quod
ſi mali ex hoc pliniano interpretamento pro uilibus
accipiunt: quis non uidet plures eſſe uiliores: deſpe-
ctiores: ſordidiores. Quiſquilias hominū & retrimē-
ta? Exemplis res non eget: quæ luce clarior eſt. Nos
quoquomodo mali dicantur ſiue improbi: ſiue impe-

SEPTEM SAPIENTVM

riti siue uiles elaboremus contendamus enitamur:
ne inter malos enumeremur: ut sententia Biantis ua-
nidica & mendax comprobetur in nobis. Imo enixe
curemus ut simus potius similes sacerdotibus ægypti
quos Piromas uocant. Est autem piromis græca lin-
gua καλος καγαθος. idest honestus & bonus. Hic
idem Bias dicere solebat. malle se inter inimicos iu-
dicare: q̃ inter amicos. quippe ex amicis alterū pror-
sus futurum inimicum. Ex inimicis autem alterum
amicum. Idem interrogatus. quid nam faciēs homo
delectaretur lucrans inquit.

Piromes
qui

Lucrans
delectare
tur.

Sexto curiculo prodeat ad cursuram Pittacus Mi-
thyleneus: qui Phrynonē Atheniēsiū ducem mono-
machia hoc est singulari certamine cōgressus intere-
mit: cū instar Retiarii rete emisso illum implicasset.
huiusce Pictaci illa est celebrata sentētia γρηγορι και
ροϋ latine dicit̃ noris tēpus: uel noris opportunitatē
siue tempestiuitatē. Romana uox est/ ueni in tempo-
re. Interpretatio huiusce sapiētissimi dicti saluberrī-
ma est: ut scilicet norimus in rebus agendis obserue-
musq; opportunitatē. ut in tempore cuncta aggredia-
mur. Terentius rerū omniū esse primum tempus ait:
reputent cuncti ut uerbis Ausonii utar quotus offen-
sam incidat: spectata cui nō fuerit opportunitas. Me-
dicus in danda egroto medicina norit καιροϋ. idest
tempestiuitatem. Nam ut inquit ille. Tēporibus me-
dicina ualeat. Cōtra nihil ē in morbis magis periculo

Pittacus
mithyle-
neus.

Nosce tē
pestiuita-
tem.

Intempe-
stiuā me-
dicinā pe-
stifera :

sum nec magis pñitiosum q̄ imatura medicina: quod
 & memorat Seneca in libro ad Albinam matrem de
 consolatione: præcipit Plinius noster cauendum ne
 ex remediis uitia fiant: Quod euenit nimia aut intē-
 pestiua medicina. Nolo commemorare q̄ multi ita
 pereant dum intempestiua pharmaca propinantur.
 In cibo quoq; dando o medice γυωθι καιροϋ nosce
 quando tempestiuum est: Nam ut uerissime scribit
 Cornelius Celsus optimū medicamētum est oppor-
 tune cibus datus: qui quando dari debeat inter medi-

Cib⁹ i tē
 pore me-
 dicamen-
 tum.

cos non satis constar. Notum est illud ouidianum,
 Ipsa leget tempus: medici quoq; tempora seruant.
 καιροϋ idest tempestiuitas tantum pollet. ut uinum
 quod alioqui noxiū est languentibus in tempore
 datum medeatur. Quod Ouidius quoq; planissime
 significat illo uersu. Data tempore profunt
 Et data non apto tempore uina nocent.

Asclepia
 des de ui
 no dādo.

Huius rei obseruationem probe callebat Asclepia-
 des: qui primus uino opitulari inuenit dando scilicet
 κατακαιροϋ: idest in tempore: qui unum de uino dā-
 do uolumen condidit. Hippocrates in Aphorismis
 & Galenus libro sexto simplicium docent dolores
 oculorum uino meraco solui: quod ita interpretamur.
 si tempestiuiter detur. Tu qui aditus faciles ad prin-
 cipem queris/cupisq; uoti compos euadere. γυωθι
 καιροϋ noris oportunitatem: & quæ mollissima fan-
 di tempora: Cuius præcepti gnarus Poeta sic cecinit.

SEPTEM SAPIENTVM

Sola uiri molles aditus & tempora noras.

Plautus opportunitatē innuens efficacissimam esse in rebus ait in Pseudolo: ipsa mihi opportunitas nō potuit opportunius aduenire. Item i menechmis nō potuisti magis per tempus mihi aduenire q̄ aduenis. Ita ego soleo/comoditatis omnis articulos scio. Historici prodiderunt Vespasianum id temporis fuisse facillimum indulgentissimumq; : quo in balneum tricliniumq; transibat: eaq; momenta atq; occasione domesticos ad aliquid petēdū magnopere captasse. Consimiliter uos: qui uultis apud principem imptabiles esse captate id tēpus: quo remissior hilarior indulgentior esse solet. Scitote plus pollere tēpestiuitatem hanc ad successus petitionum: q̄ adipem leonīs: q̄ sanguinem basilisci: q̄ spondylon draconis: q̄ anguinum druydarum ouum/catera q; id genus promissa magicę uanitatē: Contra nō parum multi in tempestiue interpellātes merito repulsam patiūtur. Quibus illud Nasonis dici potest. Non adiit apte non legit idonea credo tempora. Oratius probe calens quantum καίπος. id est opportunitas polleat sic scribit: Nisi dextro tempore Flacci uerba per attentā non ibunt Cæsaris aurem: idem mittens Augusto librum monet portitorem ut tempestiuiter adeat uide licet/si ualidus si letus erit/si deniq; poscet. Qui fabricam materiariam tractas/qui contignationes do-

Opportu-
nitas ca-
ptanda in
principe
adeundo.

C iiii

Qñ cedē mi struis γυνώσκει καί ποῦ quādo tēpestiua sit ad cedē
da materi dum materies:quam cedi tempestiuum esse luna se-
es ne pan nesciente Plinius Columella.Paladius Vegetius Ce-
dat. teri tradiderunt.Præterea tēpestiue materies ceditur

a primo autūno ad fauonium ut docet Victruius.a
solstitio ad brumā:ut p̄cipit Cato.p uer arbores intē-
pestiue ceduntur.cum id tempus sint pregnantes:et
consequenter imbecille:sicut etiam corpora mulie-

Tēpesti bria cum conceperint iudicantur infirma:Tempesti-
uiter ce- uiter materies sit firma ac durabilis in structuris ne-
sa strataq; que pandationibus obnoxia est.Conuenit autem in

Materies ter eruditos utilissime sterni in coitu lunæ:quē diem
alii interlunium:Alii intermestruum:alii lunæ silen-
tis appellant:Quod si competant coitus in nouissi-
mum diem brumæ illam eternam futuram materiā
spondēt.apud Antiquos primo punico bello Clas-
sis Duiliij imperatoris ab arbore excisa sexagesimo
die nauigauit:secundo quoq; punico bello Classis
Scipionis quadragesimo die a securi nauigauit:Tan-
tum tēpestiuitas in cedenda materie pollet:Queret
fortasse curiosus auditor cur materiem tam sepe no-
minauerim/nusquam lignum.siquis est qui id que-
rat:ille sciat consulto me id fecisse & scienter:atque
ex latinitatis elegantia:Nanque ut ex libris iuriscō-
sultorum didicimus & docet Vlpianus de legatis ter-
tio.lignum dicitur quicquid comburendi causa para-

SEPTEM SAPIENTVM

tum est: Materia uero: quę ad edificandum fulcien- Lignū qđ
 dumque necessaria est: Ideoq; lignis legatis arbores Materia
 materię causa succisas non deberi: Idem iurisconsul- quid
 ti titulo de tigno iniuncto & titulo de uerborum si-
 gnificatione docent appellatione tigni materiam
 omnem contineri ex qua edificium constat: De ma-
 teria siue materie in hoc significato scatent uolumi-
 na cruditorum: Inde materiatio & materiatura Vi- Materia
 truuio. Inde fabrica materiaria Plinio pro tignaria tura.
 Cuius inuentor fuit Dędalus. hinc ipse faber tignari Materia
 us eleganti uocabulo dictus a Plauto materiarius. rius.
 Sed iam tempus est ut ex uia in semitam regredia-
 mur. Qui emit / uendit / negociatur / noscat καί ποϋ Vendas
 idest opportunitatē. Emptor captet tempus ut emat cū caritas
 paruo uenditor ut uendat magno: Etenim ut pre- est.
 cipit .M. Varro tunc uendas cum caritas est, ne-
 gociator ut cum lucro mercaturam exerceat: obeat,
 que fora rerum uenaliū. Amator amicam in tem-
 pore accedat cum tempestiuum est: Cum leta puel-
 le mens & animus ad ueneręa propensior. Agrico-
 la omnem rusticationem κατὰ καί ποϋ idest in tem-
 pore exerceat. Nam ut inquit poeta. Frigidus agri-
 colam si quando continet himber Multa forent quę
 mox cęlo properanda sereno / Maturare datur. Mes-
 sis uindemia / oleitas / sationes / insitiones / propagatio-
 nes tempestiuiter fiant. Constat frumenta si tempe-

C iiii

stiuē decisa sint in horreo grandescere. contra arbo-
res ex intempestiuo calore aut gelatione sentire ure-
dinem siderationem / carbunculationem. Denique
ut summatim explicem omnis actio / omnis uita /
suam exposcunt tempestiuitatem / quam qui nouerit
ille Fortunatius pleraq; omnia aget & commodius /
Pittaci & illæ sententiæ sunt. Deposito cum acce-
peris redde. Amico noli maledicere. nec inimico
quidem pietatem colito. Frugi esto. Veritatem cu-
stodito. Quod facturus es ne dixeris: quia si facere
nequiueris rideberis. interrogatus quid infidum eēt:
Infidum mare inquit: Item percunctanti quid esset optimum
mare. respondit bene agere.

Superest septimum nouissimumq; Curriculum:
quo decurso ad metam prouehemur. Cursor autem
Periāder. progrediatur qui agmen cogit Periāder Corinthius:
qui principibus summa ope enitendum suadebat ut
si tuto uellent dominari beniuolentia non armis sti-
Medita parentur. Ex eius penuario promptum est penus
tio totum illud scitissimi saporis μελετη τοπαυ idest me-
ditationem esse totum: quippe is solus rei gerendæ
est efficax: qui prius omne negotium meditatatur.
Nam ut inquit eleganter Ausonius locare sedes. bel-
lum gerere: aut pellere: magnas modicasq; res etiam
paruas quoq; agere uolentem meditari decet. Se-
gniores omnes inceptis sumus / meditatio si rei gerē

SEPTEM SAPIENTVM

da defuit: cogitare oportet in rebus omnibus quid gerendum sit. Et enim incogitantes fors non consilium regit. Salustius dixit consulto opus esse: & ubi consulueris mature facto. Temeritas stulta & infelix est: ut inquit apud Titum Liuium Fabius Maximus. Consultatio meditatioq; rebus consulunt & priuatis & publicis. Latinus Virgilianus incogitantia improbens: meditationem probans sic inquit

O prestans animi iuuenis quantum ipse feroci
Virtute exuperas: tanto me impensius æquum

Est cōsulere: atq; omnes metuētem expēdere casus.

Illud Terentianum quis ignorat: omnia prius consilio q̄ armis experiri decet: Romani annuos magistratus: quorū maxima foret potestas creauere: Cōsulesq; appellauere: nimirum a consulendo tāquam

consilio & consultatione rectores administratoresq; Reip. cuncta moderari debeant: Quid principi magis expedit q̄ habere consiliarios prudentes ac circūspectos: quorum meditatione consilio consultatio

ne cuncta perpendat: libret: examinet. Vt omnia fiant ad libellā & normam: ne quid deliret amissis.

Agamemnon homericus optat non decem similes Aiakis qui fortitudine censetur. Sed consiliarios decem tales: qualis fuit Nestor. Sic enim inquit.

Τοιούτοι Δεκα μοι σύμφρα Δμομεσσειν ἀχάων

Quod si acciderit non dubitat quin breui Troia per-

merici.

Temeritas infelix.

Latinus Maronius.

Ne quid deliret amissis.

Votum Agamemnonis homericus.

nonis homericus.

ritura sit: & enim magnæ res ut ait. M. Tullius geruntur consilio ratione sententia. Vlyxes apud Ouidium eludens Aiæcis stoliditatem inquit: Tu vires sine mente geris. Mihi cura futuri est: Et mox paulo/pectora sunt potiora manu vigor omnis in illis. Meditatione cuncta fiunt meliora & factu facilia ut Vegetius docet: Græcum. epigramma non hanc Periantri de meditatione sententiam celebrat sed illam. Χολου κραττει Quod uerbum significat Iræ temperandum esse. Quod præceptum & ipsum quod salubriter detur mortalibus quis non uidet? Cum ira breuis infania, breuis infania siue breuis furor sit, ut docti autumant: quam frenis moderari ac compescere non mediocris sapietia est. M. Tullius in epistola ad Quintum fratrem protreptica hortatur monet præcipit ut resistat iracundia: ut linguam in ira contineat ut animo & orationi cum sit iratus moderetur. Nam si implacabiles iracundia sint summa est acerbitas. Aiæcem in mortem egit furor. In furorem ira. Cetera uitia impellunt animos ira præcipitat: Maximum remedium est iræ mora atque dilatio. ut primus eius feruor relanguescat. proinde Athenodori illud Saluberri salutare præceptum habere cordi atque memoriae mû athe- operæpretium duco: qui Augusto Cæsari sic præcenodori docuit: Cu ira te o Cæsar ceperit nihil prius neque dicementû, ris neque feceris: quod ipsas uiginti quattuor litteras ele-

SEPTEM SAPIENTVM

inētarias tecum ipse percurreris. Tres sunt affectus:
 qui omnes homines in omnia facinora precipites
 agunt: Ira. Cupiditas. Libido. Propterea poeta
 tres furias esse dixerunt quæ mentes hominum exa-
 gitent. Instar enim furiarum hi tres affectus iræ/cu-
 piditatis/ Libidinis Mortales dementant: stimulis
 agitant furore perturbant: Stat quidem Aristote-
 les iræ defensor ac propugnator dicens. iram cal-
 car atque cotem esse uirtutis: Sed hunc Aristotelicæ
 sententiæ reclamant ac refragantur. M. Tullius Se-
 neca ceteri: a quibus proditum est iratos proprie di-
 ci exisse de potestate. idest de consilio de ratione. de
 mente. Et cum ira insania sit negant utilem esse in-
 sania aut naturalem. Grammatici iram ab eo quod
 est ire dici tradunt: eo quod a se eat qui irascitur & fu-
 rit. Qui ergo a se ipso abire non uult / nec mentis
 impos fieri iram suffrenet/ & hunc temporarium ani-
 mi motum impotentissimum coerceat. Queritur solet
 quid ira distet ab iracundia: Scitote iram ex causa
 nasci: Iracundiam de uitio multum irascentis: sic &
 iratum Iracundumque distinguere: ut iratus ex causa
 sit Iracundus ex natura: & sicut ebrius differt ab e-
 brioso. Ita iratus ab iracundo. Nanque ebriosum
 dici proprie uolunt eum qui ebrietatis uitio obno-
 xius est: Ebrium uero: qui interdum uino grauis fit

Cur tres
 furia.
 Aristote-
 les iræ de-
 defensor
 Cos uirtu-
 tis.

Ira
 Iracundia.
 Iratus.
 Iracundus.

LIBELLVS

& impos sui: potest enim qui ebrius est tunc primū esse nec habere hoc uitium: Et qui ebriosus est saepe extra ebrietatem esse. Consimiliter iratus potest esse non iracundus: Et iracundus qui iracundiæ obnoxius significatur: potest aliquando iratus non esse. Caterum quoquomodo etiam atque etiam nobis cauendum est: ne iræ ne iracundiæ procliuitate rapiamur. ne iracundi simus: Quod uitium tam deforme est: ut feda uisu & horrenda fiat facies irascens: ut flagrent oculi / ut capilli subrigantur ut ore toto multus rubor erumpat / ut labra mordeantur. Dentes arietentur. possem infinita prope congerere pertinentia ad utranque hanc Periandri Corinthii sententiam: qua dixit totum contineri meditatione: & iracundiam esse frenandam: sed nos immensum spatium confecimus æquor: Et iam tempus equum humanum soluere colla: iam decursis septennis curriculum ad metam prouecti sumus. Eiusdem Periandri illæ quoque sententiæ sunt: bona quies est: in rebus secundis esto moderatus: in aduersis prudens. Quodcunque pollicitus fueris seruato. Non peccantes modo uerum & peccare gestientes punito.

Hic est orbiculatus gyros septem græciæ sapientum: Quorū nomina delphicus Apollo cū quereretur quis nā primus sapiētū foret / in orbe tereti icidi iussit /

SEPTEM SAPIENTVM

in Phedro/nunquam sunt contemnēda.habetis sen-
tentias philosophorum publice priuatimq; utilissi-
mas.breues pariter & longas.breues in uerbis/lon-
gas in sensu:Quorum cortex medullam tegit obdu-
citq; succosiores.habetis hanc de septem sapienti-
bus decursionem ueluti prodromon idest præcur-
soriam legitimam annuiq; curriculi nostri litterarii:in
quo epistolæ Plinii cū Valerio Flacco iunctim ibūt:
& una ad metas per interuallatos cursus progredien-
tur.Erit opinor operepretium spectatoribus spectas-
se horunce cursorum gradus omnis/uestigia/sudores
anhelationes . Hoc est erit fructuosum auditoribus
me præuio & interprete diligenter pensitasse obser-
uasse edidicisse in Plinio & Flacco elegantiam erudi-
tionem schemata/tropos/cæteraq; omne genus illu-
stramenta.Nos pro uirili parte elaborabimus: ut Pli-
nianæ epulæ & Flacci edulia nostris condituris con-
diantur.Vt nostro embammate hoc est intinctu &
conditione fiant suauiora esculentioraq; faciātq; ad
stomachum epulorum.Quod si quid duriusculum
dentes offendet id per nos mansum molliumq; fiet.
Ita ut uoluptate deduci in uentriculum transmittiq;
possit.Occurret fortassis hoc i loco curiosus auditor:
& mussitans dicet.bene quidem o orator & bene di-
xisti:sed quorsum istud tā bene?quid istec tam lon-
ga de septē Sapiētibus Explicatio ad Plinii episto-

LIBELLVS

las pertinet & Flacci argonautica? Quid manus figu-
li dū amphoram formare debet urceum finxit? Ego
isti id quarenti ita breuiter libera uoce respondeo.
O Auditor curiose nolito hinc ansam capere calūniā
di. Scito proemia in causis non parū multis maxime
libera eē: & longe a materia duci: ut Isocrates & Gor-
gias apud Græcos factitarunt: ut Salustius Crispus
apud nostros in bello Iugurthino & Catiliniano
nihil ad historiam pertinentibus principiis orsus est.
Deniq; in gymnasio libero libera est oratio: libera
lingua. dummodo citra maledictum euagetur & ci-
tra fastidium: principia undecūq; ducta si modo do-
cte dicta sint laudem merētur: nec rationem semper
reddere cogitur oratorie dictionis orator: Maximeq;
si a secta deuus non aberrat..

Mos est causa perorata gratias agere auditoribus.
uos pro gratiarū actione accipite Tetrastichon: quo
septem Sapientum præcepta eodem ordine comple-
xi sumus: quo sunt explicata. ut ita facilius memo-
riæ atq; animis uestris inhereſcant.

Respicito finem uitæ. Noscito temet.
Optima mensura est. sponsio damna dabit.
Plures nempe mali. peridonea tempora nosce.
τοπαι consilium cum ratione regit.

F I N I S.

Philippi Beroaldi Heptalogos siue Septem
Sapientes magna cura Impressum Bo-
noniæ per Benedictum Hectoris
Bibliopolâ Bononiensem.
Anno salutis. MDII.

Die .x. Octo-
bris:

Regestum.

A B C Omnes sunt quaterni.

